

Vlaanderen
is materiaalbewust

HANDLEIDING

BEHEER VAN AFVALSTOFFEN IN DE GEZONDHEIDSZORG

SAMEN MAKEN WE
MORGEN MOOIER

OVAM

WWW.OVAM.BE

OVAM

HANDLEIDING

Beheer van afvalstoffen in de gezondheidszorg

DOCUMENTBESCHRIJVING

- 1 *Titel van publicatie:*
Handleiding beheer van afvalstoffen in de gezondheidszorg
- 2 *Verantwoordelijke Uitgever:*
OVAM
- 3 *Wettelijk Depot nummer:*
D/2021/5024/23
- 4 *Trefwoorden:*
Medisch afval, intern beheer, verwerking, opslag, geneeskundige praktijken, geneeskundige instellingen, thuiszorg
- 5 *Samenvatting:*
Het beheer van medische afvalstoffen en overige afvalstoffen in geneeskundige instellingen en praktijken en in de thuiszorg is complex en vergt grote inspanningen en financiële middelen. Het is er op gericht de risico's voor de volksgezondheid en het milieu te vermijden. De handleiding geeft een overzicht van de correcte interne inzameling en opslag, de inzameling en de verwerking van de medische en andere afvalstoffen in de instellingen, praktijken en in de thuiszorg.
- 6 *Aantal bladzijden:* 129
- 7 *Aantal tabellen en figuren:* 3 tabellen; 3 figuren
- 8 *Datum publicatie:*
2021
- 9 *Prijs*:* /
- 10 *Begeleidingsgroep en/of auteur:* OVAM: Maarten De Groof, Kathleen Schelfhout; ZNA: Tom Havermans, Annelies Casteleyn, Carlynn Tanghe; UZ Leuven: Herman Devriese, Els Marjaux; AZ Sint-Jan: Martine Sijmons; UZ Gent: Cindy Mettepenningen, Tony Nimmegeers; ZOL: Dominic Hermans; AZ Delta: Gudrun Vandenbussche; UZ Brussel: Nico Van Elzen; Wit-Gele Kruis: Irina Dumitrescu, Elisabeth Coornaert; VMx: Sylvie Baert; VVSG: Evi Beyl; Zorgnet Icuuro: Peter Raeymaekers; Prebes: Tom Van Thienen; Envicas: Tomas Delimon; Indaver: Alain Konings, Geert Torremans; Denuo: Baudouin Ska, Kristof Bogaert, Frederik Van Braekel, Ludwine Michiels, Gerdy Degheldere, Edith Verschueren; MOW/ADR: Roel Noé, Frederik Vranken; BLM Advieskantoor: Bart De Groot; Veiligheidsadviseur Willy Van Praet
- 11 *Contactpersonen:*
Maarten De Groof (OVAM)
(015 284 553 – info@ovam.be)

12. *Andere titels over dit onderwerp: /*

U hebt het recht deze brochure te downloaden, te printen en digitaal te verspreiden. U hebt niet het recht deze aan te passen of voor commerciële doeleinden te gebruiken.

De meeste OVAM-publicaties kunt u raadplegen en/of downloaden op de OVAM-website:

<http://www.ovam.be>

* Prijswijzigingen voorbehouden.

INHOUD

Voorwoord.....	7
1 Medische afvalstoffen.....	9
1.1 Wat zijn medische afvalstoffen?	9
1.1.1 Risicohoudend medisch afval	10
1.1.2 Niet-risicohoudend medisch afval	11
1.1.3 Radioactief medisch afval	13
1.2 Waar ontstaan medische afvalstoffen?	14
1.2.1 Ziekenhuizen en andere geneeskundige instellingen	14
1.2.2 Geneeskundige praktijken	15
1.2.3 Medische thuiszorg	16
2 Algemeen beheer van medische afvalstoffen.....	17
2.1 Plaats van productie	17
2.1.1 Producenten van medische afvalstoffen	17
2.1.2 Beheer en opslag van medische afvalstoffen	17
2.1.3 Het afvalstoffenregister	19
2.2 Afvaltransport	20
2.2.1 Opdrachtgever van een afvaltransport	20
2.2.2 Inzamelaar, afvalstoffenhandelaar of -makelaar (VLAREMA-wetgeving)	20
2.2.3 Vervoerder	21
2.2.4 Identificatieformulier	22
2.3 Decontaminatie als voorbehandeling	23
2.4 Verwerking medische afvalstoffen	24
2.5 ADR	26
3 Medische afvalstoffen van ziekenhuizen	29
3.1 Comité ziekenhuishygiëne	29
3.2 Administratieve verplichtingen	29
3.2.1 Lijst van medische afvalstoffen	29
3.2.2 Register voor psychotrope en verdovende afvalstoffen	29
3.2.3 Veiligheidsadviseur	30
3.3 Verpakking van medische afvalstoffen	31
3.3.1 Verpakking van RMA, vloeibaar en pasteus NRMA	31
3.3.2 Verpakking van vast NRMA	35
3.4 Inzameling en opslag van medische afvalstoffen	36
3.4.1 Centrale opslag	36
3.4.2 Inzameling en opslag van RMA en vloeibaar en pasteus NRMA	36
3.4.3 Inzameling en opslag van vast NRMA	37
3.4.4 Inzameling van radioactief besmette afvalstoffen	38
3.4.5 Aandachtspunten inzameling in ziekenhuizen	40
3.5 Afgifte en vervoer van medische afvalstoffen	40

3.5.1	RMA en vloeibaar of pasteus NRMA	40
3.5.2	Vast NRMA	41
3.5.3	Kleinere partijen afvalstoffen uit verschillende exploitatiezetels	41
4	Geneeskundige praktijken	42
4.1	Administratieve verplichtingen	42
4.1.1	Lijst van medische afvalstoffen	42
4.1.2	Register voor psychotrope en verdovende afvalstoffen	42
4.2	Verpakking van medische afvalstoffen	43
4.2.1	Verpakking van RMA, vloeibaar en pasteus NRMA	43
4.3	Opslag en inzameling van medische afvalstoffen	44
4.3.1	Opslag van RMA, vloeibaar en pasteus NRMA	44
4.3.2	Opslag van vast NRMA	44
4.3.3	Langdurige opslag	45
4.3.4	Sorteren buiten de praktijk	45
4.4	Afgifte en vervoer van medische afvalstoffen	46
4.4.1	Waar kan ik naartoe met mijn medische afvalstoffen?	46
4.5	Medische afvalstoffen van dierenartsen en landbouwers	47
4.5.1	Medische verzorging van dieren op het bedrijf	47
4.5.2	Bewaren van dode (gezelschaps)dieren	47
4.5.3	Vervoer van dode gezelschapsdieren	48
5	Thuiszorg	50
5.1	Administratieve verplichtingen	50
5.1.1	Afvalstoffenregister	50
5.2	Beheer en inzameling van medische afvalstoffen	50
5.3	Waar kan ik naartoe met medische afvalstoffen?	51
5.3.1	Enkele specifieke vragen uit de praktijk	52
5.4	Overzicht voor thuisverzorging	56
6	Achtergrond	59
6.1	Wettelijk kader	59
6.1.1	Federale wetgeving	59
6.1.2	Regelgeving van het Vlaamse gewest	63
7	Bijlagen.....	67
7.1	Bijlage 1: Sorteerlijst	67
7.2	Bijlage 2: Afvalstoffenfiches	76
7.4	Bijlage 3: R- en D-codes	128
7.4.1	Verwijderingshandelingen van afvalstoffen	128
7.4.2	Nuttige toepassing van afvalstoffen	128

VOORWOORD

In 2012 werd het Vlarema, 'Vlaams reglement betreffende het duurzaam beheer van materiaalstromen en afvalstoffen, gepubliceerd als opvolger van Vlarea'. Naar aanleiding hiervan was de vraag vanuit de verzorgingssector naar een geactualiseerde handleiding voor medische afvalstoffen erg groot. In 2014 kwam daarom een sterk vernieuwde handleiding tot stand.

In 2020 was er opnieuw nood aan een actualisatie. De OVAM ging daarvoor met vertegenwoordigers van de verzorgingssector, de overheid, de gemeenten en intercommunales, de milieubedrijven en de afvalverwerkers rond de tafel zitten. Het resultaat is deze geactualiseerde handleiding voor medische afvalstoffen die vrijkomen in ziekenhuizen, geneeskundige praktijken en bij thuisverzorgers. Deze versie tracht ook de onduidelijkheden uit de versie van 2014 weg te werken.

Voor ziekenhuizen is het beheer van deze afvalstroom een belangrijke uitdaging omwille van de omvang en het grote aandeel risicohoudend medisch afval. De verwerkings- en ophaalkosten daarvan lopen hoog op. Risicohoudend medisch afval maakt tien tot vijftien procent van de totale hoeveelheid ziekenhuisafval uit, maar is wel verantwoordelijk voor bijna vijftig procent van de afvalkosten van de geneeskundige instellingen. Het afvalbeheer van geneeskundige praktijken heeft door de geografische spreiding van deze praktijken nood aan een aangepaste benadering. De OVAM wil met deze handleiding gebruiksvriendelijk informatie aanbieden over de wettelijke mogelijkheden voor een efficiënt afvalbeheer.

Ook thuisverzorgers vinden in deze brochure de nodige informatie. Steeds meer patiënten verzorgen zichzelf immers thuis of laten zich thuis verzorgen. Hierdoor verschuift de productie van medisch afval naar de patiënt. Ook die specifieke afvalproblematiek komt aan bod.

Deze handleiding focust op medische afvalstoffen, maar geeft ook informatie over de overige bedrijfsafvalstoffen die in de gezondheidszorg vrijkomen.. Daarbij komen drie belangrijke thema's aan bod: het ontstaan en de opslag van afvalstoffen, de afgifte en het vervoer, en tot slot de verwerking. We trachten een antwoord te geven op praktische vragen in verband met het zorgvuldige en juiste beheer van medische afvalstoffen. Hoe gaat u veilig en correct om met medisch afval? Hoe kunt u het op de juiste manier verpakken en vervoeren? Moet u het laten storten, verbranden of recycleren? We hebben de belangrijkste en praktische informatie gebundeld in aparte hoofdstukken voor drie belangrijke groepen van producenten van medische afvalstoffen: de ziekenhuizen, de geneeskundige praktijken en de thuisverpleegkundigen. Wanneer u het hele document doorleest dan komt u daarom misschien wel af en toe een herhaling tegen.

Om de handleiding zo praktisch mogelijk te maken, zijn enkele afvalstoffenfiches opgenomen. Die geven een overzicht van de belangrijkste aandachtspunten. Ze bevatten ook links naar andere websites, waarop u meer gedetailleerde informatie krijgt over de behandeling van de verschillende afvalstoffen. De handleiding bevat daarnaast een uitgebreide sorteerlijst. Daarin vindt u snel de meest relevante informatie terug, met links naar de eventuele afvalstoffenfiches die daarover bestaan.

Leeswijzer

Hoofdstuk 1 beschrijft de onderverdeling van medisch afval. Vooral het onderscheid tussen risicohoudend medisch afval (RMA) en niet-risicohoudend medisch afval (NRMA) is belangrijk voor een veilig en efficiënt beheer van de afvalstoffen. Dit hoofdstuk verduidelijkt welke medische afvalstoffen vrijblijvend in aanmerking komen voor decontaminatie of ontsmetting. Daarnaast geeft hoofdstuk 1 een overzicht van waar medische afvalstoffen ontstaan en welke actoren betrokken zijn bij het beheer ervan.

Hoofdstuk 2 lijst de algemene verplichtingen voor het beheer van medische afvalstoffen op. Deze gelden voor zowel de ziekenhuizen, de geneeskundige praktijken als de thuisverzorgers.

De hoofdstukken 3, 4 en 5 zetten de specifieke verplichtingen voor de respectievelijke groepen op een rijtje. Deze hoofdstukken zijn opgebouwd volgens de levensloop van de medische afvalstof: ontstaan en opslag, afgifte en vervoer en tot slot verwerking.

Hoofdstuk 6 biedt de lezer de nodige achtergrondinformatie. Het bevat onder meer een sorteerlijst en enkele afvalstoffenfiches. Die fiches beschrijven hoe u bepaalde medische afvalstoffen veilig en efficiënt kunt beheren. Dit hoofdstuk bevat daarnaast een link naar een voorbeeldformulier voor de identificatie van gevaarlijke en niet-gevaarlijke medische afvalstoffen. Ook nuttige adressen en afkortingen vindt u in dit hoofdstuk terug.

1 MEDISCHE AFVALSTOFFEN

Of het nu gaat om ziekenhuizen, artsenpraktijken of thuisverzorgers, bij geneeskundige behandelingen, diagnoses, onderzoeken van mensen en (huis)dieren ... ontstaan tal van afvalstoffen. Deze medische afvalstoffen verdienen speciale aandacht, want sommige zijn niet zonder risico. Een aangepast beheer is nodig om te voorkomen dat ze onze gezondheid of het leefmilieu schaden. Maar wat zijn nu precies medische afvalstoffen? Wie is er betrokken bij het beheer? En hoe worden medische afvalstoffen verwerkt? U leest het in dit hoofdstuk.

1.1 WAT ZIJN MEDISCHE AFVALSTOFFEN?

Medische afvalstoffen zijn alle afvalstoffen die voortkomen uit geneeskundige of diergeneeskundige behandelingen, diagnoses of onderzoeken door medische professionelen. Het omvat ook het afval van (dier)geneeskundige handelingen gericht op het bevorderen en controleren van de gezondheid. Het afval dat ontstaat bij farmaceutisch en biologisch onderzoek in klinische, medische en farmaceutische laboratoria behoort ook tot het medisch afval. Medisch afval wordt ook geproduceerd in mortuaria en in centra voor bloedtransfusies. Het gaat om injectienaalden, infusen, vervallen medicijnen, maar ook om proefdierkadavers, medische implantaten...

De Vlaamse regelgeving maakt een onderscheid tussen huishoudelijke afvalstoffen en bedrijfsafvalstoffen. Huishoudelijke afvalstoffen ontstaan uitsluitend bij de normale activiteiten van een gezin. De medische verzorging buiten de gezinsomgeving is een professionele activiteit die bedrijfsafvalstoffen oplevert. Het VLAREMA rekent bepaalde bedrijfsafvalstoffen tot de gevaarlijke of bijzondere afvalstoffen. Die vergen een aangepaste behandeling of verwerking. Volgens de Vlaamse wetgeving zijn medische afvalstoffen daarom bijzondere bedrijfsafvalstoffen. Hiervoor stelt de overheid bepaalde eisen op het vlak van opslag, transport en verwerking.

De medische afvalstoffen zijn volgens het afvalbeleid onderverdeeld in risicohoudende medische afvalstoffen (RMA) en niet-risicohoudende medische afvalstoffen (NRMA). Dit heeft belangrijke gevolgen voor hun inzameling en hun verwerking.

ADR, gebaseerd op het internationaal verdrag voor wegtransport van gevaarlijke goederen, heeft enkel betrekking op transport van gevaarlijke goederen. Medisch afval valt daardoor soms wel, soms niet onder deze wetgeving.

Zowel de classificatie volgens het afvalbeleid als volgens het ADR zijn dus van belang om te weten welke regels gelden voor een bepaalde fractie medisch afval.

Medische afvalstoffen ontstaan dus wanneer artsen of verplegend personeel een medische handeling uitvoeren. Dit zijn alle handelingen die gericht zijn op het behandelen, het vaststellen of de preventie van medische aandoeningen bij mensen en dieren. Ook wetenschappelijke vorsers en labopersoneel die hiernaar onderzoek doen, produceren medische afvalstoffen. De medewerkers (professioneel en vrijwillig) van hulpdiensten kunnen ook zorgen voor medische afvalstoffen. Dit zijn bedrijfsafvalstoffen waarvoor de producent de inzameling en de verwerking moet regelen.

In de thuisomgeving van patiënten werken ook professionele zorgverstrekkers. Zij produceren steeds meer medische afvalstoffen die bovendien vaker een risico op besmetting, vergiftiging of verwonding met zich meebrengen. Niet alle medische handelingen gebeuren door (para)medici. Vooral in de thuisomgeving kunnen ook patiënten zelf of hun familieleden bepaalde zorgen toedienen. Daarbij ontstaan huishoudelijke afvalstoffen van medische aard (naalden, kompressen, ontsmettingsmateriaal...). Deze vallen voor de inzameling en de verwerking onder de verantwoordelijkheid van de lokale besturen. Veel daarvan mag bij het huisvuil, een ander deel hoort bij het klein gevaarlijk afval (kga). In het luik over de thuiszorg gaan we daar meer in detail op in.

Bij het aanbieden van medische behandelingen, zowel in een geneeskundige instelling als bij thuisverpleging, ontstaan niet alleen medische afvalstoffen. De normale werking van een ziekenhuis, een dokterspraktijk of thuisverpleging zorgt ook voor flink wat andere bedrijfsafvalstoffen. Het gaat dan om verpakkingen, papier, etensresten... Deze afvalstoffen worden hier niet allemaal behandeld. Van enkele die vrij vaak in de medische instellingen en praktijken ontstaan hebben we fiches over hun inzameling en verwerking opgenomen als bijlage. Meer informatie over het beheer van de andere bedrijfsafvalstoffen vindt u op de OVAM-website: <https://www.ovam.be/iksorteer>.

1.1.1 Risicohoudend medisch afval

VLAREMA art. 5.2.3.1.§1° beschrijft risicohoudende medische afvalstoffen als volgt: afvalstoffen die een bijzonder risico inhouden doordat ze een microbiologische of virale besmetting, een vergiftiging of een verwonding met zich kunnen meebrengen, of afvalstoffen die om ethische redenen een bijzondere behandeling vereisen.

Voorbeelden van RMA:

- Afval afkomstig van geneeskundig onderzoek van mensen en dieren die besmet zijn met een ziekte, waarbij die ziekte via afval kan worden overgedragen of waarvan niet geweten is op welke manier ze wordt overgedragen;
- Hoogrisicohoudend medisch afval zoals afval van antrax, Lassa-, Ebola- en Marburgkoorts. Een niet-limitatieve, indicatieve lijst van hoogrisicohoudend medisch afval is opgenomen in bijlage A 2.2.62.1.4.1 van het ADR;
- Genetisch gemodificeerde organismen;

- Infectueus¹ afval van laboratoria dat niet op een gevalideerde wijze werd gesteriliseerd;
- Bloed en bloedderivaten indien niet geabsorbeerd;
- Scherpe medische voorwerpen;
- Cytostatica en alle afval van behandelingen met cytostatica en andere cytotoxische stoffen (zie EURAL-code);
- Kunstnieren van patiënten besmet met een ziekte zoals bedoeld onder het eerste en tweede punt;
- Anatomisch afval, pathologisch afval, orgaandelen of delen van ledematen die ontstaan bij operatieve of verloskundige ingrepen. Orgaandelen die bestemd zijn voor transplantatie of recuperatie horen hier niet bij;
- Levenloos geboren kinderen die de wettelijke levensvatbaarheidsgrens nog niet hebben bereikt, en waarvan de ouders niet hebben verzocht deze te begraven of cremieren.

Of een medische afvalstof wel of niet risicohoudend is, heeft gevolgen voor de opslag en de verwerking. Om het risico op besmetting, vergiftiging of verwonding zo klein mogelijk te houden moet de tijdelijke opslag van deze afvalstoffen zorgvuldig gebeuren in geschikte ruimtes. Op elke vormvaste recipiënt of op elke gesloten container van risicohoudend medisch afval wordt bovendien door de instelling voor geneeskunde of de geneeskundige praktijk de naam, het adres en het telefoonnummer van de instelling voor geneeskunde of de geneeskundige praktijk in kwestie aangebracht.

Het verwerken van RMA dient te gebeuren in een daartoe vergunde inrichting. Die installaties verbranden deze medische afvalstoffen in een draaitrommeloven bij hoge temperatuur. Dit is een vrij duur proces, om alle gevaren op besmetting, vergiftiging of verwonding weg te nemen zonder handelingen waarbij medewerkers van ziekenhuizen, milieubedrijven of het publiek blootgesteld worden aan deze gevaren.

Met een voorbehandeling is het echter mogelijk om de risico's op overdracht van infecties te verminderen of volledig weg te nemen. Het VLAREMA maakt een onderscheid tussen twee types RMA: decontamineerbaar en niet-decontamineerbaar. Door het decontamineerbaar RMA te ontsmetten via een behandeling met vochtige, verzadigde stoom kan het in NRMA worden omgezet. Dat geldt alleen voor medische afvalstoffen met een risico op biologische besmetting. Gevaareigenschappen van fysische of chemische aard blijven immers ongewijzigd na ontsmetting met stoom. Ook om ethische redenen is het vaak niet aangewezen om medische afvalstoffen te ontsmetten. De lijst met risicohoudende medische afvalstoffen die niet in aanmerking komen voor decontaminatie is opgenomen in de bijlage 5.2.3.C bij het VLAREMA. Dit is het zogenaamde niet-decontamineerbaar RMA.

1.1.2 Niet-**risicohoudend medisch afval**

Niet-**risicohoudende medische afvalstoffen (NRMA)** zijn afvalstoffen die ontstaan bij de medische behandeling, maar die geen bijzonder risico voor milieu of gezondheid inhouden en dus geen RMA zijn. In de ziekenhuizen moet het NRMA apart worden ingezameld, dus niet samen met andere bedrijfsafvalstoffen. Gewoon restafval

---

1 Of een afvalstof al dan niet infectueus is, dient door de medische sector zelf te worden ingeschat. Indien over een bepaalde afvalstof nog geen eenduidig standpunt bestaat, kan de OVAM wel faciliteren om tot een gemeenschappelijk standpunt te komen.

mag wel samen met het NRMA worden afgevoerd onder de noemer NRMA. Ook het gedecontamineerd RMA moet als NRMA worden aangeboden voor inzameling.

Enkele voorbeelden van NRMA (voor zover deze omwille van besmetting niet onder het RMA vallen):

- Verbanden, tissues, wegwerpproducten, onderleggers, (operatie)lakens, gebruikte (wegwerp)operatiekledij, -handschoenen, -schorten, -maskers, -mutsen en -onderleggers;
- Lichaamsvochten (met uitzondering van bloed en bloedderivaten);
- Geabsorbeerd of gedroogd bloed;
- Volledig leeggelopen² bloedzakken;
- Volledig leeggelopen² opvangzakken voor urine, faeces of secreties;
- Bevuilde stomazakken;
- Incontinentiemateriaal;
- Katheters;
- Sondes;
- Lege spuitjes zonder naald;
- Lege infusen en infuusleidingen;
- Gipsafval en afval van kunststofgipsen;
- Gedecontamineerd risicohoudend medisch afval (behalve indien anders bepaald door de exploitatievoorwaarden gekoppeld aan een indeling in rubriek 51 van VLAREM I³);
- Kunstnieren, tenzij van patiënten besmet met een ziekte zoals bedoeld onder het eerste en tweede punt vermeld onder RMA

De eisen omtrent opslag, tijdelijke inzameling, transport en verwerking van NRMA zijn minder zwaar dan bij RMA omdat deze afvalstoffen geen bijzonder risico inhouden op besmetting, vergiftiging of verwonding. Het is wel belangrijk voor de medische sector om RMA en NRMA goed van elkaar te onderscheiden.

De eindverwerking van RMA moet gebeuren in een installatie voor de verwijdering van gevaarlijke afvalstoffen. Het NRMA mag worden verbrand in elke reguliere verbrandingsinstallatie die daarvoor is vergund. Het NRMA komt in tegenstelling tot het RMA in principe in aanmerking voor recyclage. Dit vergt wel (na)sortering van deze afvalfractie.

Volgens het VLAREMA is een mengsel van NRMA en RMA te verwerken als risicohoudend medisch afval. Aan het beheer van de twee afvalstromen hangt een heel ander prijskaartje. Het is dus belangrijk ze te scheiden aan de bron om het risico op besmetting, vergiftiging of verwonding te verkleinen, maar ook om de afvalkosten te beheersen.

---

² In deze handleiding wordt onder 'leeggelopen' verstaan dat enkel een niet-verwijderbare, minimale hoeveelheid vloeistof overblijft waarbij redelijkerwijze kan worden aangenomen dat bij transport geen lekken ontstaan. Leeggelopen bloedzakken of opvangzakken worden beschouwd als NRMA.

³ Het Vlaams reglement betreffende de omgevingsvergunning, titel II bijlage I Rubriek 51 ingeperkt gebruik van genetisch gemodificeerde en/of pathogene organismen.

1.1.3 Radioactief medisch afval

Het gebruik van radioactieve stoffen is niet weg te denken uit de medische wereld. Radioactief medisch afval is dus onvermijdelijk. Zowel ziekenhuisafval als huishoudelijk afval kan radioactief besmet zijn. In dat laatste geval is het veelal afkomstig van patiënten die terug naar huis zijn gegaan na een onderzoek of behandeling met een radioactieve stof.

Radioactief medisch afval komt vooral voor in vloeibare en in vaste vorm. Het vloeibare afval is vaak afkomstig van klinische laboratoria. Het gaat dan bijvoorbeeld om een oplossing van een radioactief product in een oplosmiddel. Ook uitwerpselen en braaksel van patiënten die radioactieve stoffen kregen toegediend, zijn radioactief afval. Voorbeelden van radioactief afval in vaste vorm zijn luiers, lakens, maandverbanden... van patiënten die een radioactieve stof kregen toegediend.

Radioactief medisch afval moet apart worden bewaard in een ruimte of kist die de ioniserende straling afschermt. Het gaat om een ruimte of kist met loden of kunststof wanden al naargelang het soort radioactief medicijn waarmee de patiënt werd behandeld. Het afval moet hierin bewaard worden tot de radioactiviteit voldoende is afgenomen. Na declassering als radioactief afval door een erkend stralingsfysicus wordt het ingezameld en verwerkt als medische afvalstoffen als het uit een geneeskundige instelling of praktijk komt. Dat is ook zo voor de radioactieve afvalstoffen uit medisch en farmaceutisch onderzoek. De radioactiviteit wordt best gemeten bij de poort wanneer het afval de instelling verlaat. Zo niet, riskeert men dat de inzamelaar dit afval terugstuurt naar de instelling.

Ook voor de niet langer radioactieve medische afvalstoffen maken we een onderscheid op basis van hun gevaar op besmetting, verwonding of vergiftiging. Indien het gaat om onderzoek op bepaalde pathogenen, of gemodificeerde organismen dan moet alles worden verwerkt zoals bepaald in de uitbatingsvoorwaarden gekoppeld aan rubriek 51 van VLAREM⁴ en de bepaling rond biosafety.

De verplichtingen omtrent alle modaliteiten van het transport, zijn terug te vinden in de fungerende ADR-wetgeving. Samenwerking met een veiligheidsadviseur ADR wordt verplicht binnen 1.8.3.1 van deze regelgeving.

Risico's van radioactief besmet afval

Wie in contact komt met radioactief afval, kan worden blootgesteld aan straling en besmetting met een radioactieve stof. Radioactiviteit heeft de eigenschap te vervallen: dat betekent dat de radioactiviteit geleidelijk vermindert. De tijdspanne waarin de helft van de radioactiviteit verdwijnt, noemen we de 'halveringstijd'. Die is afhankelijk van het radionuclide en varieert van enkele seconden tot duizenden jaren. Onafhankelijk van de radioactiviteit kan medisch afval ook nog biologische of chemische risico's bevatten.

⁴ Rubriek 51 INGEPERKT GEBRUIK VAN GENETISCH GEMODIFICEERDE EN/OF PATHOGENE ORGANISMEN

Luiers, maandverbanden, bedlinnen, ... kunnen na behandeling in het ziekenhuis ook nog bij de patiënt thuis besmet raken. Het hangt af van welk radionuclide werd gebruikt, of dit voor diagnostiek of voor therapie was, welk type therapie, de toegediende activiteit, ...

Voor therapie zijn de leefregels specifiek per therapie en toegediende activiteit. Het informeren van de patiënt is de verantwoordelijkheid van de arts (nuclearist).

Voor nucleaire geneeskunde zijn er bij bepaalde ziekenhuizen verschillende leefregels terug te vinden onder hun ISO-procedures en bij de protocollen van de klinische studies. Bij sommige wordt daarvan gevraagd om de afvalzak 1 week apart te plaatsen thuis (leefregels na ontslag). Dit hoeft ook niet altijd omdat de klaring via urine en faeces meestal al plaatsvindt tijdens de hospitalisatie en dit gecollecteerd wordt via de diepvriestoiletten in het ziekenhuis.

1.2 WAAR ONTSTAAN MEDISCHE AFVALSTOFFEN?

De belangrijkste producenten van medische afvalstoffen zijn:

- ziekenhuizen en andere geneeskundige instellingen;
- geneeskundige praktijken;
- medische thuiszorg.

Ook binnen de gezinnen ontstaan belangrijke hoeveelheden afvalstoffen die vergelijkbaar zijn met medisch afval, maar deze beschouwt de Vlaamse regelgeving niet als medische afvalstoffen. De afvalstoffen die ontstaan bij de zelfverzorging door de patiënt, of door de hulp van een familielid of niet vergoede, vrijwillige mantelzorger behoren tot het huishoudelijke afval. Dit kan zeker voor bepaalde groepen medische professionelen zoals bezoekende artsen en thuisverpleegkundigen, tot verwarrende situaties leiden. Dit hoofdstuk tracht duidelijkheid te scheppen.

1.2.1 Ziekenhuizen en andere geneeskundige instellingen

Ziekenhuizen zijn geneeskundige instellingen volgens het VLAREMA. Dat zijn medische inrichtingen waar medisch afval met specifieke risico's in grote hoeveelheden wordt geproduceerd. Ook dagziekenhuizen, bloedtransfusiecentra, mortuaria... behoren tot die categorie.

Dit is een overzicht van de geneeskundige instellingen:

- Openbare en privéziekenhuizen, behalve psychiatrische ziekenhuizen:
  - universitaire ziekenhuizen;
  - algemene of academische ziekenhuizen;
  - gespecialiseerde of categorale ziekenhuizen (revalidatiecentra, astmacentra, kankercentra, dialysecentra...);
- Poliklinieken en dagziekenhuizen;

- Psychiatrische ziekenhuizen en psychiatrische verzorgingstehuizen (pvt) die op de campus van een ziekenhuis liggen en tot dezelfde inrichtende macht behoren;
- Vaste of mobiele instellingen en inrichtingen die geneeskundige behandelingen verstrekken aan ambulante of bedlegerige patiënten;
- Woonzorgcentra (wzc) die op de campus van een ziekenhuis liggen, tot dezelfde inrichtende macht behoren en niet onder de erkenning van een woonzorgcentrum vallen;
- Laboratoria en onderzoeksinstellingen die onderzoek doen voor geneeskundige instellingen en praktijken. Ze kunnen intern of extern aan de instelling verbonden zijn;
- Laboratoria van de farmaceutische industrie;
- Mobiele of vaste bloedtransfusiecentra;
- Mortuaria waar lijkverzorging gebeurt;
- Instellingen voor forensische geneeskunde.

1.2.2 Geneeskundige praktijken

Ook buiten de geneeskundige instellingen worden medische afvalstoffen geproduceerd. Als dat op een vaste locatie door opgeleide personen gebeurt, spreken we over geneeskundige praktijken. Het gaat dus niet enkel over artsen en verplegend personeel of andere (para)medici. De categorie geneeskundige praktijken omvat ook de kleinere medische praktijken verbonden aan rusthuizen, scholen en hulpdiensten. Deze produceren relatief kleine hoeveelheden medische afvalstoffen.

Dit is een overzicht van de geneeskundige praktijken:

- Elke (groeps)praktijk van een arts, tandarts, dierenarts of een andere zelfstandige beoefenaar van een geneeskundig beroep, waar geneeskundige of diergeneeskundige behandelingen worden verstrekt.
Voorbeelden:
  - praktijken voor kinesitherapie;
  - artsenpraktijken;
- Dierenklinieken;
- Instellingen voor verzorging:
  - woonzorgcentra die niet op de campus van een ziekenhuis liggen en over een erkenning beschikken;
  - woonzorgcentra, al dan niet met woongelegenheid;
  - dagverzorgingscentra;
  - centra voor korte verblijven;
  - gebouwencomplexen die verschillende van deze verzorgingsvormen combineren;
- Psychiatrische verzorgingstehuizen die niet op een campus van een ziekenhuis liggen en niet tot dezelfde inrichtende macht behoren;
- Psychiatrische ziekenhuizen die niet op een campus van een ziekenhuis liggen en niet tot dezelfde inrichtende macht behoren;
- Instellingen of organisaties die aan preventieve gezondheidszorg doen. Het gaat om centra voor kinderzorg, om scholen en allerlei andere instellingen;
  - medisch-pedagogische centra;

- Centra voor Leerlingenbegeleiding;
  - consultatiebureaus (bijvoorbeeld van Kind en Gezin);
- Revalidatiecentra.

1.2.3 Medische thuiszorg

Meer patiënten ontvangen vandaag in hun thuisomgeving medische verzorging door gespecialiseerde verplegers of artsen. Bij het beheer van de afvalstoffen die ontstaan bij thuisverzorging is een pragmatische aanpak vaak voldoende om mens en milieu te beschermen. Toch zijn ook thuisverzorgers verplicht om de wettelijke bepalingen voor afvalbeheer te respecteren. Als stelregel geldt dat de medische professionelen verantwoordelijk zijn voor het RMA en dit zeker niet bij de patiënten mogen achterlaten.

Het NRMA mag samen met het huisvuil van de patiënt worden ingezameld, op voorwaarde dat de nodige voorzorgen worden genomen. Bij thuisverzorging blijft steeds een band bestaan met de geneeskundige praktijken. Die band kan rechtstreeks zijn, bijvoorbeeld met een medisch kabinet van een arts die een patiënt thuis behandelt.

De praktijk kan als basis dienen voor de niet-georganiseerde thuisverzorging. Anderzijds is het voor professionele thuisverpleegkundigen mogelijk om zich voor het afvalbeheer te richten tot een formele organisatie. Dit geldt bijvoorbeeld voor organisaties voor thuisverzorging:

- Kind en Gezin;
- Wit-Gele Kruis;
- Organisaties van zelfstandige verpleegkundigen;
- Diensten voor gezinszorg;
- Geïntegreerde diensten voor thuisverzorging.

Patiënten die een behandeling hebben gekregen in een medische instelling en die onmiddellijk daarna naar huis terugkeren, verdienen extra aandacht. Tijdens de nazorg kunnen die patiënten afvalstoffen voortbrengen waaraan specifieke risico's verbonden zijn. De patiënt en zijn omgeving moeten de juiste informatie krijgen over de voorzorgs- en veiligheidsmaatregelen die ze moeten nemen.

Ook niet-geschoolde personen zoals familie, vrienden of de patiënt zelf kunnen thuiszorg uitvoeren. De afvalstoffen van medische aard die zij produceren, worden echter niet als medische afvalstoffen beschouwd, maar als huishoudelijk afval. Het beheer van dat afval verloopt via de inzamelkanalen voor huishoudelijke afvalstoffen van de gemeente (ophaling huisvuil en andere afvalstromen aan huis of kga-inzameling op het recyclagepark). Een uitzondering hierop kan afval van thuisdialysepatiënten zijn dat terug naar de gezondheidsinstelling wordt gebracht.

2 ALGEMEEN BEHEER VAN MEDISCHE AFVALSTOFFEN

Ziekenhuizen, geneeskundige praktijken en thuisverpleegkundigen krijgen vaak met andere medische afvalstoffen te maken en beschikken ook niet over dezelfde middelen om afvalstoffen te beheren. Toch zijn er een aantal algemene bepalingen waaraan iedere producent van medisch afval zich moet houden. We vatten ze hier voor u samen.

Want, medische afvalstoffen brengen risico's mee. Vanaf hun ontstaan tot op het moment dat ze worden verwerkt, is een aangepast beheer dan ook uiterst belangrijk. Zo moeten de inzameling en het vervoer van medische afvalstoffen volgens strikte bepalingen gebeuren, vastgelegd in het 'Vlaams reglement betreffende het duurzaam beheer van materiaalkringlopen en afvalstoffen' (VLAREMA). Alle verplichtingen omtrent alle modaliteiten van het transport, zijn terug te vinden in de fungerende ADR-wetgeving. Samenwerking met een veiligheidsadviseur ADR wordt verplicht binnen artikel 1.8.3.1 van deze wetgeving.

Naast de producent van de medische afvalstoffen zijn nog andere partijen die een rol spelen in het beheer van het medisch afval. VLAREMA definieert de inzamelaar (of handelaar/makelaar) van afvalstoffen, de opdrachtgever (van een afvaltransport) en de vervoerder van afvalstoffen. De inzamelaar of de vervoerder die het transport verzorgt, moet geregistreerd zijn bij de OVAM voor inzameling en vervoer in het Vlaams gewest. Uiteindelijk komen de medische afvalstoffen bij een verwerkingsbedrijf. Dat moet de nodige vergunningen hebben om de medische afvalstoffen te mogen verwerken.

2.1 PLAATS VAN PRODUCTIE

2.1.1 Producenten van medische afvalstoffen

Wie een medische handeling uitvoert, is de producent van de afvalstoffen die daarbij ontstaan. Als producent van medische afvalstoffen bent u altijd betrokken bij het beheer ervan. Deze verplichtingen omvatten de (tijdelijke) opslag van de afvalstoffen en het correct aanbieden voor inzameling.

De geneeskundige instellingen nemen als producent ook de beslissing over het al dan niet decontamineren (ontsmetten) van risicohoudend medisch afval vooraleer het wordt aangeboden/ingezameld voor eindverwerking. Dit kan zij intern zelf regelen of de decontaminatie uitbesteden aan een partner die deze voorbehandeling zal uitvoeren buiten de instelling. Dit heeft wel gevolgen voor de verpakking van de afvalstoffen en het transport.

2.1.2 Beheer en opslag van medische afvalstoffen

De opslag van medische afvalstoffen is aan bepaalde verplichtingen onderworpen. Zo moet u risicohoudende medische afvalstoffen (RMA) van bij hun ontstaan apart inzamelen. Wanneer u (een deel van) het RMA wil decontamineren, moet u bovendien RMA ook onderling van elkaar scheiden, al naargelang de afvalstoffen wel

of niet in aanmerking komen voor decontaminatie. De inzamelaars van gevaarlijk afval kunnen u adviseren over hoe u gevaarlijke afvalfracties best scheidt.

Daarbovenop kan het Comité voor Ziekenhuishygiëne ook nog specifieke richtlijnen uitvaardigen over de interne inzameling en opslag in ziekenhuizen.

Praktisch:

- Gebruik verschillende recipiënten voor elke selectief in te zamelen medische afvalstof;
- Stem de recipiëntgrootte af op de hoeveelheid afval;
- Vul de recipiënten zo efficiënt mogelijk, rekening houdend met de interne richtlijnen over massa, houdbaarheid ...;
- Voorzie de recipiënten van een duidelijk label waarop u de afvalstof noteert, bv om een onderscheid te maken tussen decontamineerbaar en niet-decontamineerbaar RMA;
- Optimaliseer de inzamelfrequentie van het afval om overvolle recipiënten te vermijden;
- Controleer regelmatig de samenstelling van de ingezamelde afvalstromen.

Mag ik medische afvalstoffen verdunnen of met andere stoffen mengen?

Het is verboden om een medische afvalstof te mengen met andere stoffen om

- ze als verdunde afvalstof te kunnen verwijderen;
- ze toch nog nuttig te kunnen toepassen;
- ze toch nog te kunnen gebruiken als nieuwe grondstof als de afvalstof hier eerst niet voor in aanmerking kwam.

Vaste afvalstoffen mogen niet verbrijzeld worden om deze af te voeren als afvalwater. Bedpanverbrijzelaars zijn daar een uitzondering op.

Mag ik verpakkingen meerdere keren gebruiken?

De meeste verpakkingen voor medisch afval zijn niet herbruikbaar. Als u verpakkingen meerdere keren wilt gebruiken, moet u een aanvraag indienen bij de Vlaamse minister van Omgeving. De OVAM en het Agentschap Zorg en Gezondheid geven hierover advies.

Wat doe ik met injectienaalden?

Naalden moet u onmiddellijk na gebruik zonder verdere manipulatie (bijvoorbeeld herkappen) in de naaldcontainer werpen. Injectienaalden mag u niet met de hand van de spuit verwijderen, dit doet u bij voorkeur en indien mogelijk met mechanische hulpmiddelen. In de naaldcontainer zijn hiervoor speciale uitsparingen voorzien. Het is belangrijk dat de naaldcontainer tijdens het gebruik van een naald vlakbij staat.

Ook naalden die na gebruik in de houder worden teruggetrokken (veiligheidsnaalden), zijn scherpe voorwerpen en moet u dus in de naaldcontainer opbergen voor inzameling. Als ze bij het NRMA zouden worden ingezameld, gaan ze in een perscontainer en kunnen op die manier toch nog terug vrijkomen. Bij voorkeur gebruikt men voor naalden steeds naaldcontainers. Het is in de meeste gevallen wettelijk ook toegelaten losse, onverpakte naalden in te zamelen in grotere RMA-vaten. Bij inzameling van naalden in grotere RMA-vaten dient de nodige aandacht te worden besteed aan het niet doorprikken van het vat, want de kans dat dit gebeurt is iets groter dan bij naaldcontainers. In RMA-vaten uit gerecycleerde kunststoffen zijn losse naalden nooit toegelaten.

Het scherpe (snijdende of prikkende) deel van voorwerpen die te groot zijn voor een naaldcontainer moet u afplakken of omzwachtelen en in een RMA-vat deponeren alvorens te verwijderen. Op die manier verkleint het gevaar op snijwonden bij de inzamelaars en verwerkers. In normale omstandigheden komen zij hier niet mee in contact, maar bij calamiteiten (bv een obstructie in de aanvoertrechter van de verbrandingsoven) kan dit uitzonderlijk wel voorkomen.

De Hoge Gezondheidsraad heeft in 2005 deze en meer aanbevelingen inzake het beheer van medisch verzorgingsafval in een rapport gegoten. Het document bevat een omschrijving en beoordeling van de risico's van verschillende soorten medische afvalstoffen en geeft per soort afvalstof of per risico een Code van Goede Praktijk. U kan dit document hier downloaden: <https://www.health.belgium.be/nl/advies-5109-medisch-verzorgingsafval>.

2.1.3 Het afvalstoffenregister

Als producent van medisch afval moet u een afvalstoffenregister bijhouden. U kunt dat register samenstellen aan de hand van de identificatieformulieren van de inzameling van afvalstoffen, aangevuld met gegevens van de inzamelingen waarvoor geen identificatieformulier verplicht is.

U moet het afvalstoffenregister ten minste elke maand aanvullen en gedurende vijf jaar bijhouden voor de toezichthoudende overheid. Het afvalstoffenregister moet minstens deze gegevens bevatten:

- de hoeveelheid afvalstoffen in liter, kilogram, ton of kubieke meter;
- de aard en de samenstelling van de afvalstoffen met vermelding van de EURAL-code;
- de verwerkings- of toepassingswijze van de afvalstoffen: storten, verbranden met energierecuperatie (R1), andere afvalverbranding (D10), hergebruik, composteren, recyclage, sorteren, andere voorbehandeling;
- indien van toepassing: naam, adres en identificatienummer van de inzamelaar, afvalstoffenhandelaar of -makelaar, van Belgische het ondernemingsnummer, van buitenlandse het btw-nummer;
- naam, adres en identificatienummer van de verwerker van de afvalstoffen, van Belgische het ondernemingsnummer, van buitenlandse het btw-nummer.

Veel inzamelaars, vaak milieubedrijven, zorgen voor hun klanten voor het beheer van de gegevens over de afvaltransporten. Maak hierover eventueel afspraken met uw inzamelaar. Het register ligt ter inzage op de exploitatiezetel van de afvalproducent.

In de geneeskundige praktijken en bij de thuisverpleegkundigen zijn de hoeveelheden medische afvalstoffen en het aantal transporten meestal flink minder dan in bijvoorbeeld de ziekenhuizen. De praktijken hebben geen personeel dat zich specifiek bezig houdt met het afvalbeheer. Het register voor producenten die beperkte hoeveelheden voor inzameling aanbieden mag bestaan uit de identificatieformulieren, of uit de verzameling van facturen voor de inzameling en verwerking van afvalstoffen die werden aangeboden. Het is de bedoeling dat die wel op datum in orde worden bijgehouden in het register. Ook de praktijken en thuisverplegers kunnen deze gegevens opvragen bij het bedrijf dat instaat voor de inzameling van hun (medische) afvalstoffen. Maak hierover eventueel afspraken met uw inzamelaar.

Heb ik een meldingsplicht?

De OVAM selecteert producenten van bedrijfsafvalstoffen en verzoekt hen om de afvalstoffen te melden die ze in het vorige jaar hebben geproduceerd. De namen van de geselecteerde bedrijven worden gepubliceerd op de OVAM-website. De melding gebeurt via het integrale milieujaarverslag (IMJV) van de Vlaamse overheid. Als u het afvalstoffenregister correct bijhoudt, kunt u de gegevens voor de afvalstoffenmelding eenvoudig opzoeken.

2.2 AFVALTRANSPORT

2.2.1 Opdrachtgever van een afvaltransport

De opdrachtgever geeft de opdracht, is verantwoordelijk voor het transport van afvalstoffen en bepaalt waar en op welke wijze de afvalstoffen worden verwerkt. In de praktijk is het vaak de geregistreerde inzamelaar die als opdrachtgever optreedt. In sommige gevallen is het de producent (bijvoorbeeld het ziekenhuis) of de gemeentelijke overheid. Dat laatste is het geval als het gaat om medische afvalstoffen van huishoudelijke oorsprong die worden ingezameld op het recyclagepark of via een huis-aan-huisinzameling.

De opdrachtgever zorgt ook voor het identificatieformulier voor het transport. U vindt modelformulieren op de website van de OVAM: <https://www.ovam.be/identificatieformulier-afvalstoffen>.

VLAREMA legt geen verzekeringscontract meer op voor het transport van (gevaarlijke) afvalstoffen.

2.2.2 Inzamelaar, afvalstoffenhandelaar of -makelaar (VLAREMA-wetgeving)

Wie afvalstoffen inzamelt of bemiddelt bij het transport van afvalstoffen vanuit Vlaanderen, moet geregistreerd zijn als inzamelaar, afvalstoffenhandelaar of -makelaar. Als het om gevaarlijke afvalstoffen gaat, is een kwaliteitsborgingssysteem vereist. Als hij bovendien zelf afvalstoffen vervoert, moet hij ook beschikken over een registratie als vervoerder van afvalstoffen.

Inzamelaars, afvalstoffenhandelaars of -makelaars of de producenten die zelf regelingen treffen voor het vervoer en de verwerking van hun afvalstoffen, moeten aan de volgende voorwaarden voldoen:

- de afvalstoffen moeten worden vervoerd naar een verwerker die vergund is voor de verwerking van die afvalstoffen. Als verschillende afvalstoffen gescheiden worden aangeboden, moet de inzamelaar voor elke afvalstof een gepaste verwerker kiezen;
- de inzamelaars moeten zorgen voor een correct ingevuld identificatieformulier;
- de inzamelaars moeten een afvalstoffenregister bijhouden;
- indien het afval niet door de afvalstoffenproducent wordt vervoerd, moet het vervoer van de afvalstoffen uitgevoerd worden door een geregistreerd vervoerder van afvalstoffen.

Naast die algemene voorwaarden moeten inzamelaars, afvalstoffenhandelaars of -makelaars bijkomende informatie verstrekken aan de afvalstoffenproducenten. Welke afvalstoffen moeten gescheiden worden aangeboden? Welke afvalstoffen moeten apart worden gehouden bij de inzameling?

De producent en de inzamelaar van gemengde bedrijfsafvalstoffen moeten een contract sluiten. Dat contract omschrijft precies welke afvalsoorten wel of niet met de gemengde bedrijfsafvalfractie mogen worden aangeboden. Als de producent de in het contract vermelde inzamelwijze gebruikt, mag de inzamelaar, afvalstoffenhandelaar of -makelaar ervan uitgaan dat de producent de selectieve inzameling aan de bron correct heeft uitgevoerd.

Tot slot moeten inzamelaars, afvalstoffenhandelaars of -makelaars werken volgens een actueel intern kwaliteitsborgingssysteem indien zij gevaarlijk afval inzamelen, erin handelen of makelen. Het gaat hier dus ook over bepaalde medische afvalstoffen en enkele andere afvalstromen die vaak worden ingezameld in medische instellingen of praktijken. Het RMA is een gevaarlijke afvalstof.

Het risicohoudend medisch afval van een geneeskundige instelling kan nooit deel uitmaken van het gemengd bedrijfsafval. RMA moet steeds apart en gescheiden worden ingezameld, ongeacht of het ontstaat in een geneeskundige instelling of een praktijk. Het niet-risicohoudend medisch afval van een geneeskundige praktijk of van een thuisverpleegkundige mag wel samen met de gemengde bedrijfsafvalstoffen voor inzameling worden aangeboden. Ook in een geneeskundige instelling is dit toegelaten. Indien een geneeskundige instelling het NRMA samen met het restafval aanbiedt, wordt het geheel steeds als NRMA beschouwd.

2.2.3 Vervoerder

Wie afvalstoffen professioneel vervoert, of wie als professionele vervoerder van goederen ook afvalstoffen wil vervoeren, heeft een registratie als vervoerder van afvalstoffen nodig. De vervoerder (transportfirma) kan zich eenvoudig registreren bij de OVAM.

Een vervoerder moet steeds in opdracht rijden van een geregistreerde inzamelaar, afvalstoffenhandelaar of -makelaar, een producent die zelf regelingen treft of een kennisgever. Een vervoerder moet ook de algemene transportvoorwaarden naleven zoals beschreven in VLAREMA en de ADR-wetgeving. Meer informatie over de ADR wetgeving vindt u hier: <https://www.vlaanderen.be/adr> of kan u bekomen via adr@mow.vlaanderen.be.

2.2.4 Identificatieformulier

Voor het transport van uw medisch afval kan u:

- Ofwel beroep doen op een inzamelaar, afvalstoffenhandelaar of -makelaar die geregistreerd is voor medisch afval. Deze zal zelf een correcte bestemming kiezen en voor het transport beroep doen op een geregistreerde vervoerder van afvalstoffen;
- Ofwel zelf regelingen treffen voor het transport (o.a. een correcte bestemming kiezen, instaan voor een correct ingevuld identificatieformulier) van uw medisch afval waarbij voor het transport beroep wordt gedaan op een geregistreerde vervoerder van afvalstoffen of waarbij u zelf uw medisch afval vervoert.

Elk transport van afvalstoffen moet vergezeld zijn van een identificatieformulier. In o.a. volgende gevallen is echter geen identificatieformulier vereist (volledige lijst: VLAREMA art. 6.1.1.2.§1):

- Voor NRMA en ander niet-gevaarlijk bedrijfsafval dat in één ophaalronde wordt opgehaald. Daarmee wordt onder meer een ophaling van afval met een perswagen bedoeld, vergelijkbaar met de huis-aan-huisophaling van huishoudelijk afval;
- Voor thuisverzorgers of artsenpraktijken met minder dan 10 werknemers die hun afvalstoffen naar inzamelpunten brengen;
- Voor afgedankte medische hulpmiddelen, laboratoriumapparatuur, sporttoestellen, thermostaten, test- en meetapparatuur waarvoor de aanvaardingsplicht geldt (zie verder).

Het identificatieformulier bevat een aantal verplichte gegevens, o.a. de afvalstoffencode (EURAL-code). De EURAL-codelijst is opgenomen in de bijlage 2.1 van het VLAREMA. De juiste code kunt u bepalen met behulp van een wizard op de OVAM-website (<https://www.ovam.be/euralezard>). De EURAL-lijst duidt gevaarlijke afvalstoffen aan met een sterretje (*). De medische afvalstoffen vallen onder hoofdstuk 18.

Meer info over de inhoud van het identificatieformulier vindt u op de OVAM-website (<https://www.ovam.be/identificatieformulier-afvalstoffen>).

Praktisch:

- Het identificatieformulier moet de plaats van vertrek en bestemming duidelijk weergeven. Als de afvalstoffen na behandeling of tussenopslag verder worden vervoerd naar een andere bestemming, moet een nieuw identificatieformulier worden gebruikt.
- Vraag bij elke ophaling een kopie van het deels ingevulde identificatieformulier en bewaar het minstens vijf jaar. Alleen de opdrachtgever van het transport en de verwerker van de afvalstof ontvangen een volledig ingevuld identificatieformulier. Bent u zelf opdrachtgever dan moet u een volledig ingevuld identificatieformulier ontvangen na het transport.
- De gegevens moeten worden ingevuld vóór het vervoer gebeurt. Daarnaast moeten ze worden ondertekend en gedateerd door de afvalstoffenproducent die zelf regelingen treft voor zijn afvalstoffen of door de geregistreerde inzamelaar, afvalstoffenhandelaar of -makelaar.
- Als de hoeveelheid afvalstoffen niet kan worden bepaald voor het vertrek, mag die ingevuld worden op de plaats van bestemming. Als producent moet u dan achteraf een kopie krijgen van het identificatieformulier, met vermelding van de hoeveelheid.

Er bestaan aparte identificatieformulieren voor niet-gevaarlijk afval en voor gevaarlijk afval. Die formulieren kunt u downloaden via <https://www.ovam.be/identificatieformulier-afvalstoffen>.

Mag ik zelf medische afvalstoffen vervoeren?

U mag zelf medische afvalstoffen vervoeren. In bepaalde gevallen is een identificatieformulier verplicht en in het geval van RMA een verzekering.

Voor het vervoer van RMA geldt ook de ADR-wetgeving. Dat is een verdrag voor het internationale vervoer van gevaarlijke stoffen over de weg. Het Departement Mobiliteit en Openbare Werken (MOW), cel ADR staat in voor de controle daarvan. Op <https://www.vlaanderen.be/adr> vindt u meer informatie.

Vraag steeds naar een afgiftebewijs bij afgifte van medisch afval. Omdat het identificatieformulier minstens dezelfde gegevens moet bevatten als het afgiftebewijs, kan dat formulier als afgiftebewijs worden beschouwd.

Waar kan ik terecht met afgedankte elektrische en elektronische apparaten (AEEA)?

Afgedankte laboratoriumapparatuur, sporttoestellen, thermostaten, test- en meetapparatuur zijn medische afvalstoffen. Andere afgedankte apparaten die niet gebruikt werden voor medische doeleinden, zoals bureaulampen, telefoontoestellen, computers... worden als bedrijfsafval beschouwd. Deze bedrijfsmatige elektrische toestellen, zowel medische als andere, worden niet gratis ingezameld zoals dit voor huishoudelijk AEEA het geval is.

Voor medische hulpmiddelen en toestellen geldt een aanvaardingsplicht.

Dat houdt in dat de eindverkoper, tussenhandelaar en producent/invoerder van het toestel verantwoordelijk zijn voor de inzameling en verwerking ervan. Zij zijn verplicht om uw afgedankte producten terug te nemen. Voorwaarde is wel dat de producten niet verontreinigd zijn.

In de praktijk sluiten eindverkopers, tussenhandelaars en producenten/invoerders overeenkomsten met private actoren die de afvalstoffen komen ophalen bij de producenten, eindverkopers of andere inzamelpunten. Vaak zal uw privé-inzamelaar u de nodige richtlijnen kunnen geven over de praktische gevolgen van de aanvaardingsplicht.

2.3 DECONTAMINATIE ALS VOORBEHANDELING

Een deel van het risicohoudend medisch afval dat niet vervat is in de limitatieve lijst als bijlage 5.3.2 C toegevoegd aan het VLAREMA mag door decontaminatie worden omgezet tot niet-risicohoudend medisch afval, NRMA. Dit kan zowel binnen als buiten een geneeskundige instelling gebeuren. Voor een geneeskundige

praktijk is dat enkel extern mogelijk. Decontaminatie is echter een voorbehandeling van het RMA, geen (eind)verwerking.

Een geneeskundige instelling of een extern bedrijf dat RMA wil decontamineren, moet vergund zijn voor de rubriek 2.3.13 in de bijlage 1 van de titel II van het VLAREM. Een afdoende decontaminatie moet gebeuren overeenkomstig de bepalingen van subafdeling 5.2.2.13 van titel II van het VLAREM.

2.4 VERWERKING MEDISCHE AFVALSTOFFEN

Medische afvalstoffen worden verwerkt in vergunde verwerkingsinrichtingen. De manier waarop het afval wordt verwerkt, hangt af van de eigenschappen:

- Zowel RMA als vloeibaar en pasteus⁵ NRMA moet worden verbrand in een draaitrommeloven. Enkel deze techniek geeft de garantie van een volledige verbranding van de afvalstoffen. Deze afvalstoffen mag men niet recycleren of storten.
- Alle ongesorteerd vast NRMA valt onder de stort- en verbrandingsverboden. Dit wil zeggen dat ongesorteerde bedrijfsafvalstoffen niet mogen worden gestort of verbrand. Alle recycleerbare afvalstoffen moeten bijgevolg apart worden gesorteerd op de plaats waar het afval ontstaat of uit het vaste NRMA worden verwijderd voor het wordt verbrand.

Bij de recyclage van medische afvalstoffen spelen verschillende factoren een rol:

- wettelijke recyclageplicht;
- mogelijkheid tot selectief inzamelen van de afvalstof;
- zuiverheid van de afvalstof;
- bestaan van een afzetmarkt.

Niet-recyclebaar afval gaat naar een verbrandingsinstallatie die vergund is voor de eindverwerking van NRMA.

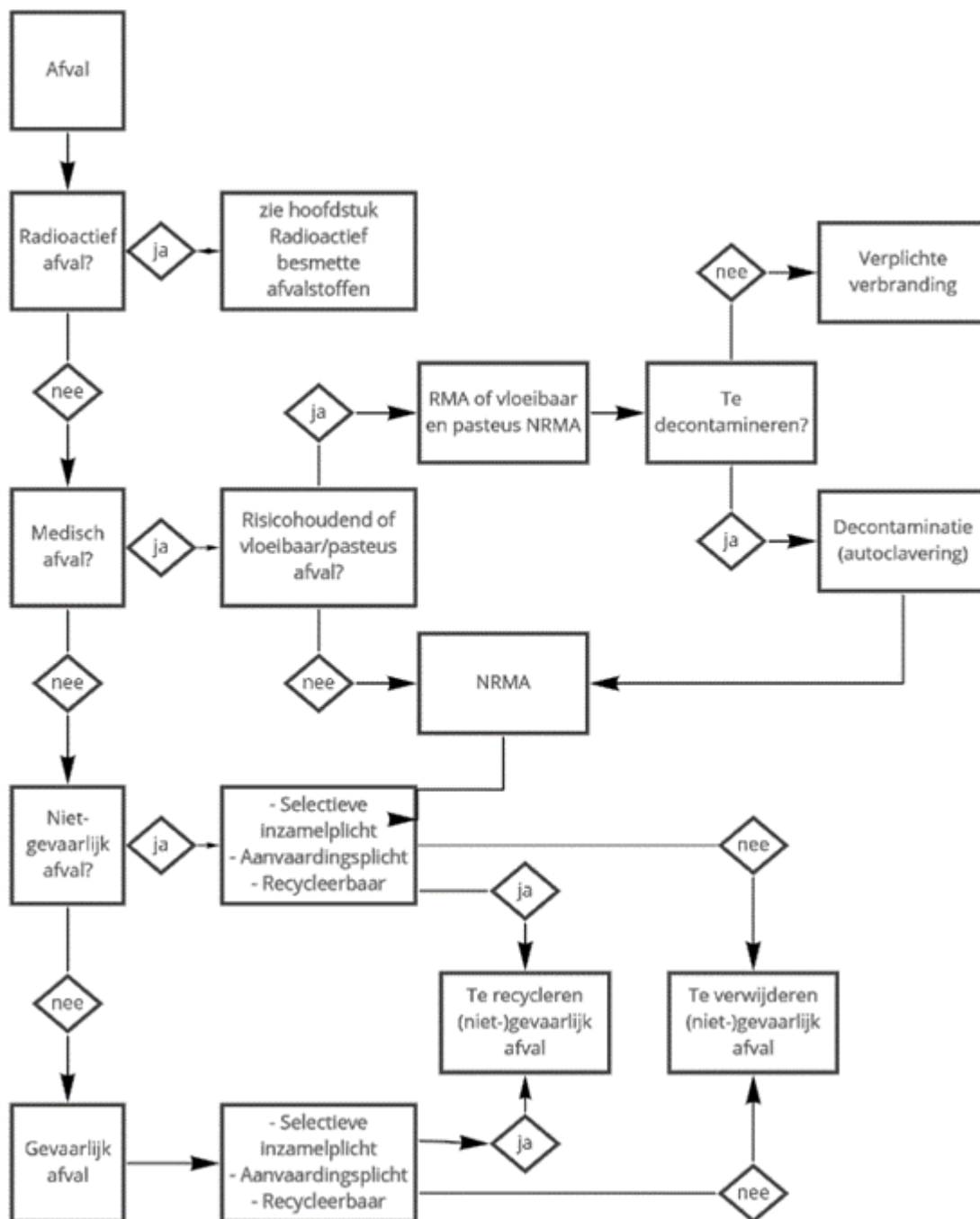
Ziekenhuizen en medische instellingen moeten een duidelijk onderscheid maken tussen NRMA en de andere bedrijfsmatige afvalstromen zoals bijvoorbeeld papier en karton, kunststoffen, AEEA.... Geneeskundige praktijken kunnen het NRMA samen als bedrijfsrestafval laten afvoeren, gezien de kleinere hoeveelheden die zij voortbrengen en het lagere risico.

Figuur 1 geeft een beslissingsboom weer voor de bestemming van het afval dat vrijkomt in de zorg.

---

⁵ Pasteuze afvalstoffen zijn afvalstoffen met een hoog vloeistofgehalte. Bij samendrukken kan er vocht vrijkomen. Om lekken te voorkomen, wordt pasteus NRMA ingezameld en verwerkt op dezelfde manier als RMA.

Figuur 1 Beslissingschema voor de verwerking van afvalstoffen van de gezondheidszorg

Naast medische afvalstoffen – RMA en NRMA – produceren geneeskundige instellingen en praktijken ook andere bedrijfsafvalstoffen. Al die afvalstoffen – of ze nu gevaarlijk zijn of niet – moet u aan de bron sorteren en afzonderlijk houden bij de ophaling of inzameling. Het gaat onder meer om papier- en kartonafval, (niet-medisch) glasafval, klein gevaarlijk afval van bedrijfsmatige oorsprong, afgedankte elektrische en elektronische apparatuur, gevaarlijke afvalstoffen en pmd-afval.

Sinds 1 januari 2021 zijn er 3 nieuwe selectief in te zamelen stromen bijgekomen:

- keukenafval en etensresten;
- levensmiddelenafval (voedingswaren die in de pre-consumptiefase vrijkomen als afvalstoffen);
- matrassen.

Daarnaast werd in de loop van 2021 ook het pmd-afval bij bedrijven uitgebreid naar p+md, waarbij meer kunststof verpakkingen zijn toegelaten dan voorheen. Omdat deze bedrijfsafvalstoffen in geneeskundige instellingen en praktijken voorkomen, worden ze vermeld in de sorteerlijst (bijlage 1) en de afvalstoffenfiches (bijlage 2). Op de OVAM-website vindt u meer informatie over het algemene beheer van bedrijfsafvalstoffen (<https://www.ovam.be/iksorteer>).

In de instellingen voor geneeskunde komt een deel van het risicohoudend medisch afval in aanmerking voor decontaminatie door verzadigde stoom onder druk. De instellingen voor geneeskunde zijn echter niet verplicht om een deel van het RMA te decontamineren. De ontsmetting van de afvalstoffen met een autoclaaf is enkel verplicht voor (onderzoeks)laboratoria op basis van de exploitatievoorwaarden opgenomen in de rubriek 51 van het VLAREM. Dit gaat om genetisch gemodificeerde organismen en zeer besmettelijke pathogene organismen.

Decontamineerbaar en niet-decontamineerbaar RMA moeten aan de bron worden gescheiden op de afdelingen. Na ontsmetting wordt decontamineerbaar risicohoudend medisch afval (RMA) omgezet tot niet-risicohoudend medisch afval (NRMA). Het kan samen met het overige NRMA worden ingezameld en verwerkt, of voor een deel worden gerecycleerd. Voor bepaalde organismen wordt er vanuit bioveiligheid toch voor geopteerd om deze, na inactivatie, als RMA af te voeren (Cat A-lijst of organismen van risicoklasse 3 of 4).

De verwerker van het medisch afval moet over een omgevingsvergunning beschikken voor de verwerking van afvalstoffen. Hij houdt gevaarlijke en niet-gevaarlijke afvalstoffen gescheiden, evenals gevaarlijke afvalstoffen die niet mogen worden gemengd. Bij elk transport bezorgt hij een afgiftebewijs aan de vervoerder van het afval.

2.5 ADR

Het internationaal vervoer van gevaarlijke goederen over de weg wordt geregeld door het internationaal Verdrag betreffende vervoer van gevaarlijke goederen over de weg (ADR). In de gezondheidszorg vallen RMA, bepaalde labo-afvalstoffen en andere gevaarlijke afvalstoffen onder de ADR-wetgeving. Deze handleiding

heeft niet tot doel de verplichtingen inzake ADR in detail te beschrijven. Met specifieke vragen over ADR kan u terecht bij uw veiligheidsadviseur en op het e-mailadres adr@mow.vlaanderen.be.

De terminologie van de verschillende betrokken partijen in de afvalstoffenwetgeving enerzijds en ADR anderzijds, verschilt sterk. Bovendien is er geen 1-op-1-verhouding tussen de verschillende definities. De verschillende termen kunnen in deze handleiding voorkomen, afhankelijk van de bijhorende wetgeving.

Volgende definities komen voor in het ADR 2021:

- afzender: de onderneming die voor zichzelf of voor een derde gevaarlijke goederen verzendt. Indien het vervoer plaatsvindt op grond van een vervoerscontract, dan geldt als afzender de afzender volgens dit contract;
- belader: de onderneming die:
  - a) de verpakte gevaarlijke goederen, kleine containers of mobiele tanks in of op een voertuig of een grote container laadt; of
  - b) een container, container voor losgestort vervoer, MEGC, tankcontainer of mobiele tank op een voertuig laadt;
- verpakker: de onderneming die verpakkingen, met inbegrip van grote verpakkingen en IBC-containers, met de gevaarlijke goederen vult, en in voorkomend geval de colli voor het vervoer voorbereidt;
- vervoerder: de onderneming die het vervoer uitvoert, met of zonder vervoerscontract;
- bestemming: de bestemming volgens de het vervoerscontract. Indien de bestemming een derde aanwijst overeenkomstig de toepasselijke bepalingen van het vervoerscontract, dan geldt deze derde als bestemming in de zin van het ADR. Indien het transport plaatsvindt zonder vervoerscontract, dan dient het bedrijf dat de gevaarlijke goederen bij aankomst in ontvangst neemt als de bestemming beschouwd te worden;

Volgende definities komen voor in de afvalstoffenwetgeving:

- afvalstoffenproducent: elke natuurlijke persoon of rechtspersoon wiens activiteiten afvalstoffen voortbrengen, zijnde de eerste afvalproducent, of eenieder die voorbehandelingen, vermengingen of andere bewerkingen verricht die leiden tot een wijziging in de aard of de samenstelling van die afvalstoffen;
- inzamelaar: de natuurlijke persoon of rechtspersoon die overgaat tot de inzameling van afvalstoffen;
- afvalstoffenhandelaar: iedere onderneming die als verantwoordelijke optreedt bij het aankopen en vervolgens verkopen van afval, met inbegrip van handelaars die de afvalstoffen niet fysiek in hun bezit hebben;
- afvalstoffenmakelaar: iedere onderneming die ten behoeve van anderen de verwijdering of de nuttige toepassing van afvalstoffen organiseert, met inbegrip van makelaars die de afvalstoffen niet fysiek in hun bezit hebben;
- vervoerder van afvalstoffen: de natuurlijke persoon of rechtspersoon die in opdracht van derden beroepsmatig afvalstoffen vervoert. Beroepsmatig houdt in dat afvalstoffen worden vervoerd in het kader van een professionele activiteit, ongeacht of deze professionele activiteit exclusief bestaat uit het vervoer

en de inzameling van afvalstoffen of bestaat uit het, al dan niet occasioneel, inzamelen en vervoeren van afvalstoffen als onderdeel van een bredere professionele activiteit;

- afvalstoffenverwerking: nuttige toepassing of verwijdering, met inbegrip van voorbereidende handelingen die aan nuttige toepassing of verwijdering voorafgaan;

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de betrokken partijen bij een transport van gevaarlijke afvalstoffen, volgens de afvalstoffenwetgeving en de ADR-wetgeving. Deze tabel is louter indicatief. Er is immers geen 1-op-1-verhouding in de terminologie tussen beide wetgevingen. De verantwoordelijkheden van elk van deze betrokken partijen kunnen dus (sterk) verschillen.

Wie?	Afvalstoffenwetgeving	ADR
Degene die zich van het RMA wil ontdoen	afvalstoffenproducent	afzender
Degene die het RMA verpakt	/	verpakker
Degene die het RMA inlaadt in de inzamelwagen	/	belader
Degene die verantwoordelijk is voor het vervoer	inzamelaar-, afvalstoffenhandelaar of – makelaar (IHM)	afzender + vervoerder
Degene die het RMA vervoert	IHM of vervoerder	vervoerder
Waar wordt het RMA naartoe vervoerd?	verwerker	bestemming

Tabel 1 Vergelijking terminologie afvalstoffenwetgeving en ADR

Voor transport van gevaarlijke stoffen, waaronder RMA, zijn er volgens §1.1.3.1 t.e.m. §1.1.3.5 van de ADR-wetgeving uitzonderingen mogelijk op een aantal ADR-verplichtingen. Dit kan van toepassing zijn bij het vervoeren van kleine hoeveelheden RMA door de thuiszorg. Meer info via adr@mow.vlaanderen.be.

3 MEDISCHE AFVALSTOFFEN VAN ZIEKENHUIZEN

Ziekenhuizen en andere geneeskundige instellingen produceren grote hoeveelheden medische afvalstoffen. Het gaat vooral om niet-risicohoudende medische afvalstoffen (NRMA). Meer dan andere verzorgende instellingen produceren ziekenhuizen medische afvalstoffen met een risico op besmetting, vergiftiging of verwonding. Voor het beheer daarvan hebben de milieubedrijven die instaan voor de inzameling en de verwerking van de medische afvalstoffen samen met de verzorgingsinstellingen een Code van Goede Praktijk opgesteld.

3.1 COMITÉ ZIEKENHUISHYGIËNE

De ziekenhuizen en geneeskundige instellingen hebben een Comité voor Ziekenhuishygiëne. Dat Comité is onder meer betrokken bij de uitwerking van specifieke richtlijnen voor het verzamelen en afvoeren van medisch afval. Het toezicht op het hygiënisch verzamelen en verwijderen van ziekenhuisafval is de verantwoordelijkheid van het Comité. De technische aspecten worden opgevolgd door de milieucoördinator van de geneeskundige instelling.

3.2 ADMINISTRATIEVE VERPLICHTINGEN

3.2.1 Lijst van medische afvalstoffen

Het VLAREMA geeft in de bijlage 5.2.3 A een niet-limitatief overzicht van de afvalstoffen die ontstaan bij de medische behandeling van mens of dier. In deze lijsten zijn de medische afvalstoffen onderverdeeld op basis van hun risico op microbiologische besmetting, vergiftiging of verwonding.

Als een medische afvalstof die u produceert niet voorkomt op de sorteerlijst van het VLAREMA, moet u die lijst zelf aanvullen. Indien mogelijk, deelt u de afvalstoffen zelf in als RMA of NRMA. Als u betwijfelt of de afvalstof risico's inhoudt, wordt ze als RMA beschouwd. Zie bijlage 1 voor de sorteerlijst.

U dient een lijst te beheren die alle medische afvalstoffen bevat die in uw instelling voor geneeskunde kunnen ontstaan. Dit is belangrijk als referentie voor het organiseren van het interne beheer van de medische afvalstoffen, voor de samenwerking met een extern milieubedrijf dat zorgt voor de inzameling en verwerking en voor het organiseren van de instructies en de opleiding van het medische en onderhoudspersoneel dat met de medische afvalstoffen zal geconfronteerd worden.

3.2.2 Register voor psychotrope en verdovende afvalstoffen

Voor psychotrope en verdovende afvalstoffen zijn ziekenhuizen verplicht een register bij te houden. Dat houdt in dat u zulke stoffen moet 'uitschrijven' als u ze als afvalstoffen afvoert.

Verdovende of psychotrope middelen die vervallen zijn in de apotheek van het ziekenhuis en die aangekocht werden via bestelbonnen, moeten worden overgenomen door de geregistreerde inzamelaar. Vraag hierbij naar een bestelbon of een bewijs.

Voor andere verdovende of psychotrope middelen die door een voorschrift gedekt zijn, is een officiële bestelbon niet nodig. Zo moeten woonzorgcentra nooit een bestelbon gebruiken. Voor afval van apotheken die voor het publiek toegankelijk zijn, geldt dezelfde procedure.

U vindt meer informatie op de website van het Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten (FAGG): https://www.fagg-afmps.be/nl/MENSELIJK_gebruik/bijzondere_producten/speciaal_gereguleerde_stoffen/verdovende_mid_delen_psychotropen.

3.2.3 Veiligheidsadviseur

Voor het vervoer van alle gevaarlijke stoffen – dus ook van RMA – bent u verplicht een veiligheidsadviseur aan te stellen en te raadplegen. Alleen als u slechts af en toe een aantal vaten RMA laat afvoeren – met een gewicht van maximaal 333 kilogram per ophaling – hoeft u geen veiligheidsadviseur aan te stellen. Een vat met een volume van 50 liter weegt gemiddeld 7,5 kilogram. Rond 40 vaten met een volume van 50 liter zit uw instelling dus aan het maximumgewicht.

Volgens het KB van 5 juli 2006 artikel 3 § 1 zijn de verplichtingen in verband met de veiligheidsadviseur van toepassing op ondernemingen die:

1° gevaarlijke goederen over de weg, per spoor of over de binnenwateren vervoeren;

2° de laad-, los-, vul- of verpakkingswerkzaamheden verrichten die met het in 1° vermeld vervoer samenhangen, met inbegrip van de overslag van de weg, het spoor of de binnenwateren naar een andere vervoerswijze of vice versa.

Volgens paragraaf 2 van het artikel 3 is dit niet van toepassing op de ondernemingen waarvan de activiteiten zich beperken tot:

2° vervoer van gevaarlijke goederen waarvoor het ADR, het RID of het ADN in een vrijstelling volgens afdeling 1.1.3. of hoofdstuk 3.4. of hoofdstuk 3.5. voorziet;

3° vervoer van biologische stof, categorie B van UN-nummer 3373 die verpakt is overeenkomstig verpakkingsinstructie P650 van onderafdeling 4.1.4.1. van het ADR, het RID of het [ADN];

5° het binnenlands vervoer, of met dat vervoer samenhangende laad-, los-, vul- of verpakkingswerkzaamheden van minder dan vijftig ton netto gevaarlijke goederen per kalenderjaar, wanneer enkel gevaarlijke goederen behandeld worden die ingedeeld zijn bij de letters A, O of F van klasse 2 of bij verpakkingsgroepen II of III van klassen 3, 4.1., 4.2., 4.3., 5.1., 6.1., 8 en 9.

Voor de afdeling 1.1.3. van ADR geldt:

- RMA – als het ziekenhuis beslist UN-nummer UN 2814 of UN 2900 te gebruiken, is hiervoor geen vrijstelling voorzien en is een ADR veiligheidsadviseur transport nodig.
- Bij gebruik van het UN-nummer – UN 3291 is de aanstelling van deze ADR-veiligheidsadviseur transport niet verplicht als men ervoor zorgt dat per transporteenheid < 333 kg wordt afgevoerd (vervoerscategorie 2 in tabel in rubriek 1.1.3.6.3. ADR).
- Chemische stoffen van vervoerscategorie 1 kunnen onder deze vrijstelling vervoerd worden tot max. 20 kg. per transporteenheid.

Voor wat de stoffen betreft bedoeld in art. 3 § 1, 5e van het KB van 5 juli 2006, geldt vrijstelling tot jaarlijks vervoer van minder dan 50 ton netto. Dit is niet het geval voor een algemeen ziekenhuis.

Indien bovenstaande vrijstelling niet van toepassing is, moet een erkende ADR-veiligheidsadviseur transport worden aangesteld of een interne ADR-veiligheidsadviseur. Dit kan als volgt :

- ofwel een contract afsluiten voor de huur van diensten met de IHM die zeker over een ADR-veiligheidsadviseur transport beschikt;
- ofwel beroep doen over een andere externe erkende ADR-veiligheidsadviseur transport, lid van BESAA.

Afdeling 1.8.3. van ADR in bijlage 1 bij voormeld KB bepaalt de opdrachten van een ADR-veiligheidsadviseur transport. De veiligheidsadviseur staat niet alleen in voor de controle op het transport zelf, maar ook op het laden, vullen en verpakken.

De functie van veiligheidsadviseur mag door de bedrijfsleider, een werknemer of iemand die niet tot de onderneming behoort, worden uitgeoefend. Hij of zij moet wel een cursus hebben gevolgd en geslaagd zijn voor een test. Als u een beroep doet op een externe veiligheidsadviseur, moet u met hem een contract voor huur van diensten sluiten.

3.3 VERPAKKING VAN MEDISCHE AFVALSTOFFEN

3.3.1 Verpakking van RMA, vloeibaar en pasteus NRMA

Risicohoudend en vloeibaar of pasteus niet-risicohoudend medisch afval worden bij voorkeur in een gekeurd kunststof vat van maximaal 60 liter verpakt. Het mag conform ADR ook in een scheurbestendige plastic zak worden aangeboden voor inzameling. In dat geval moet de oververpakking voldoende sterk zijn om beschadigingen te vermijden. Conform VLAREMA art. 5.2.3.3.3°b)2) is deze verpakking enkel toegelaten voor intern transport binnen de instelling, bv. indien het RMA wordt gedecontamineerd binnen de instelling.

De in Vlaanderen gangbare kleur van het vat voor RMA en vloeibaar en pasteus NRMA is geel, maar deze kleur is niet wettelijk verplicht. Het recipiënt moet wel gekeurd zijn (voor RMA, niet voor vloeibaar en pasteus NRMA) en het duidelijk zichtbaar kenteken dragen, zoals vereist in de ADR-wetgeving, dat wijst op de gevaareigenschappen van het medische afval. De afsluiting moet vloeistofdicht zijn en mag na sluiting niet meer te openen zijn zonder ze te beschadigen. Ook een kartonnen doos met een gele kunststof binnenzak van maximaal 50 liter is toegelaten, behalve voor scherpe voorwerpen en vloeibare of pasteuze afvalstoffen. Verpak scherpe voorwerpen in een kunststof vat van maximaal 60 liter of in een naaldcontainer van maximaal 10 liter.

Op elke vormvaste recipiënt of op elke gesloten container van risicohoudend medisch afval wordt bovendien door de instelling voor geneeskunde de naam, het adres en het telefoonnummer van de instelling voor geneeskunde in kwestie aangebracht.

De ADR-wetgeving legt voor de verpakkingswijze enkele specifieke eisen op. Meer informatie over de ADR-wetgeving vindt u hier: <https://www.vlaanderen.be/adr>.

Een deel van het RMA kan onder de voorwaarden vermeld in het VLAREMA ontsmet worden door het met verzadigde stoom onder verhoogde druk in een autoclaaf te behandelen.

Anatomische resten op formol zijn een mengsel van medisch en chemisch afval. Om ethische redenen wordt die afvalstroom als RMA beschouwd. U moet het afval dan ook zo verpakken en verwerken. Anatomische delen van dieren worden eveneens beschouwd als RMA en moet u dus ook zo verwijderen. Proefdieren afkomstig van medisch onderzoek vallen ook onder de categorie RMA.

Waar kan ik terecht met medische implantaten?

Medische implantaten (onder meer pacemakers, pijnpompen, defibrillatoren en kunstharten) worden beschouwd als RMA en vallen niet onder de aanvaardingsplicht voor medische hulpmiddelen. Verbranding is dus verplicht. Batterijen van zulke implantaten zijn vergelijkbaar met normale batterijen. U kunt de batterijen uit het implantaat halen en samen met gewone batterijen inzamelen. Als hierbij toch een risico op besmetting bestaat of als de batterijen volledig in de implantaten zijn geïntegreerd, mogen de batterijen in het apparaat blijven zitten. Anno 2021 lopen er een aantal studies naar de recyclage van oa pacemakers. In de toekomst kan decontaminatie gevolgd door recyclage dus een optie zijn.

Wat met RMA met grote afmetingen?

De standaardverpakkingen voor RMA van maximaal 50 liter (doos) of 60 liter (vat) zijn soms niet groot genoeg om bepaalde afvalstoffen te verpakken. In dat geval mag u ook verpakkingen met grotere afmetingen gebruiken, zoals vaten van 200 liter of verpakking in plasticfolie. De verpakking moet daarbij steeds het logo

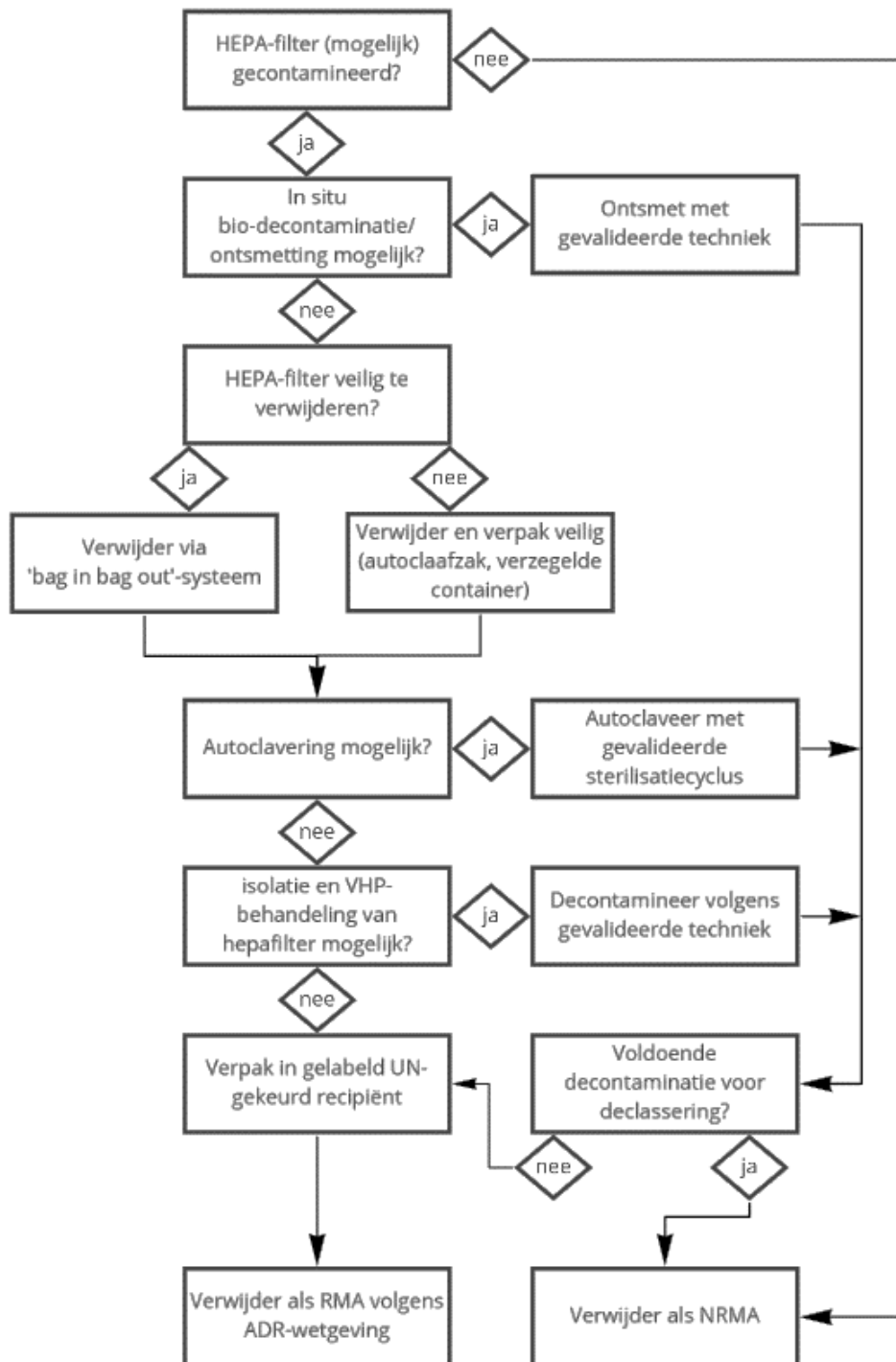

voor RMA dragen en de identificatiegegevens van de producent bevatten. De afvalproducent dient zelf de nodige etikettering aan te brengen.

Een typisch voorbeeld zijn grote anatomische onderdelen. Behandel die afvalstoffen niet mechanisch om ze kleiner te maken: die extra behandeling kan besmettingen verder verspreiden. Soms is chirurgisch materiaal te groot voor het grootste commercieel verkrijgbare RMA-vat. In dat geval mag u het materiaal wel kleiner maken. Het verkleinen moet gebeuren in veilige omstandigheden.

Wat met HEPA-filters?

HEPA staat voor High Efficiency Particulate Air. Een HEPA-filter is een specifieke luchtfilter die maximaal 0,03 procent van alle stofdeeltjes groter dan 0,3 micrometer doorlaat. Ze worden gebruikt in LAF-kasten (met verticaal afzuigstelsel) van laboratoria. HEPA-filters hebben een levensduur van enkele jaren. Daardoor is het geen routineklus om ze als RMA te verwijderen. Onderstaand schema geeft een overzicht van hoe u HEPA-filters veilig verwijdert.

Figuur 2 Beslissingschema voor het veilig verwijderen van HEPA-filters

3.3.2 Verpakking van vast NRMA

Verpak vast NRMA in een blauwe kunststof zak. Daarvoor geldt geen vaste inhoudsmaat. De kunststof zak mag niet te zwaar of te vol zijn, hij moet gemakkelijk hanteerbaar blijven. In opdruk van ten minste 2 cm moet de vermelding 'niet-risicohoudend' op het recipiënt staan. De dubbele lasnaad moet verhinderen dat de zak gemakkelijk kan scheuren. De zakken met NRMA mogen enkel onder beperkte druk worden geperst in de inzamelcontainers, om lekken te voorkomen.

Wat met incontinentieluiers in ziekenhuizen?

Incontinentieluiers mogen niet altijd als NRMA worden aangeboden. In geneeskundige instellingen is een deel van de luiers immers besmet met cytostatica of radioactief besmet. In dat geval zijn ze te beschouwen als RMA of als radioactief afval. Afhankelijk van de radionuclidetherapie kan aan patiënten meegedeeld worden dat ze thuis hun incontinentiemateriaal gedurende een paar dagen apart moeten laten liggen, vooraleer het met het restafval af te voeren. Het merendeel van de radionucliden is echter al in het ziekenhuis zelf uitgescheiden.

Wat doe ik met medisch glas?

In een ziekenhuis ontstaat heel wat glasafval. Een deel daarvan is medisch afval, maar een groot deel is dat niet. Drankflessen of glazen confituurpotjes horen niet bij de medische behandeling van patiënten. Ze zijn gewoon verpakkingsglas.

Tot de categorie medisch glas behoren glazen verpakkingen van geneesmiddelen, ontsmettingsmiddelen, pijnstillers ... die ontstaan bij de behandeling van patiënten. Het gaat dan onder meer om flessen of ampullen in glas. Afhankelijk van de inhoud en het gebruik worden die glazen verpakkingen al dan niet beschouwd als RMA. Medisch glas dat onder RMA valt, moet u inzamelen in RMA-vaten of geschikte dozen voor vast RMA.

- Voor glazen verpakkingen kan er steeds een onderscheid gemaakt worden tussen RMA, chemisch afval en gewone bedrijfsafvalstoffen. Dit gebeurt op basis van de gevaareigenschappen van de producten in de glazen verpakkingen.
- Glazen verpakkingen van gevaarlijke stoffen zoals cytostatica zijn altijd RMA, ook al zijn ze leeg. Deze glasverpakkingen ontstaan vooral in de operatiekamer en in de verzorgingskamers. Het is best deze glazen verpakkingen in de eenmalig te gebruiken vaten op te bergen en niet in de dozen met plastic zak. Onderzoeksglas van laboratoria gebruikt voor medische testen behoort ook tot het RMA.
- Wanneer het glas werd gebruikt voor chemische onderzoeken dan gelden andere voorwaarden qua verpakking, vervoer en verwerking. Het is dan geen RMA, maar wel chemisch afval. Ook glazen verpakkingen van verdovende middelen zijn niet te beschouwen als RMA, maar wel als chemisch afval.
- Bespreek met uw inzamelaar welke glazen verpakkingen als RMA dienen beschouwd te worden. De volumegrens van 250 ml wordt hierbij niet meer standaard gehanteerd. Indien de opschriften goed leesbaar zijn, de verpakking een niet-gevaarlijke stof bevatte, de etiketten in het recyclageproces kunnen verwijderd worden en de glassamenstelling van die aard is dat het als verpakkingsglas kan gerecycleerd worden, kunt u met uw inzamelaar duidelijke afspraken maken zodat deze glazen verpakkingen niet als RMA maar als verpakkingsglas kunnen worden ingezameld en gerecycleerd.

3.4 INZAMELING EN OPSLAG VAN MEDISCHE AFVALSTOFFEN

3.4.1 Centrale opslag

Het VLAREMA legt in artikel 5.2.3.10 en 5.2.3.11 de voorwaarden op voor de interne inzameling en opslag van de medische afvalstoffen in ziekenhuizen en andere geneeskundige instellingen.

De volle en definitief gesloten verpakkingen van medisch afval moeten dagelijks worden opgehaald bij de afzonderlijke ziekenhuisafdelingen. Daarna worden ze tijdelijk opgeslagen op een centrale inzamelplaats. Die kan zich in het ziekenhuisgebouw zelf bevinden, maar ook in een container of ruimte buiten het gebouw. De opslagplaats en de interne transportmiddelen voor medische afvalstoffen moeten regelmatig worden gereinigd en indien nodig ontsmet. Elke instelling moet ook richtlijnen over de opslag van medisch afval uitvaardigen voor haar personeel. Hiermee moeten de ziekenhuizen ervoor zorgen dat alle personeelsleden die met medische afvalstoffen in contact komen precies weten hoe zij die moeten behandelen.

3.4.2 Inzameling en opslag van RMA en vloeibaar en pasteus NRMA

Voor RMA en vloeibaar en pasteus NRMA gelden deze voorwaarden:

- De inzamelplaats bevindt zich in een gesloten en overdekte, koele opslagruimte of in een gesloten container buiten het eventuele beddegebouw;
- De inzamelruimte en de container zijn enkel toegankelijk voor bevoegde personen;
- De inzamelruimte en container zijn gemakkelijk te bereiken, zowel met de interne transportmiddelen als met de externe transportmiddelen die het afval ophalen;
- De grootte van de inzamelruimte en van de container wordt aangepast aan de periodieke aanvoer van de afvalstoffen. Ook de frequentie van de aanvoer van afvalstoffen kan worden aangepast;
- De inzamelruimte wordt op regelmatige tijdstippen geledigd om overlading, microbiologische broeihaarden of geurhinder te voorkomen. Hetzelfde geldt voor de container, die in zijn geheel kan worden opgehaald. Daarom moeten de afspraken met een geregistreerd inzamelaar qua frequentie van inzameling afgestemd zijn op de aanvoer en de opslagcapaciteit;
- Elke recipiënt in de inzamelruimte en in de container moet intact blijven. Breng beschadigde recipiënten veilig over in aangepaste bergingsverpakkingen;
- De inzamelruimte is vrij van ongedierte en wordt – nadat ze is gelegeerd – verlucht en gereinigd. Desinfecteer indien nodig om microbiologische broeihaarden te voorkomen;
- Stapel de recipiënten zo dat ze niet omvallen en dat ze gemakkelijk, snel, veilig en met een minimum aan manipulatie door de inzamelaar, afvalstoffenhandelaar of -makelaar kunnen worden geladen;
- De inzamelruimte en de container moeten volgens artikel 5.2.3.11 van VLAREMA voldoen aan deze technische vereisten:
  - Ze zijn eenvoudig en efficiënt te reinigen, desinfecteren en verluchten;
  - De vloeren en de wanden zijn vloeistofdicht, bestand tegen ontsmettingsmiddelen, voldoende effen en gemakkelijk afwasbaar;

- Aan de buitenzijde dragen ze de vermelding 'Inzamelruimte voor risicohoudend medisch afval – toegang verboden voor onbevoegden', samen met het logo van RMA. Die vermelding is in zwarte, duidelijk leesbare drukletters op een gele achtergrond aangebracht.

Wat met foetussen?

Levenloos geboren kinderen die de wettelijke levensvatbaarheidsgrens nog niet hebben bereikt, worden op verzoek⁶ van de ouders begraven of gecremeerd. Zonder dit verzoek, worden ze samen met het anatomisch afval afgevoerd als RMA.

Levenloos geboren kinderen die de wettelijke levensvatbaarheidsgrens wel hebben bereikt, mogen nooit met het RMA worden afgevoerd, en worden dus steeds begraven of gecremeerd.

De asurn kan worden begraven of bijgezet in een columbarium. De as kan ook op het daartoe bestemde perceel van een begraafplaats of op de aan België grenzende territoriale zee worden uitgestrooid. Het perceel op de begraafplaats hoeft niet anoniem te zijn.

3.4.3 Inzameling en opslag van vast NRMA

Voor de opslag en de inzameling van vast NRMA gelden deze voorwaarden:

- Vaste afvalstoffen worden opgeslagen in een inzamelruimte of in lekvrije containers of perscontainers, op het terrein van de instelling. Dat gebeurt op één of meer vaste, aan het zicht onttrokken locaties die gemakkelijk bereikbaar zijn voor interne en externe transportmiddelen en waarvan de toegang verboden is voor onbevoegden;
- Het volume van de inzamelruimte en (pers)containers wordt aangepast aan de periodieke aanvoer van de afvalstoffen. Leeg ze op regelmatige tijdstippen om overlading, microbiologische broeihaarden of geurhinder te voorkomen;
- Reinig de opslagplaats na ophaling van de (pers)containers en desinfecteer indien nodig om microbiologische broeihaarden te voorkomen.

Wat met etensresten en keukenafval?

Etensresten van patiënten dient u selectief in te zamelen met het oog op recyclage door biologische behandeling. U dient het afval te verpakken in vaten of containers die geschikt zijn voor de afvoer naar de biologische verwerkingsinstallatie. U mag de etensresten in geen geval afvoeren voor gebruik als diervoeding.

---

⁶ Decreet van 28 maart 2014 houdende wijziging van het decreet van 16 januari 2004 op de begraafplaatsen en de lijkbezorging wat de laatste wilsbeschikking en de begraving of crematie van levenloos geboren kinderen betreft.

Etenresresten afkomstig van patiënten met een ziekte waarvan de wijze van overdracht niet gekend is, moeten beschouwd worden als RMA en op deze wijze worden verpakt en verwerkt.

Keukenafval en aanmaakoverschotten zijn gewoon bedrijfsafval en moeten dus niet voldoen aan de verpakkings- en vervoersvoorschriften voor medisch afval. Ondanks hun hoge zuiverheid mag u ze echter niet afvoeren voor dierenvoeding. U dient ze af te voeren voor vergisting of gft-compostering.

Voedselverbrijzelaars hebben als doel etenresresten en aanmaakoverschotten van maaltijden te verbrijzelen. Natte verbrijzelaars lozen het afval via de riolering wat verboden is als verwerking. Droge verbrijzelaars zijn wel toegelaten, aangezien het materiaal wordt opgeslagen om vervolgens integraal af te voeren naar vergisting. Enkel vloeibaar keukenafval mag u via de riolering verwijderen (soepen, sauzen, leksappen).

Wat met speeksel en maagvocht?

Speeksel en maagvocht mag u via de riolering verwijderen. Verbanden en watten met speeksel of maagvocht worden beschouwd als NMRA, tenzij ze afkomstig zijn van een patiënt die werd behandeld met cytostatica. In dit laatste geval, is het RMA.

Wat met vloeibare resten van analysetoestellen?

Menselijke en dierlijke lichaamsvochten (bloed, speeksel, urine, feces, maagvocht) worden met analysetoestellen onderzocht voor diagnostische doelen of voor wetenschappelijk onderzoek. Daarbij kunnen vloeibare afvalstromen vrijkomen. Het gaat om geanalyseerde stalen, verdunde stalen van lichaamsvocht en spoelwaters van de reiniging van de analysetoestellen.

Geanalyseerde en verdunde stalen van urine en feces en spoelwaters van analysetoestellen mag u via de riolering verwijderen. Andere vloeibare afvalstoffen van analysetoestellen die bloed bevatten (bloed, speeksel en maagvocht dat bloed bevat) zijn vloeibaar RMA en moet u via het RMA-inzamelcircuit inzamelen. Vloeibare afvalstoffen die geen bloed bevatten (speeksel, maagvocht...) mogen via de riolering worden afgevoerd.

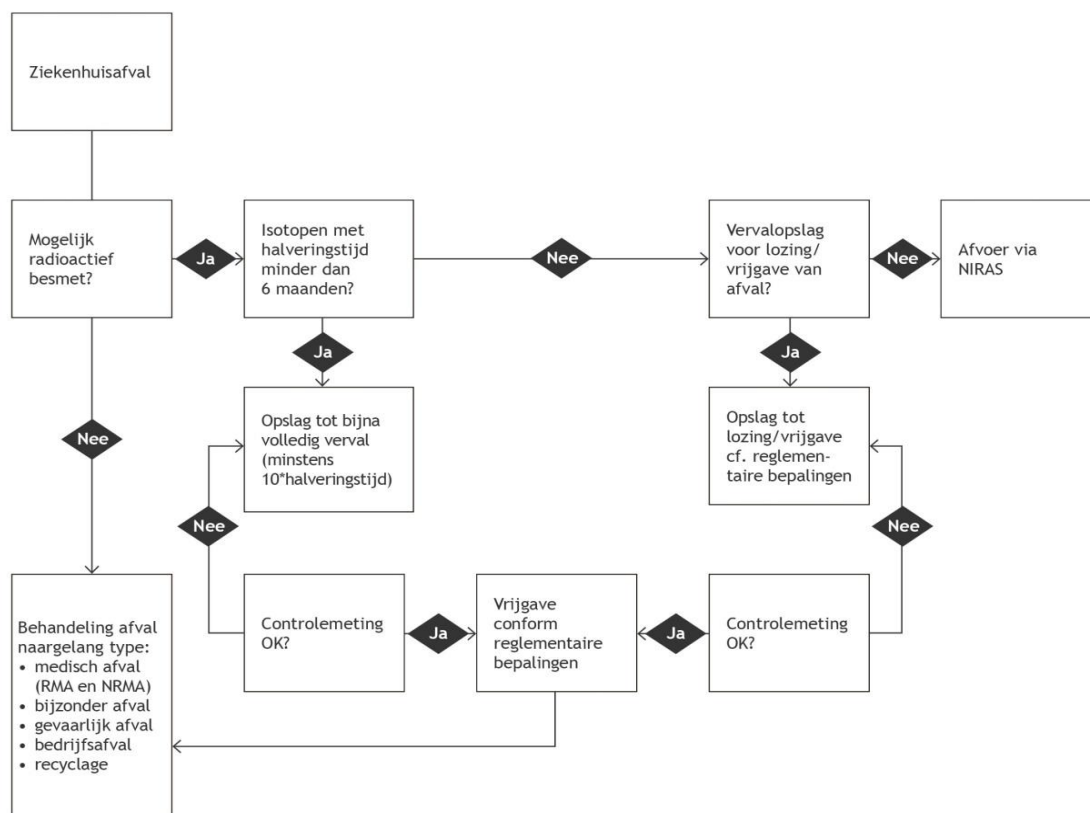
3.4.4 Inzameling van radioactief besmette afvalstoffen

Vast radioactief besmet afval dat radionucliden bevat met een halveringstijd van minder dan zes maanden, moet u bewaren in lekvrije, hermetisch gesloten recipiënten met radioactief kenteken. De halveringstijd is de tijd waarin de helft van de radioactiviteit verdwijnt. Na een opslagperiode van minstens tien keer de halveringstijd, en indien de activiteit gezakt is tot achtergrondwaarde, mag het afval beheerd worden als vast NRMA of RMA. De vrijgave van het afval moet gebeuren onder toezicht van een erkende stralingsdeskundige.

Uitwerpselen of braaksel van een patiënt met een therapeutische (hoge) dosis radioactieve besmetting moet u verpakken in een diepvriestoilet of opslagvaten tot bijna volledig verval van de radioactieve stoffen. Een diepvriestoilet is een toiletpot met een plastic zak erin die na gebruik wordt dichtgeknoopt en in bevroren

toestand wordt afgevoerd. Voor uitwerpselen en braaksel van een diagnostische (lage) dosis gelden geen bijzondere maatregelen.

Vast radioactief gecontamineerd afval of uitwerpselen en braaksel dat radionucliden bevat met een halveringstijd van meer dan zes maanden moet u – in afwachting van afvoer naar NIRAS – verzamelen in een daartoe bestemde opslaglocatie. Via onderstaand stroomschema kunt u bepalen hoe u radioactief besmette afvalstoffen moet verpakken en opslaan.

Figuur 3 Stroomschema voor radioactief gecontamineerd afval

3.4.5 Aandachtspunten inzameling in ziekenhuizen

3.4.5.1 Inzamelpunt voor medische afvalstoffen van derden

Naast de huis-aan-huisophaling, de kringophaling en de 'chemokar-methode' zou het oprichten van een centraal inzamelpunt voor medisch afval bij een ziekenhuis ook een oplossing kunnen bieden voor een vlotte inzameling en verwijdering van medisch afval van kleine producenten.

Hieraan zijn echter een aantal verplichtingen verbonden. Als u afvalstoffen van derden wilt aanvaarden, moet u een omgevingsvergunning hebben voor de opslag van afvalstoffen. Ook moet het aangeleverde afval nauwkeurig geregistreerd worden in een afvalstoffenregister. Bovendien moet elke aanlevering van extern afval gebeuren onder toezicht van een verantwoordelijke.

3.4.5.2 Permanente vorming van het personeel

Voor een goede inzameling van medische afvalstoffen is het cruciaal dat het betrokken personeel permanente vorming krijgt. De instructies en de opleiding moeten functioneel zijn. Het verzorgend en verplegend personeel dient op de hoogte te zijn van de juiste handelingen om een correcte scheiding aan de bron en veilige tijdelijke opslag te verzekeren op de afdeling, het operatiekwartier of de behandelingsruimten. Het onderhoudspersoneel moet weten wat zij precies moeten doen om het medische afval correct af te voeren naar de centrale opslagruimte of het recyclagepark van de instelling.

Nieuwe personeelsleden moeten zo snel mogelijk op de hoogte worden gebracht van de inzamelregels. Wijzigingen van inzamelregels moet men intern communiceren. Naast de opleiding kunnen praktische fiches en posters op de werkplaatsen een handig geheugensteuntje zijn.

3.5 AFGIFTE EN VERVOER VAN MEDISCHE AFVALSTOFFEN

3.5.1 RMA en vloeibaar of pasteus NRMA

Bij het vervoer van RMA en vloeibaar of pasteus NRMA:

- geldt de ADR-wetgeving. Meer informatie daarover vindt u hier: <https://www.vlaanderen.be/vervoer-van-gevaarlijke-goederen-over-de-weg-adr>;
- moet u lekkende recipiënten onmiddellijk in een bergingsverpakking overbrengen;
- wordt de laadruimte van de transportmiddelen van de externe afvalinzamelaar deskundig en aantoonbaar droog gereinigd en gedesinfecteerd. Die reiniging is alleen nodig als bij een volgende ophaling gevaar bestaat voor vervuiling of besmetting van de lading. Residu's moet u opvangen. Indien nodig gebeurt een natte reiniging;
- moet het laden zo gebeuren dat bij het transport de vervoerde afvalstoffen niet kunnen schuiven of bewegen in het transportmiddel;

- moet de producent van de afvalstoffen zorgen bij de ophaling elke manuele behandeling van de recipiënten door de chauffeur van het voertuig waarin de afvalstoffen worden afgevoerd tot een minimum te beperken. De producent spreekt met de inzamelaar af wie zorgt voor het omwikkelen van de RMA-vaten met een kunststof folie;
- moet de bestuurderscabine voldoende materiaal bevatten voor het wassen en ontsmetten van de handen van de bestuurder;
- stelt de inzamelaar, afvalstoffenhandelaar of -makelaar duidelijke, schriftelijke instructies op. De instructies liggen steeds binnen handbereik in het vervoermiddel, op een duidelijk zichtbare plaats.

3.5.2 Vast NRMA

Bij het vervoer van vast NRMA:

- moet u bij het persen van de afvalstoffen het vrijkomen van lekvloeistoffen tot een minimum beperken;
- moet elke manuele behandeling van de recipiënten bij de ophaling tot een minimum worden beperkt.

3.5.3 Kleinere partijen afvalstoffen uit verschillende exploitatiezetels

Sommige geneeskundige instellingen hebben verschillende exploitatiezetels, verspreid over een kleine regio. Daar komen vaak kleinere hoeveelheden afvalstoffen vrij, waarvan de ophaling relatief duur is. Voor extra stopplaatsen betaalt u immers ook meer.

U mag zelf voor intern vervoer zorgen en het afval centraliseren in een van de exploitatiezetels. U moet er dan wel voor zorgen dat:

- het vervoermiddel voldoet aan de hierboven beschreven voorschriften;
- u een verzekering hebt voor de dekking van milieuschade;
- er een identificatieformulier aanwezig is bij het vervoer van de afvalstoffen, tenzij het valt onder de uitzonderingen vermeld in Hoofdstuk 2.2 Afvaltransport;

Als de centrale inzamelplaats eveneens een exploitatiezetel van dezelfde geneeskundige instelling is, is er geen omgevingsvergunning vereist voor de opslag van de afvalstoffen op voorwaarde dat er een regelmatige afvoer is.

Indien de afvalstoffen vrijgesteld zijn door aard en hoeveelheid van de verplichtingen voor het transport van gevaarlijke goederen conform artikel 1.1.3.6 van het ADR, dan kan het transport in elk voertuig gebeuren, mits u de nodige voorzorgen neemt om (milieu)schade te vermijden.

U hebt dus geen registratie als inzamelaar, handelaar of makelaar nodig, noch een registratie als vervoerder van afvalstoffen. Het kan zijn dat sommige transporten gedeeltelijk vrijgesteld zijn van de ADR-wetgeving. Meer informatie over de ADR-wetgeving vindt u hier: <https://www.vlaanderen.be/adr>.

4 GENEESKUNDIGE PRAKTIJKEN

Ook buiten de geneeskundige instellingen ontstaan medische afvalstoffen. Als dat op een vaste locatie door opgeleide personen gebeurt, spreken we over geneeskundige praktijken. Zij hebben meestal niet dezelfde uitrusting of evenveel medewerkers als ziekenhuizen. De hoeveelheden medische afvalstoffen zijn veeleer beperkt, zeker wat betreft de risicohoudende. Toch moeten ook huisartsen, tandartsen, dierenartsen, EHBO-personeel... voorzichtig omspringen met medische afvalstoffen. Om een veilig beheer van dat afval te garanderen, moeten geneeskundige praktijken sommige verplichtingen van ziekenhuizen naleven en ook aan een aantal specifieke verplichtingen voldoen.

4.1 ADMINISTRATIEVE VERPLICHTINGEN

4.1.1 Lijst van medische afvalstoffen

Het VLAREMA geeft in de bijlage 5.2.3 A een niet-limitatief overzicht van de afvalstoffen die ontstaan bij de medische behandeling van mens of dier. In deze lijsten zijn de medische afvalstoffen onderverdeeld op basis van hun risico op microbiologische besmetting, vergiftiging of verwonding.

Als een medische afvalstof die u produceert niet op de sorteerlijst van het VLAREMA staat, dan moet u die lijst zelf aanvullen. Indien mogelijk, deelt u de afvalstoffen zelf in als RMA of NRMA. Als u betwijfelt of de afvalstof risico's inhoudt, wordt ze als RMA beschouwd. Zie bijlage 1 voor de sorteerlijst.

4.1.2 Register voor psychotrope en verdovende afvalstoffen

Voor psychotrope en verdovende afvalstoffen is een medische praktijk verplicht een register bij te houden. Dat houdt in dat u zulke stoffen moet 'uitschrijven' als u ze als afvalstoffen afvoert.

Verdovende of psychotrope middelen die vervallen in de geneeskundige praktijk en die aangekocht werden via bestelbonnen, moeten worden overgenomen door de geregistreerde inzamelaar, afvalstoffenhandelaar of -makelaar (IHM). Vraag hierbij naar een bestelbon of een afgiftebewijs aan de IHM. Voor andere verdovende of psychotrope middelen die door een voorschrift gedekt zijn, is een officiële bestelbon niet nodig. Zo moeten woonzorgcentra nooit een bestelbon gebruiken. Voor afval van apotheken die voor het publiek toegankelijk zijn, geldt dezelfde procedure.

U vindt meer informatie op de website van het Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten (FAGG): https://www.fagg-afmps.be/nl/MENSELIJK_gebruik/bijzondere_producten/speciaal_gereguleerde_stoffen/verdovende_middelen/psychotropen.

4.2 VERPAKKING VAN MEDISCHE AFVALSTOFFEN

4.2.1 Verpakking van RMA, vloeibaar en pasteus NRMA

Risicohoudend en vloeibaar of pasteus niet-risicohoudend medisch afval worden bij voorkeur in een gekeurd kunststof vat van maximaal 60 liter verpakt. Het mag conform ADR ook in een scheurbestendige plastic zak worden aangeboden voor inzameling. In dat geval moet de oververpakking voldoende sterk zijn om beschadigingen te vermijden. Conform VLAREMA art. 5.2.3.3.3°b)2) is deze verpakking enkel toegelaten voor intern transport binnen de instelling, bv. indien het RMA wordt gedecontamineerd binnen de instelling.

De in Vlaanderen gangbare kleur van het vat voor RMA en vloeibaar en pasteus NRMA is geel, maar deze kleur is niet wettelijk verplicht. Het recipiënt moet wel gekeurd zijn (voor RMA, niet voor vloeibaar en pasteus NRMA) en het duidelijk zichtbaar kenteken dragen, zoals vereist in de ADR-wetgeving, dat wijst op de gevaareigenschappen van het medische afval. De afsluiting moet vloeistofdicht zijn en mag na sluiting niet meer te openen zijn zonder ze te beschadigen. Ook een kartonnen doos met een gele kunststof binnenzak van maximaal 50 liter is toegelaten, behalve voor scherpe voorwerpen en vloeibare of pasteuze afvalstoffen. Verpak scherpe voorwerpen in een kunststof vat van maximaal 60 liter of in een naaldcontainer van maximaal 10 liter.

Op elke vormvaste recipiënt of op elke gesloten container van risicohoudend medisch afval wordt bovendien door de geneeskundige praktijk de naam, het adres en het telefoonnummer van de geneeskundige praktijk in kwestie aangebracht.

De ADR-wetgeving legt voor de verpakkingswijze enkele specifieke eisen op. Meer informatie over de ADR-wetgeving vindt u hier: <https://www.vlaanderen.be/adr>.

Een deel van het RMA kan onder de voorwaarden vermeld in het VLAREMA ontsmet worden door het met verzadigde stoom onder verhoogde druk in een autoclaaf te behandelen.

Anatomische resten op formol zijn een mengsel van medisch en chemisch afval. Om ethische redenen wordt die afvalstroom als RMA beschouwd. U moet het afval dan ook zo verpakken en verwerken. Anatomische delen van dieren worden eveneens beschouwd als RMA en moet u dus ook zo verwijderen. Proefdieren afkomstig van medisch onderzoek vallen ook onder de categorie RMA.

Wat doe ik met medisch glas?

In de gezondheidssector ontstaat heel wat glasafval. Een deel daarvan is medisch afval, maar een groot deel is dat niet. Drankflessen of glazen confituurpotjes horen niet bij de medische behandeling van patiënten. Ze zijn gewoon verpakkingsglas.

Tot de categorie medisch glas behoren glazen verpakkingen van geneesmiddelen, ontsmettingsmiddelen, pijnstillers ... die ontstaan bij de behandeling van patiënten. Het gaat dan onder meer om flessen of ampullen

in glas. Afhankelijk van de inhoud en het gebruik worden die glazen verpakkingen al dan niet beschouwd als RMA. Medisch glas dat onder RMA valt, moet u inzamelen in RMA-vaten of geschikte dozen voor vast RMA.

- Voor glazen verpakkingen kan er steeds een onderscheid gemaakt worden tussen RMA, chemisch afval en gewone bedrijfsafvalstoffen. Dit gebeurt op basis van de gevaareigenschappen van de producten in de glazen verpakkingen.
- Glazen verpakkingen van gevaarlijke stoffen zoals cytostatica zijn altijd RMA, ook al zijn ze leeg. Deze glasverpakkingen ontstaan vooral in de operatiekamer en in de verzorgingskamers. Het is best deze glazen verpakkingen in de eenmalig te gebruiken vaten op te bergen en niet in de dozen met plastic zak. Onderzoeksglas van laboratoria gebruikt voor medische testen behoort ook tot het RMA.
- Wanneer het glas werd gebruikt voor chemische onderzoeken dan gelden andere voorwaarden qua verpakking, vervoer en verwerking. Het is dan geen RMA, maar wel chemisch afval. Ook glazen verpakkingen van verdovende middelen zijn niet te beschouwen als RMA, maar wel als chemisch afval.
- Bespreek met uw inzamelaar welke glazen verpakkingen als RMA dienen beschouwd te worden. De volumegrens van 250 ml wordt hierbij niet meer standaard gehanteerd. Indien de opschriften goed leesbaar zijn, de verpakking een niet-gevaarlijke stof bevatte, de etiketten in het recyclageproces kunnen verwijderd worden en de glassamenstelling van die aard is dat het als verpakkingsglas kan gerecycleerd worden, kunt u met uw inzamelaar duidelijke afspraken maken zodat deze glazen verpakkingen niet als RMA maar als verpakkingsglas kunnen worden ingezameld en gerecycleerd.

4.3 OPSLAG EN INZAMELING VAN MEDISCHE AFVALSTOFFEN

4.3.1 Opslag van RMA, vloeibaar en pasteus NRMA

De opslag van volle en definitief gesloten verpakkingen van RMA en vloeibaar en pasteus NRMA moet gebeuren in de geneeskundige praktijk of in een apart lokaal dat gescheiden is van de woon- en leefruimte. Regelmatig reinigen en ontsmetten is de boodschap.

Wat met speeksel en maagvocht?

Speeksel en maagvocht mag u via de riolering verwijderen. Verbanden en watten met speeksel of maagvocht worden beschouwd als NRMA, tenzij ze werden gebruikt voor een behandeling met cytostatica. In het laatste geval gebeurt het verwijderen in een dubbele plastic zak via de ophaling van bedrijfsmatig restafval.

4.3.2 Opslag van vast NRMA

Vast NRMA mag u samen met de gemengde bedrijfsafvalstoffen inzamelen. De restafvalzak mag echter niet te lang buiten staan, want opgedroogde of geabsorbeerde lichaamsvochten in het afval kunnen ongedierte aantrekken.

4.3.3 Langdurige opslag

Kleine hoeveelheden medisch afval worden soms opgeslagen tot er genoeg is om alles in één keer af te voeren naar de eindverwerker. Omdat medisch afval vaak biologisch besmet is, kan langdurige opslag leiden tot een verhoogd risico op een bacteriële besmetting van de omgeving. Daarom gelden er enkele beperkingen voor de langdurige opslag van medische afvalstoffen. Alle medisch afval, met uitzondering van naalden en scherpe voorwerpen, moet binnen de 72 uur na inzameling bij de producent naar de verbrandingsinstallatie worden afgevoerd. Naalden en scherpe voorwerpen moeten binnen de veertien dagen na inzameling naar de verbrandingsinstallatie worden afgevoerd.

4.3.4 Sorteren buiten de praktijk

Om tegemoet te komen aan mogelijk plaatsgebrek bij geneeskundige praktijken mogen droge, niet-gevaarlijke afvalfracties in één recipiënt worden samengevoegd. Dat recipiënt moet u dan laten overbrengen naar een sorteerinrichting. Daar kan het gemengde afval weer uitgesorteerd worden in de afzonderlijke fracties. Bespreek dit met uw afvalinzamelaar.

Afhankelijk van de werkwijze en het sorteerproces zijn verschillende combinaties mogelijk. Belangrijk is dat uw contract met de afvalinzamelaar duidelijk vermeldt wat kan en wat niet. In dat contract moet u alle verplicht in te zamelen afvalstoffen die bij u vrijkomen opsommen, samen met hun vooropgestelde inzamelwijze. U kan ook uw afval aanbieden als vergelijkbaar bedrijfsafval via de gemeentelijke inzamelkanalen voor huishoudelijke afvalstoffen. Daarbij geldt voor restafval een maximum van 180 liter per 2-wekelijkse inzameling. De sorteerregels van de gemeente moeten strikt worden opgevolgd. Sommige gemeenten zamelen ook gelijkaardig bedrijfsafval in. Hiervoor gelden andere voorwaarden dan voor vergelijkbaar bedrijfsafval, zoals het aanrekenen van de reële kostprijs voor inzameling en verwerking. Neem hiervoor contact op met de gemeente.

Kan ik met mijn medische afvalstoffen naar het recyclagepark?

Weinig recyclageparken hebben een vergunning voor de inzameling van medische afvalstoffen die een risico geven op besmetting, vergiftiging of verwonding. Daarom is het niet toegelaten dat geneeskundige praktijken hun medische afvalstoffen naar het gemeentelijke recyclagepark brengen voor inzameling. Enkel bedrijven die geregistreerd zijn voor de inzameling van risicohoudend medisch afval mogen deze afvalstoffen bij de praktijken inzamelen.

Kan ik mijn medische afvalstoffen door medische speciaalzaken of analyselaboratoria laten ophalen?

Medische speciaalzaken en analyselaboratoria mogen geen medisch afval van geneeskundige praktijken inzamelen en opslaan zonder de nodige omgevingsvergunning en/of registratie.

Wat met vloeibare resten van analysetoestellen?

Menselijke en dierlijke lichaamsvochten (bloed, speeksel, urine, feces, maagvocht) worden met analysetoestellen onderzocht voor diagnostische doelen of voor wetenschappelijk onderzoek. Daarbij kunnen vloeibare afvalstromen vrijkomen. Het gaat om geanalyseerde stalen, verdunde stalen van lichaamsvocht en spoelwaters van de reiniging van de analysetoestellen.

Geanalyseerde en verdunde stalen van urine en feces en spoelwaters van analysetoestellen mag u via de riolering verwijderen. Andere vloeibare afvalstoffen van analysetoestellen die bloed bevatten (bloed, speeksel en maagvocht dat bloed bevat) zijn vloeibaar RMA en moet u via het RMA-inzamelcircuit inzamelen. Vloeibare afvalstoffen die geen bloed bevatten (speeksel, maagvocht...) mogen via de riolering worden afgevoerd.

4.4 AFGIFTE EN VERVOER VAN MEDISCHE AFVALSTOFFEN

4.4.1 Waar kan ik naartoe met mijn medische afvalstoffen?

Er zijn verschillende mogelijkheden:

- 1 U laat de afvalstoffen ophalen door een geregistreerde inzamelaar, afvalstoffenhandelaar of -makelaar (IHM). De geregistreerde IHM kan uw afvalstoffen ophalen in de geneeskundige praktijk. Vaak gaat het hier om een inzamelingsronde waarbij de overbrenger bij verschillende klanten stopt. In dat geval is er geen identificatieformulier aanwezig. U moet wel steeds een ontvangst- of afgiftebewijs vragen als u uw afvalstoffen afgeeft. Zo kan u aantonen dat u zich conform de regelgeving heeft ontdaan van uw medische afvalstoffen.
- 2 De gemeente (of de afvalintercommunale) mag beperkte hoeveelheden vast NRMA van geneeskundige praktijken apart ophalen. De gemeente moet hiervoor een vergoeding aanrekenen die de kosten voor de inzameling en de verwerking dekt. Neem voor alle zekerheid contact op met de milieudienst van uw gemeente.
Het recyclagepark is meestal geen optie: weinig recyclageparken zijn vergund voor de inzameling van medische afvalstoffen. De wijkinzameling van gevaarlijke afvalstoffen van de gezinnen is ook niet toegelaten als kanaal voor de inzameling van medische afvalstoffen van praktijken.
- 3 Naast de inzamelrondes door geregistreerde privébedrijven en de huisvuilinzameling aan huis in opdracht van de lokale besturen, kan een centraal inzamelpunt voor medisch afval bij een ziekenhuis ook een oplossing bieden voor een vlotte inzameling en verwijdering van het medisch afval van uw praktijk. Het ziekenhuis moet dan beschikken over een omgevingsvergunning voor de opslag van afvalstoffen van derden. Ook moet het aangeleverde afval nauwkeurig worden geregistreerd in een afvalstoffenregister. Elke aanlevering van extern afval gebeurt daarbij onder toezicht van een verantwoordelijke van de geneeskundige instelling. Afspraken over vergoeding voor deze dienstverlening zijn de verantwoordelijkheid van de praktijk en het betrokken ziekenhuis. Een geneeskundige instelling is echter

nooit verplicht in te stemmen met de inzameling van medische afvalstoffen van praktijken waarmee ze al dan niet samenwerkt.

4.5 MEDISCHE AFVALSTOFFEN VAN DIERENARTSEN EN LANDBOUWERS

Bij de medische behandeling van (huis)dieren ontstaan ook medische afvalstoffen. De praktijk van dierenartsen heeft te maken met het beheer van medische afvalstoffen, waarvan een deel met een risico op besmetting, vergiftiging of verwonding. Het risico voor besmetting kan zowel bestaan voor andere dieren, maar eveneens voor mensen. Ook landbouwers hebben soms te maken met medische afvalstoffen.

4.5.1 Medische verzorging van dieren op het bedrijf

Als een landbouwer onder een bedrijfsbegeleidingscontract geneesmiddelen of injecties toedient, beschikt hij vaak niet over de gepaste middelen om de afvalstoffen (vaccinflesjes, injectienaalden, geneesmiddelrestanten) op de juiste manier te beheeren. Nochtans moet dat als RMA worden verbrand. Dierenartsen komen vaak langs bij landbouwbedrijven. De dierenarts heeft de juiste contacten met geregistreerde inzamelaars en kan de landbouwers raad geven.

In bepaalde recyclageparken kunnen landbouwers terecht met hun RMA. Tegen betaling wordt dat RMA dan ingezameld en verwerkt. Voor de precieze voorwaarden neemt u best contact op met de milieudienst van de gemeente.

4.5.2 Bewaren van dode (gezelschaps)dieren

In afwachting van de ophaling moet de dierenarts overleden gezelschapsdieren zo bewaren dat de risico's voor besmetting van mens en dier en voor de vervuiling van het leefmilieu worden beperkt. Het bewaren moet gebeuren in lekvrije, afsluitbare zakken of recipiënten met het opschrift 'categorie 1-materiaal - uitsluitend geschikt voor verwijdering'.

De voorwaarden voor de tijdelijke opslag hangen af van de bewaring. Als u de overleden gezelschapsdieren bewaart bij een omgevingstemperatuur van meer dan 5°C, moet u ze binnen de twee werkdagen na overlijden laten ophalen. Als u de kadavers in een actief gekoelde afgesloten ruimte of recipiënt bewaart, moet u minstens één ophaling per twee weken organiseren. De temperatuur in die ruimte of dat recipiënt mag niet meer dan 5°C bedragen. Alleen als u het kadaver bewaart in een actief gekoelde, afgesloten ruimte of recipiënt met een temperatuur van maximaal -18°C, mag u het tijdstip van ophaling zelf bepalen. Na elke ophaling moet u de koelcel of diepvriezer reinigen en ontsmetten.

Als u ook dode gezelschapsdieren van derden (niet-klanten) aanvaardt, moet u voor de bewaring aan dezelfde voorwaarden voldoen als een gemeentelijk recyclagepark:

- U moet een omgevingsvergunning hebben;

- U moet erkend zijn als bedrijf voor opslag en hantering van niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten;
- Sla de kadavers op in een gesloten ruimte die gekoeld wordt tot -18°C of kouder;
- Het binnenbrengen van dode gezelschapsdieren mag enkel gebeuren onder het toezicht van een verantwoordelijke;
- Garandeer een hygiënische aanvoer door het kadaver in een lekvrije verpakking te steken;
- Overleden gezelschapsdieren worden beschouwd als 'categorie 1-materiaal, bestemd voor verwijdering'. Als garantie voor de adequate verwerking ervan sluit u best een schriftelijke overeenkomst met de geregistreerde inzamelaar;
- Leg een register aan waarin u alle gegevens noteert: datum van levering, herkomst van het kadaver, diersoort, hoeveelheid, bestemming, naam van het geregistreerde bedrijf dat het dierlijke afval naar de verwerker vervoert en datum van ophaling;
- Waak erover dat het om gezelschapsdieren gaat. Dat zijn dieren die de mens in of rond zijn huis houdt en die hij verzorgt om zichzelf te plezieren. Tot deze categorie behoren onder meer honden, katten, knaagdieren, kooi- en volièrevogels, duiven en vissen. Ook konijnen, kippen, kalkoenen, kwartels, eenden, ganzen, parelhoenders en fazanten zijn gezelschapsdieren als er geen commerciële opbrengst aan is verbonden.

Dode dieren die behoren tot het runder-, varkens-, schapen-, geiten- of hertenras of die thuishoren bij de eenhoevigen, mag de dierenarts nooit aanvaarden. Die landbouwdieren worden na melding aan Rendac NV opgehaald bij particulieren. Opgelet: slachtafval van thuis geslachte schapen, geiten, varkens en herten mogen sommige recyclageparken wel aanvaarden. De eigenaar mag het dode gezelschapsdier ook zelf vervoeren naar een vergunde en erkende inzamelplaats voor dierlijke bijproducten, de behandelende dierenarts of een dierencrematorium. Als behandelende dierenarts mag u het kadaver ook zelf van de eigenaar naar uw praktijk brengen.

4.5.3 Vervoer van dode gezelschapsdieren

De dierlijke bijproducten moeten steeds traceerbaar zijn. Daarom moet een inzamelaar van gezelschapsdieren onder meer een inzamelregister bijhouden en vervoersdocumenten gebruiken.

Dat inzamelregister moet minstens deze informatie bevatten:

- naam en adres van de eigenaar van het dier;
- datum van ophaling;
- nummer van het ophaaldocument;
- diersoort en het aantal opgehaalde dieren;
- naam van de verwerker/verbrandingsoven/crematorium.

De geregistreerde inzamelaar van dierlijke bijproducten moet de kadavers afvoeren naar erkende bedrijven voor de behandeling van dierlijke bijproducten. Voor elk vervoer moet een vervoerdocument in drievoud worden opgemaakt met daarop de volgende gegevens:

- naam en adres van de eigenaar van het overleden gezelschapsdier;
- diersoort en hoeveelheid;
- opschrift: 'Categorie 1-materiaal - uitsluitend geschikt voor verwijdering';
- identificatie van de ophaler;
- naam en adres van de bestemming (crematorium, verbrandingsoven, verwerker).

Een eerste exemplaar van dat vervoersdocument is bestemd voor de eigenaar van het gezelschapsdier, het tweede is bestemd voor de inzamelaar en moet aanwezig zijn bij het transport en het derde exemplaar ontvangt de exploitant van de eindbestemming (crematorium, verbrandingsoven of verwerker). Het vervoersdocument moet aanwezig zijn bij het vervoer van overleden gezelschapsdieren naar de eindbestemming. Zowel de inzamelaar als de exploitant van de eindbestemming moeten het vervoersdocument drie jaar lang bewaren en ter inzage van de toezichthoudende overheid houden.

De eigenaar mag het dode gezelschapsdier vervoeren naar een vergunde en erkende inzamelplaats voor dierlijke bijproducten, de behandelende dierenarts of een dierencrematorium. Als behandelende dierenarts mag u het kadaver ook zelf van de eigenaar naar uw praktijk brengen.

Een vervoerder van dierlijke bijproducten die in opdracht van een geregistreerd inzamelaar, afvalstoffenhandelaar of -makelaar werkt, moet geregistreerd zijn bij de OVAM. Een aanvraag tot registratie moet gebeuren via het webloket van de OVAM.

Wat met kadavers van landbouwdieren?

Als een landbouwdier overlijdt, moet de eigenaar dat binnen de 24 uur melden aan een inzamelaar van kadavers van landbouwdieren. Vandaag is in Vlaanderen alleen de firma Rendac NV uit Denderleeuw erkend voor de ophaling van kadavers van landbouwdieren. De klantendienst van Rendac NV is bereikbaar via het telefoonnummer 053 64 02 11. De ophaling van kadavers van landbouwdieren bij particulieren is gratis. Gemeenten en veehouders betalen aan Rendac jaarlijks een abonnement of een vast bedrag per ophaling. Voor paardachtigen wordt een aparte regeling voorzien sinds 1 januari 2021. Meer info vindt u op de website van de OVAM: <https://www.ovam.be/krengenfinanciering>.

5 THUISZORG

Steeds meer patiënten worden thuis verzorgd door familieleden of gespecialiseerde verplegers. Een deel van de verzorging doet de patiënten zelf. Ook bij thuisverpleging is het belangrijk dat de medische afvalstoffen goed worden beheerd. Vaak komt u met een dosis gezond verstand al een heel eind. Toch moeten ook thuisverzorgers de wettelijke bepalingen voor medisch afvalbeheer respecteren.

Wat met familie, vrienden of de patiënt zelf?

Ook niet-medisch-geschoolde personen zoals familieleden, vrienden of de patiënt zelf kunnen thuis bepaalde zorghandelingen uitvoeren. De afvalstoffen van medische aard die zij produceren, worden echter niet als medische afvalstoffen beschouwd, maar als huishoudelijk afval. De inzameling en de verwerking van die afvalstoffen verloopt via de gemeente (huisvuilophaling, de gescheiden inzameling aan huis of via de recyclageparken voor bijvoorbeeld kga).

5.1 ADMINISTRATIEVE VERPLICHTINGEN

5.1.1 Afvalstoffenregister

Ook als thuisverpleger moet u een afvalstoffenregister bijhouden. U moet het afvalstoffenregister maandelijks aanvullen en bewaren voor de toezichthoudende overheid. Het volstaat dat u de afgiftebewijzen of facturen op datum bijhoudt. Algemene informatie over het afvalstoffenregister vindt u in hoofdstuk 2.1.3).

5.2 BEHEER EN INZAMELING VAN MEDISCHE AFVALSTOFFEN

Een deel van de medische afvalstoffen die ontstaan bij de verzorging door thuisverpleegkundigen vereist een beheer om hun risico op besmetting, vergiftiging of verwonding te beperken. Voor de thuisverpleegkundigen gaat het slechts over relatief kleine hoeveelheden.

Medische en niet-medische afvalstoffen die geen risico vormen, zijn net zoals in de geneeskundige praktijken, gewone bedrijfsafvalstoffen van de thuisverpleger. Ze worden opgeslagen en ingezameld zoals het bedrijfsafval van andere beroeps categorieën. Over hun beheer kan u hier informatie vinden:

<https://www.ovam.be/iksorteer>.

5.3 WAAR KAN IK NAARTOE MET MEDISCHE AFVALSTOFFEN?

Onderstaande vragen geven antwoorden over de praktische organisatie van de inzameling:

Kan ik met mijn medische afvalstoffen naar het recyclagepark?

Weinig recyclageparken hebben een vergunning voor de inzameling van medische afvalstoffen die een risico geven op besmetting, vergiftiging of verwonding. Daarom is het niet toegelaten dat geneeskundige praktijken hun medische afvalstoffen naar het gemeentelijke recyclagepark brengen voor inzameling. Enkel bedrijven die geregistreerd zijn voor de inzameling van risicohoudend medisch afval mogen deze afvalstoffen bij de praktijken inzamelen.

Kan de gemeente mijn medisch afval ophalen?

U kan uw afval aanbieden als vergelijkbaar bedrijfsafval via de gemeentelijke inzamelkanalen voor huishoudelijke afvalstoffen. Daarbij geldt voor restafval een maximum van 180 liter per 2-wekelijkse inzameling. De sorteerregels van de gemeente moeten strikt worden opgevolgd. Sommige gemeenten zamelen ook gelijkaardig bedrijfsafval in. Hiervoor gelden andere voorwaarden dan voor vergelijkbaar bedrijfsafval, zoals het aanrekenen van de reële kostprijs voor inzameling en verwerking. Neem hiervoor contact op met de gemeente.

Kan ik mijn medisch afval aan een ophaalwagen afgeven?

De inzameling van medisch afval met een ophaalwagen kan alleen gebeuren via een geregistreerd privébedrijf. Spreek met de ophaaldienst een plaats en tijdstip af waarop u uw medische afvalstoffen kunt afgeven. Het systeem van een ophaalwagen is vergelijkbaar met een wijkinzameling voor klein gevaarlijk afval (kga) ("chemokar-methode").

Aan het ophaalvoertuig geeft u de medische afvalstoffen af, waarna u de volgende documenten van de ophaaldienst moet ontvangen:

- een afgiftebewijs met daarop uw naam, de naam van de ophaaldienst, de afleveringsdatum en de aard, samenstelling en hoeveelheid van de medische afvalstoffen;
- een ophaal- en verwerkingsattest op uw naam na de ophaling en verwerking van uw medisch afval.

Kan een ziekenhuis mijn medisch afval aanvaarden?

Naast de huis-aan-huisophaling, de kringophaling op een aantal vaste adressen en de 'chemokar-methode' door een privé-milieubedrijf kan een centraal inzamelpunt voor medisch afval bij een ziekenhuis ook een oplossing bieden voor een vlotte inzameling en verwijdering van medisch afval van thuisverpleegkundigen. Niet elk ziekenhuis heeft echter zo'n vergund centraal inzamelpunt. Neem daarom eerst contact op.

Kan ik mijn medische afvalstoffen door medische speciaalzaken of analyselaboratoria laten ophalen?

Omdat zulke ondernemingen niet behoren tot een organisatie voor thuisverzorging of een groepspraktijk (op verschillende locaties), kunnen zij geen medisch afval inzamelen en opslaan zonder de nodige omgevingsvergunning en/of registratie.

Is centrale inzameling van RMA en vloeibaar en pasteus NRMA mogelijk?

Als geneeskundige handelingen in een georganiseerd verband worden verricht, mag men de medische afvalstoffen van de aangesloten zorgverstrekkers inzamelen op een centrale plaats. Die inzamelplaats moet zich wel bij een van de zorgverstrekkers bevinden.

De overheid moet tot op het niveau van de individuele producent toezicht kunnen houden. Daarom moet u bij een centrale inzameling deze procedure volgen:

- Bij elke aanlevering wordt uw naam genoteerd in een register, samen met de datum, de aard van het medische afval (RMA of NRMA) en de hoeveelheid (gewicht of aantal liters is toegelaten);
- U ontvangt een afgiftebewijs van uw aanlevering waarin o.a. de hoeveelheid RMA of NRMA wordt vermeld;
- Bij ophaling van het gecentraliseerde medische afval door een geregistreerde inzamelaar moet u een kopie krijgen van het ophaalattest of identificatieformulier. Later moet u ook het verwerkingsattest van de geregistreerde inzamelaar, afvalstoffenhandelaar of -makelaar ontvangen.

Op die manier beschikt u over de nodige bewijzen om het afvalstoffenregister aan te vullen en (indien gevraagd) om de meldingsplicht voor afvalstoffen te kunnen uitvoeren.

5.3.1 Enkele specifieke vragen uit de praktijk

De thuisverpleger wordt vaak geconfronteerd met vragen van patiënten over de afvalstoffen die ontstaan bij de (zelf)behandeling. Als eerste aanspreekpunt verwacht de patiënt duidelijke en praktische antwoorden.

Onderstaande vragen kunnen daarbij aan bod komen:

Waar kan ik met vervallen geneesmiddelen naartoe?

De thuisverpleger helpt vaak de patiënten om bepaalde geneesmiddelen te nemen. Wanneer geneesmiddelen niet worden gebruikt dan kunnen patiënten hun oude en vervallen geneesmiddelen naar de apotheek brengen zonder hun buitenverpakking. De apotheker is, conform het collectief plan oude en vervallen geneesmiddelen, verplicht deze te aanvaarden. De apotheker is echter niet verplicht de verpakking te aanvaarden.

Van vloeistoffen mag de technisch lege fles worden geweigerd. Deze mag verwijderd worden via de gemeentelijke inzamelkanalen voor glasafval.

Als de patiënt dit niet zelf kan, mag de (professionele) thuisverpleger die taak in overleg met de apotheker overnemen.

De patiënt of thuisverpleger kan voor meer info terecht bij de OVAM via het e-mailadres oudegeneesmiddelen@ovam.be.

Wat met radioactief gecontamineerde afvalstoffen?

Als een patiënt het ziekenhuis verlaat na toediening van radioactieve stoffen, bevat zijn/haar lichaam vaak nog resten van die stoffen. Het ziekenhuis geeft aan zulke patiënten (of hun wettelijke voogd) schriftelijke instructies mee die zij gedurende een bepaalde periode moeten opvolgen om de besmetting van hun omgeving en het leefmilieu te minimaliseren.

Wat met medische afvalstoffen uit chemotherapie?

Bij een chemokuur kunnen verschillende afvalstoffen ontstaan die bijzondere aandacht vereisen:

- de materialen gebruikt bij de toediening: handschoenen, schorten, infuusleidingen, lege zalftubes, infuuszakken;
- afval van de patiënt na de toediening: incontinentiemateriaal, wondverzorgingsmateriaal, met lichaamsvocht bevuild linnen. Tot zeven dagen na de toediening kunnen die afvalstoffen besmet zijn met resten van de chemokuur.

Infuuszakken, gesloten pompsystemen en infuusleidingen moet de patiënt in een dubbele gesloten plastic zak naar het ziekenhuis terugbrengen. Het ziekenhuis zal het afval juist sorteren. Handschoenen en andere materialen die de verpleegkundige gebruikt om zichzelf te beschermen, kunt u in de huisvuilzak deponeren. Ook die afvalstoffen moet u eerst verpakken in een dubbele plastic zak. Het materiaal om de port-a-cath aan te prikken, moet u in de naaldcontainer deponeren.

Wat met medische afvalstoffen van een buikvliesspoeling?

Bij een buikvliesspoeling (peritoneale dialyse) moet u de spoelvloeistof viermaal per dag vervangen. Die behandeling produceert een groot volume medische afvalstoffen: zo'n 400 liter per maand.

Een ziekenhuis kan zijn patiënten op de volgende manieren ondersteunen om het afval dat ontstaat bij de thuiszorg correct te beheren:

- Algemene educatie patiënten: De patiënten krijgen een korte toelichting over hoe om te gaan met de afvalstoffen die ontstaan tijdens hun behandeling. Onderstaande sorteertabel helpt de patiënt hierbij.
- Scherpe voorwerpen (naalden). Bij de thuisverzorging gebruikt men naalden voor een staalname van dialysaat en urine. Het ziekenhuis geeft een mini naaldcontainer van 1 liter mee met de patiënt. De patiënt brengt deze dan mee terug bij de volgende consultatie. Het ziekenhuis zorgt voor de verdere afvoer van de naaldcontainer.

- Financiële ondersteuning + communicatie naar de overheid waarom bepaalde burgers meer afval produceren: in een aantal gemeenten is de hoeveelheid afval dat men mag buitenzetten/periode beperkt. Soms komen deze patiënten niet toe met de toegestane quota of zijn deze extra gewichten een zware economische belasting. Ter verantwoording van dit afval bezorgt het ziekenhuis de patiënt een attest. Sommige gemeenten geven extra vuilniszakken.

	Restafval	Papier en karton	PMD	Recyclagepark	Risicocontainer
1. Spoeling					
Verpakking dialysaatzak	X				
Dialysaatzak	X				
Gummi beschermkap	X				
Schildje	X				
Afsluitdopje	X				
Masker	X				
Handschoenen	X				
Verpakking Alcogel			X		
Enkelvoudige uitloopzak	X				
Lijnen HomeChoice	X				
Plastic klemmen (blauw + wit)	X				
2. Verband					
Blister PD-set	X				
Papier PD-set	X				
Pincet	X				
Wattenstaafjes	X				
Compressen	X				
Plastic flesje mini-plasco			X		

Doos mini-plasco		X			
Daikin Cooper				X	
Tube Bactroban®	X				
Doosje Bactroban®		X			
Tegaderm®	X				
Doos Tegaderm®		X			
3. Staalname					
Naalden urine/dialysaat					X
Omhulsel naalden	X				
Naaldhouder	X				
Collectiebus urine				x	
4. Andere					
Batterijen				X	

Tabel 2 Sorteertabel peritoneale dialyse

Wat met speeksel en maagvocht?

Speeksel en maagvocht mag u via de riolering verwijderen. Verbanden en watten met speeksel of maagvocht worden beschouwd als NRMA, tenzij ze werden gebruikt voor behandelingen met cytostatica. Als thuisverpleger mag u deze zaken achterlaten bij de patiënt, die ze op zijn beurt met het huisvuil voor inzameling mag aanbieden.

Wat met naalden gebruikt in de thuisverpleging?

Injectienaalden moet u als thuisverpleger direct verpakken in een naaldcontainer. Die kunt u kopen in de apotheek, de medische speciaalzaak of bij de Vlaamse Diabetesvereniging. De tijdelijke opslag gebeurt op een veilige plaats in uw praktijk.

Wat moet een patiënt doen met het medisch afval dat thuis ontstaat bij zelfverzorging?

Injectienaalden die ontstaan bij zelfverzorging thuis, moeten in een naaldcontainer worden aangeboden op het recyclagepark. De eerste naaldcontainer is te verkrijgen bij de apotheek. Vervolgens krijgt u een nieuwe naaldcontainer bij het aanbieden van de volle naaldcontainer op het recyclagepark.

Afval dat vrijkomt bij chemotherapie, zie hoger.

Ander afval dat vrijkomt bij de zelfzorg van de patiënt, kan als huishoudelijk afval via de gemeentelijke inzamelkanalen worden aangeboden.

Wat met pijnbestrijding?

Veel patiënten hebben thuis pijnbestrijding nodig nadat zij het ziekenhuis hebben verlaten. Als een professionele thuisverpleger die pijnbestrijding toedient via een inspuiting horen de afvalstoffen die daarbij ontstaan bij het RMA. Die afvalstoffen mogen niet bij de patiënt worden achtergelaten. Gebruikte pleisters met dergelijke middelen zijn niet-risicohoudend. Ze mogen in de huisvuilzak, maar moeten wel in een aparte plastic zak worden verpakt.

5.4 OVERZICHT VOOR THUISVERZORGING

Onderstaande tabel geeft aan hoe men de medische afvalstoffen die vrijkomen bij de meest frequente behandelingen bij thuisverzorging moet verpakken en verwijderen.

Het overzicht bevat ook richtlijnen voor de patiënten en hun gezinsleden. De thuisverzorgers zijn vaak het eerste aanspreekpunt voor alles wat in verband staat met de behandeling van een patiënt. Zij kunnen als medische professionelen de burgers raad geven om op de beste manier de afvalstoffen te beheren die ontstaan bij de behandeling.

Het beschermen van het milieu, maar vooral van de volksgezondheid, staan daarbij centraal. Gezinnen lopen een relatief grote kans op besmetting of verwonding door afvalstoffen die bij de medische handelingen ontstaan. Zij hebben niet altijd voldoende kennis om die te herkennen en de nodige voorzorgen te nemen.

Uit het overzicht blijkt dat een belangrijk deel van de medische afvalstoffen samen met het huisvuil mag worden aangeboden voor inzameling. Gevaarlijke en risicohoudende afvalstoffen nemen de thuisverplegers mee. Ook bij enkele medische afvalstoffen die bij het huisvuil van de patiënt mogen, is het nodig voorzorgen te nemen. Die dienen de thuisverzorgers, de patiënt en de medewerkers van de bedrijven die instaan voor de inzameling voor bepaalde risico's te beschermen. Dit houdt vaak in het bijkomend verpakken van de medische afvalstoffen voor ze bij het huisvuil te plaatsen.

Behandeling	Afvalstof	Verpakkingswijze	Ophaling
Inspuiting door patiënt zelf	Naalden	Naaldcontainer	Kga-inzameling
	Ontsmettingsmateriaal en spuit zonder naald	Huisvuilzak patiënt	Huisvuilophaling

Behandeling	Afvalstof	Verpakkingswijze	Ophaling
Toediening cytostatica	Naalden, flacon, spuiten	Naaldcontainer	Meenemen door verpleegkundige
	Niet-steriele handschoenen, gezichtsmasker, wegwerpschort en ander wegwerpmateriaal	Dubbele plastic zak	Huisvuilophaling
Inspuiting door de thuisverpleegkundige	Injectienaald, flacon	Naaldcontainer	Meenemen door verpleegkundige
	Ontsmettingsdoekje, spuit zonder naald	Huisvuilzak patiënt	Huisvuilophaling
Intramusculaire inspuiting	Injectienaald, flacon	Naaldcontainer	Meenemen door verpleegkundige
Bloedafname	Holle naald	Naaldcontainer	Meenemen door verpleegkundige
	Ontsmettingsmateriaal en blisters	Huisvuilzak patiënt	Huisvuilophaling
Aanprikken van port-a-cath, heparineslot, chemopomp, pijn pomp	Naald	Naaldcontainer	Meenemen door verpleegkundige
	Ontsmettingsmateriaal en blisters	Huisvuilzak patiënt	Huisvuilophaling
Verzorging van patiënt met besmettelijke ziekte (niet overdraagbaar via afvalstoffen)	Wegwerpmateriaal (schort, handschoenen, masker, beschermbril, hoogfiltratiemasker), blisters	Huisvuilzak patiënt	Huisvuilophaling
Wondzorg (algemeen)	Wondverzorgingsset, kompressen, blisters	Huisvuilzak patiënt	Huisvuilophaling
Interventies met radioactieve stoffen	Wegwerpmateriaal (schort, handschoenen) op de dag van het onderzoek	Afsluitbare plastic zak	Huisvuilophaling 1 week na het onderzoek
Algemeen diagnostisch onderzoek	Gevonden zaadjes bij het filteren van de urine, wegwerpmateriaal (handschoenen, schort), wondverzorging set	- Zaadjes in een loden koker - Ander materiaal in afsluitbare plastic zakplastic zak	- Loden koker terugbrengen naar het ziekenhuis - Huisvuilophaling

Behandeling	Afvalstof	Verpakkingswijze	Ophaling
Prostaatanker met radioactief jodium: eerste 2 weken	Tot 7 dagen na ontslag uit het ziekenhuis: wegwerpmateriaal (schort, handschoenen)	Afsluitbare plastic zak	Huisvuilophaling 1 week na de therapie
Schildklierbehandeling met radioactief jodium	Tot 7 dagen na ontslag uit het ziekenhuis: wegwerpmateriaal	Afsluitbare plastic zak	Huisvuilophaling
Metastron therapie	Eerste 2 dagen: wegwerpmateriaal	Afsluitbare plastic zak	Huisvuilophaling

Tabel 3 Overzicht beheer afvalstoffen thuisverzorging

6 ACHTERGROND

6.1 WETTELIJK KADER

6.1.1 Federale wetgeving

6.1.1.1 Ziekenhuiswetgeving

Het koninklijk besluit van 23 oktober 1964 bevat normen voor de algemene inrichting van ziekenhuizen. Zo moeten alle ziekenhuizen beschikken over een Comité voor Ziekenhuishygiëne. Dit comité staat onder meer in voor het uitwerken van richtlijnen voor het verzamelen en verwijderen van medisch afval en ziet erop toe dat die richtlijnen worden nageleefd. Deze taken werden ook toegewezen aan het Comité via het koninklijk besluit van 26 april 2007 betreffende de normen die door de ziekenhuizen en hun diensten moeten worden nageleefd.

De basis van dit Comité wordt gevormd door de geneesheer- en de verpleegkundige-ziekenhuishygiënist. De milieuwetgeving, zoals VLAREM of VLAREMA, ontslaat het Comité voor Ziekenhuishygiëne niet van zijn verantwoordelijkheden. Het toezicht op het hygiënisch verzamelen en verwijderen van ziekenhuisafval blijft de verantwoordelijkheid van het Comité, de technische aspecten worden opgevolgd door de milieucoördinator.

Naast het koninklijk besluit van 26 april 2007 zijn er nog enkele andere federale wetten van toepassing op ziekenhuizen. Deze bevatten ook bepalingen over het Comité voor Ziekenhuishygiëne.

6.1.1.2 Aanbevelingen van de Hoge Gezondheidsraad (HGR)

Het rapport met de aanbevelingen van de HGR bevat een omschrijving en beoordeling van de risico's van verschillende soorten medische afvalstoffen en geeft per soort afvalstof of risico een Code van Goede Praktijk. Het volledige rapport kan hier worden geraadpleegd: <https://www.health.belgium.be/nl/advies-5109-medisch-verzorgingsafval>.

6.1.1.3 Wetgeving radioactieve afvalstoffen

Het 'koninklijk besluit van 20 juli 2001 houdende algemeen reglement op de bescherming van de bevolking, van de werknemers en het leefmilieu tegen het gevaar van de ioniserende stralingen' (ARBIS) bevat tal van bepalingen over radioactief afval. Zo moet onder meer elke potentiële producent van radioactieve afvalstoffen zich inschrijven bij de Nationale Instelling voor Radioactief Afval en verrijkte Splijtstoffen (NIRAS).

Afval van patiënten die radioactieve stoffen toegediend kregen en die het ziekenhuis hebben verlaten, is evenwel niet onderworpen aan deze bepalingen met betrekking tot radioactief afval. Het Federaal Agentschap voor Nucleaire Controle (FANC) is bevoegd voor het opstellen van regelgeving, verlenen van vergunningen en uitvoeren van controles.

De lozing van vloeibare radioactieve afvalstoffen in de bodem is verboden. De lozing van radioactieve vloeibare afvalstoffen in de oppervlaktewateren of in de riolering is verboden wanneer de concentratie aan radionucliden, uitgedrukt in Bq/l, het duizendste overschrijdt van de limiet van de jaarlijkse opname door ingestie voor een volwassen persoon van het publiek.

De exploitatievergunningen afgeleverd aan de inrichtingen van klasse I en II, overeenkomstig de bepalingen van dit reglement, mogen van dit verbod afwijken. In dit geval stellen ze hetzij de ogenblikkelijke en gemiddelde maximaal toelaatbare concentraties vast van de radionucliden die in de afvalstoffen kunnen aanwezig zijn, hetzij de totale activiteit die in een bepaalde tijdsduur mag geloosd worden, hetzij beide tegelijkertijd

De vloeibare afvalstoffen waarvan de concentratie aan radionucliden groter is dan de vastgelegde limieten of dan de voorwaarden die worden vastgesteld in de afgeleverde vergunningen en die daarom dus niet kunnen worden geloosd, dienen te worden opgeslagen in hermetisch gesloten recipiënten waardoor er voldoende bescherming wordt geboden, met het oog op hun behandeling of met het oog op hun eventuele lozing nadat de activiteit werd teruggebracht tot de vastgestelde limieten door verval of na verdunning; dit laatste procedé mag enkel worden gebruikt indien dit expliciet is toegestaan in de vergunning. In elk geval moeten de recipiënten die radioactieve vloeibare afvalstoffen bevatten, worden opgeslagen in een systeem dat eventuele lekken doeltreffend kan opvangen.

De vaste radioactieve afvalstoffen worden zorgvuldig verzameld in hermetisch gesloten recipiënten waardoor er een voldoende bescherming wordt geboden. Vervolgens worden ze behandeld en eventueel geconcentreerd om elk risico op verspreiding van radioactieve stoffen, onder welke vorm ook, te vermijden.

De verwijdering van de vaste radioactieve afvalstoffen is verboden in de oppervlaktewateren, evenals in de riolen en in de collectoren. De verwijdering, de afvoer voor recyclage of hergebruik van vaste radioactieve afvalstoffen afkomstig van een inrichting van klasse I, II of III, zijn verboden wanneer deze niet voldoen aan de voorwaarden en de niveaus voor vrijgave, tenzij het Agentschap hiervoor een vergunning verleent.

In de inrichtingen waar radioactieve stoffen met een halveringstijd van minder dan zes maanden worden aangewend, volstaat het niet de voorwaarden en de vrijgaveniveaus na te leven; de verwijdering voor verbranding van deze stoffen mag alleen plaatsvinden na nagenoeg volledig verval. In elk geval is een opslag vereist gedurende een periode die ten minste gelijk is aan tien maal de halveringstijd; de opslag wordt verlengd met de vereiste tijd om een nagenoeg volledig verval te waarborgen.

Elke vrijgave is onderworpen aan het akkoord van de dienst voor de fysische controle van de exploitant en verloopt overeenkomstig de gedetailleerde schriftelijke procedures die door deze worden uitgewerkt. Dit akkoord dient te worden bevestigd door de erkende instelling, voor zover een dergelijke vrijgave niet voorafgaandelijk werd goedgekeurd, in toepassing van dit reglement, voor hetzelfde materiaal en volgens dezelfde procedures.

De lozing van radioactieve stoffen in de atmosfeer in de vorm van gas, stofdeeltjes, rook of damp is verboden wanneer de concentratie aan radionucliden op de plaats van de uitstoot in de atmosfeer groter is dan de afgeleide limieten van de concentratie in de lucht voor de personen van het publiek. De gasvormige uitstoot waarvan de concentratie aan radionucliden de limieten of de voorwaarden vastgesteld in de afgeleverde vergunningen, overschrijdt, dient te worden gefilterd, opgeslagen, of te worden behandeld zodat de concentratie aan radionucliden in de geloosde lucht kleiner is dan de voorziene limieten. De vaste of vloeibare afvalstoffen die worden verkregen door de filtratie, de opslag of de behandeling, worden behandeld zoals hierboven voorzien. De totale activiteit van de radionucliden die in de atmosfeer worden geloosd zal zo laag gehouden worden als redelijkerwijze mogelijk is.

De radioactieve vloeibare en vaste afvalstoffen die niet kunnen worden verwijderd, worden opgeslagen en bewaard in recipiënten die op gepaste wijze worden gesloten en opgeborgen in brandveilige lokalen, die voor dit gebruik worden voorbehouden en met een sleutel worden afgesloten, zodat elke verspreiding van radioactieve stoffen kan worden vermeden. Wanneer deze afvalstoffen worden opgeslagen met de bedoeling later te worden vrijgegeven na verval, dan dienen deze het voorwerp uit te maken van een selectieve inzameling op basis van schriftelijke procedures die werden goedgekeurd door de dienst voor fysische controle, ten einde aan de bron te sorteren en de afvalstoffen die radionucliden met lange levensduur bevatten, in het bijzonder de alfastralers en de zuivere bètastralers, afzonderlijk te bewaren.

Indien er uit die afvalstoffen mogelijkerwijze een gasvormige radioactieve stof kan vrijkomen, dient de opslagplaats doeltreffend te worden verlucht.

Er wordt een permanente en zo nauwkeurig mogelijke inventaris bijgehouden van de radioactieve afvalstoffen die werden ondergebracht in de opslagplaatsen, alsook van deze die werden verwijderd. Deze inventaris wordt ter beschikking gehouden van het personeel van het Agentschap dat belast is met het toezicht.

Naast de bepalingen uit het ARBIS moeten het totale afvalbeheer en de goede praktijk eveneens ondersteund worden door maatregelen die aangepast zijn aan de situatie. De inrichting van en het toezicht op de nodige maatregelen is een opdracht voor de dienst voor fysische controle.

Er bestaan nog een aantal aanbevelingen over radioactief gecontamineerd afval:

- Advies betreffende de problematiek van vloeibaar radioactief ziekenhuisafval, HGR van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, december 2009 (HGR 8514);

- Aanbevelingen met betrekking tot radioactief gecontamineerd afval geproduceerd door ziekenhuizen en biomedische research, HGR van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, maart 2002 (HGR 7666);
- Rapport Kwaliteitszorg en stralingsbescherming in de nucleaire geneeskunde, HGR van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, december 2003 (HGR 7221);
- Aanbevelingen inzake therapie door middel van radionucliden onder niet-ingekapselde vorm, HGR van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, 2005;
- Aanbevelingen inzake het beheer van medisch verzorgingsafval, HGR van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, maart 2005 (HGR 5109);
- Advies betreffende waste management, werkgroep radioprotectie BGNG;
- Advies betreffende de ziekenhuishygiëne en geneeskundig risicoafval, Nationale Raad voor Ziekenhuisvoorzieningen (afdeling programmatie en erkenningen) van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, 10 december 1992.

Voor het vervoer van radioactieve stoffen moeten de bepalingen van ARBIS eveneens worden nageleefd. Zo is een voorafgaande vergunning noodzakelijk voor het vervoer van radioactieve stoffen met een activiteit boven de vrijstellingslimieten.

Op termijn zullen alle eindverwerkers van medisch afval (verbrandingsinstallaties) over een meetpoort beschikken voor de detectie van radioactief gecontamineerd afval. Bij detectie van radioactiviteit zal de lading afval worden onderzocht. Het FANC heeft richtlijnen uitgeschreven die vastleggen welke procedure er in dit geval moet worden gevolgd. Meer informatie over deze richtlijnen vindt u terug op <https://fanc.fgov.be/nl>.

6.1.1.4 Psychotrope stoffen en verdovende middelen

(wet 24 februari 1921, B.S. 06.03.1921)

(KB 22 januari 1998 (psychotrope stoffen), B.S. 14 januari 1999)

(KB 31 december 1930 (verdovende middelen), B.S. 10 januari 1931)

De wetgeving inzake psychotrope stoffen en verdovende middelen is erop gericht om de handel, de distributie en het gebruik van deze stoffen te reglementeren. Voor het bezit en opslaan van deze producten is een vergunningsplicht in de wetgeving ingeschreven.

Ook in de afvalfase moeten bepaalde formaliteiten worden gerespecteerd. Voor psychotrope stoffen en verdovende middelen moet een gedetailleerde registratie worden bijgehouden. Producten die als afval worden afgevoerd, moeten worden uitgeschreven uit het register, waarbij de nodige bewijsstukken moeten worden afgeleverd.

Het Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten (FAGG) is bevoegd voor de uitvoering van en de controle op deze wetgeving. Voor verwijdering van verdovende middelen controleert het FAGG, verzegelt en geeft vrij voor verwijdering/vernietiging. De vernietiging van de gecontroleerde verdovende middelen dient binnen een genoteerde/afgesproken termijn te worden uitgevoerd.

6.1.1.5 Vervoer van gevaarlijke stoffen (ADR)

Het wegvervoer van risicohoudende medische afvalstoffen (RMA) is onderworpen aan de internationale ADR-wetgeving. Meer informatie over de ADR-wetgeving vindt u hier: <https://www.vlaanderen.be/adr>.

6.1.2 Regelgeving van het Vlaamse gewest

6.1.2.1 Decreet op de begraafplaatsen en lijkbezorging

Dit decreet en zijn uitvoeringsbesluiten regelen de oprichting en het beheer van begraafplaatsen en crematoria. Hierbij werden ook enkele bepalingen inzake lijkverzorging vastgesteld.

6.1.2.2 Materialendecreet

Het Materialendecreet, dat de Europese kaderrichtlijn (EG) 2008/98 voor het beheer van afvalstoffen omzet, is sinds 1 juni 2012 van kracht.

In het decreet worden onder meer de volgende aspecten besproken:

- definitie van een afvalstof;
- indeling van afvalstoffen in hoofdcategorieën en bijkomende categorieën;
- doelstellingen van het afvalstoffenbeleid;
- taken en bevoegdheden van de OVAM;
- aanvaardingsplichten en einde-afval;
- regels rond ophaling, vervoer en verwerking van afvalstoffen;
- in- en uitvoer van afvalstoffen;
- milieuheffingen.

Het Materialendecreet is niet van toepassing op:

- gasvormige effluenten die in de atmosfeer worden uitgestoten;
- dierlijke mest (mestdecreet);
- afvalwater;
- radioactieve afvalstoffen.

6.1.2.3 VLAREMA

In 2012 ontstond het VLAREMA als uitvoeringsbesluit van het Materialendecreet. Het is de opvolger van het Vlarea, dat al in 1997 de wetgeving inzake het beheer van medisch afval bevatte. Het VLAREMA is het

belangrijkste uitvoeringsbesluit van het Materialendecreet, naast het Besluit Dierlijke bijproducten en afgeleide producten.

Het VLAREMA werkt de principes en doelstellingen van het materialendecreet uit. De onderafdeling 5.2.3. bevat de specifieke bepalingen rond medisch afval. Dit hoofdstuk vindt u terug in het VLAREMA (www.emis.vito.be/navigator).

6.1.2.4 Besluit Dierlijke bijproducten en afgeleide producten

Op 21 juni 2013 werd het Besluit dierlijke bijproducten en afgeleide producten goedgekeurd door de Vlaamse regering. Dit besluit vervangt het Besluit over de ophaling en verwerking van dierlijk afval van 15 december 2006. Het toepassingsgebied van deze verordening is veel ruimer dan louter dierlijk afval. Tot de dierlijke bijproducten behoren immers ook grondstoffen voor petfoodproductie, huiden voor leerproductie, voormalige voedingsmiddelen van dierlijke oorsprong...

Het besluit regelt onder andere de inzameling, het transport, de verwijdering, de in- en uitvoer binnen de Europese Unie en de erkenningsprocedure voor bedrijven die dierlijke bijproducten hanteren (opslag, verwerking, verbranding...).

De wetgeving rond deze stromen is gebaseerd op:

- Verordening (EG) nr. 1069/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 tot vaststelling van gezondheidsvoorschriften inzake niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten en afgeleide producten en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1774/2002 (verordening dierlijke bijproducten);
- Verordening (EU) nr. 142/2011 van de Commissie van 25 februari 2011 tot uitvoering van Verordening (EG) nr. 1069/2009 van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van gezondheidsvoorschriften inzake niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten en afgeleide producten.

Categorie 1-materiaal

Categorie 1-materiaal omvat dierlijke bijproducten die mogelijk een ernstig gevaar inhouden voor de gezondheid van mens en dier. Hiertoe behoren onder meer:

- Alle delen, met inbegrip van de huid, van dieren die vermoedelijk met een TSE (overdraagbare spongiforme encefalopathie) zijn besmet of waarbij de aanwezigheid van een TSE officieel is bevestigd, dieren die in het kader van TSE-uitroeingsmaatregelen zijn gedood; gezelschapsdieren, dieren in dierentuinen en circusedieren, proefdieren; wilde dieren waarvan wordt vermoed dat zij met overdraagbare ziekten zijn besmet;
- Gespecificeerd risicomateriaal, of kadavers en delen die dit materiaal bevatten;
- Dierlijke bijproducten die te hoge concentraties aan residuen bevatten van bepaalde stoffen die verboden zijn of die voor het milieu gevaarlijke stoffen bevatten;

- Mengsels van categorie 1-materiaal met categorie 2-materiaal of met categorie 3-materiaal, dan wel met materiaal van beide categorieën.

Categorie 2-materiaal

Categorie 2-materiaal bestaat uit volgende dierlijke bijproducten:

- Mest, niet-gemineraleerde guano en de inhoud van het maag-darmkanaal
- Andere producten van dierlijke oorsprong dan categorie 1-materiaal, ingevoerd uit derde landen, die niet blijken te voldoen aan de veterinaire voorschriften voor invoer in de Gemeenschap;
- Producten van dierlijke oorsprong die residuen bevatten van diergeneesmiddelen en contaminanten en die het in de communautaire wetgeving toegestane niveau overschrijden;
- Andere dieren of delen van dieren dan categorie 1:
  - die anders dan door slachting voor menselijke consumptie stierven;
  - foetussen, in de schaal gestorven pluimvee;
  - oöcyten, embryo's en sperma niet voor fokdoeleinden bestemd; Mengsels van categorie 2-materiaal met categorie 3-materiaal;
- Andere dierlijke bijproducten dan categorie 1-materiaal of categorie 3-materiaal.

Categorie 3-materiaal

Categorie 3-materiaal zijn dierlijke bijproducten die geen ernstig gevaar opleveren voor de verspreiding van op mens of dier overdraagbare ziekten, zoals afval van voor menselijke consumptie goedgekeurde dieren:

- keukenafval en etensresten;
- producten van dierlijke oorsprong of voedingsmiddelen die deze bevatten en niet langer meer bestemd zijn voor menselijke of dierlijke consumptie maar geen risico inhouden voor de volks- of diergezondheid (bv. vervallen voedingsmiddelen) Voormalige voedingsmiddelen van dierlijke oorsprong, die niet langer voor menselijke consumptie bestemd zijn, zulks om commerciële redenen of ten gevolge van gebreken bij de productie of bij de verpakking;
- bloed, placenta, rauwe melk, veren, wol... van levende dieren die geen symptomen vertonen van via dat product op mens of dier overdraagbare ziekten;
- waterdieren en delen van waterdieren (uitgezonderd zeezoogdieren) die geen symptomen vertoonden van op mens of dier overdraagbare ziekten.

6.1.2.5 Omgevingsvergunningsdecreet en VLAREM I en II

Op 23 februari 2017 trad het Omgevingsvergunningsdecreet in werking. De omgevingsvergunning vervangt de stedenbouwkundige vergunning, de verkavelingsvergunning en de milieuvergunning. Het omgevingsvergunningsdecreet en zijn uitvoeringsbesluiten VLAREM I en II regelen de exploitatie van hinderlijke inrichtingen en activiteiten. Deze regelgeving bevat onder meer bepalingen inzake de uitbating van:

- ziekenhuizen, rusthuizen en verzorgingstehuizen (rubriek 49);
- crematoria (rubriek 58);

- rouwkamers (rubriek 35);
- laboratoria (rubriek 24);
- genetisch gemodificeerde of pathogene organismen (GGO's) (rubriek 51);
- installaties voor de ontsmetting van een deel van het risicohoudend medisch afval (RMA) (rubriek 2.3.13);
- verbrandingsinstallaties voor medisch afval (rubriek 2.4).

De sectorale voorwaarden voor rouwkamers (hoofdstuk 5.35. VLAREM II) bevatten een aantal bepalingen over het beheer van afval afkomstig van lijkverzorging. Daarbij wordt verwezen naar de bepalingen van het VLAREMA.

7 BIJLAGEN

7.1 BIJLAGE 1: SORTEERLIJST

De onderstaande sorteerlijst geeft voor de meest voorkomende afvalfracties weer of ze dienen gesorteerd te worden bij het risicohoudend medisch afval, het niet-risicohoudend medisch afval, of het gaat om een bijzondere afvalstof (art 4.1.2 van VLAREMA), bij de gevaarlijke afvalstoffen of bij de gewone bedrijfsafvalstoffen.

Een “+” geeft aan dat het om een recycleerbare (of composteerbare of vergistbare) afvalstof gaat. Een “0” geeft weer dat het om niet-recycleerbaar afval gaat.

1	AFVALCATEGORIE						OPMERKING
	1	2	3	4	5	6	
AFVAL	RADIOACTIEF BESMET AFVAL	RISICHOUDEND MEDISCH	NIET RISICHOUDEND MEDISCH	BIJZONDER	GEVAARLIJK	BEDRIJFSAFVAL	
radioactief besmet afval	0						HOOGSTE PRIORITEIT
microbieel besmet afval		0					TWEEDE PRIORITEIT
aardewerk						0	
accu				+	+		
aceton					+		
administratief afval						+	
afvalolie				+	+		zie fiche afgewerkte olie
alcohol					+		
aluminium (folie)						0	
aluminium schaaltes,... (voeding)						+	
amalgam					+		zie fiche amalgaamafval
amputatie delen		0					zie fiche RMA
anatomisch afval		0					zie fiche RMA
apparaten (huishoudelijk)				+			zie fiche AEEA en medische AEEA
apparaten (medisch)				+			zie fiche AEEA en medische AEEA
asbest				0	0		zie fiche afvalstoffen met hechtgebonden asbest
base					+		

+ : recycleerbaar
0 : niet recycleerbaar

batterij				+	+		
bestek (wegwerp)						+	
bekers (wegwerp)						+	
bistourimesje		o					zie fiche scherpe voorwerpen
bleekwater					o		
blik (drank & voeding)						+	
bloed (geabsorbeerd)			o				zie fiche NRMA
bloed (vloeibaar, pasteus)		o					zie fiche RMA
bloedderivaat (geabsorbeerd)			o				zie fiche NRMA
bloedderivaat (vloeibaar, pasteus)		o					zie fiche RMA
bloedstalen		o					zie fiche RMA
bloedzakken (leeggelopen)			o				zie fiche NRMA
bloedzakken (met rest)		o					zie fiche RMA
bloedzakken (vervallen)		o					zie fiche RMA
bloemen						+	
bouw- en sloopafval				+			zie fiche bouw- en sloopafval
brandblusapparaat					+		
carbonpapier						o	
catheter met naald		o					zie fiche scherpe voorwerpen en fiche RMA
catheter zonder naald			o				zie fiche NRMA
CD/DVD						o	vertrouwelijke info?
celldoek			o				zie fiche NRMA
chemicaliën (oude)					o		
chemicaliën (resten)					o		
chemisch afval					+		
chloroform					+		
classeur						+	vertrouwelijke info?
compres (bevuild)			o				zie fiche NRMA
computerpapier						+	
cytostatica		o					zie fiche RMA
cytostaticabehandlingsafval		o					zie fiche RMA
dagbladen						+	
detergent (recipiënt met rest)					o		
detergent (recipiënt, leeg)						+	
dialyseset			o				vloeistof! Zie fiche NRMA
dierkrenge (of delen)				o			zie fiche dierenkadavers
digitale thermometer					o		
diskette						o	vertrouwelijke info?
doordruk papier						o	
dossiermap						+	vertrouwelijke info?

drainageset (met bloed)		o					zie fiche RMA
drainageset (zonder bloed)			o				vloeistof! Zie fiche NRMA
drankbrik						+	
drankfles (glas)						+	zie fiche glasafval
drankfles (kunststof)						+	
drankkarton						+	
etensresten (keuken, personeel)						+	
etensresten (patiënten)						+	zie fiche etensresten patiënten
ether					+		
etiketten						o	
farde						+	
fax papier (thermisch)						o	
filmen						+	
filters (koffie)						+	
filters (ventilatie)		o					zie fiche hepafilters
filtreremateriaal (labo)					o	o	
fixeervloeistof					+		zie fiche fotochemicaliën
flacon		o					zie fiche medisch glasafval klein volume
foetus		o					zie fiche foetussen
formaldehyde					o		
foto fixeer					+		zie fiche fotochemicaliën
foto ontwikkelaar					+		zie fiche fotochemicaliën
frituurolie				+			zie fiche plantaardige en dierlijke oliën en vetten
frituurvet				+			zie fiche plantaardige en dierlijke oliën en vetten
fruitafval						+	
GFT (groenten, fruit en tuinafval)						+	
gechloreerde oplosmiddelen					+		
geneesmiddel (rest)		o					zie fiche geneesmiddelenafval
geneesmiddel (vervallen)		o					zie fiche geneesmiddelenafval
geneesmiddel (verpakking)						+	
gips (bouw)				+			
gips (medisch)			o				zie fiche NRMA
glas (huishoudelijk)						+	zie fiche glasafval
glas, medisch		o	+			+	zie fiche medisch glasafval
glas (met bloed)		o					zie fiche RMA
glas (zuiver)						+	
glazen breekampullen		o					zie fiche scherpe voorwerpen
glazen fles (intact en ledig)						+	zie fiche glasafval
gloeilampen						o	
glutaaraldehyde					o		

grasmaaisel						+	zie fiche groenafval
groentenaafval						+	zie fiche keukenafval en aanmaakoverschotten
handschoenen (wegwerp)			o				zie fiche NRMA
hepafilters		o					zie fiche hepafilters
hout (bouw)				+			
huishoudelijke apparatuur				+			zie fiche AEEA en medische AEEA
incontinentiemateriaal			+				zie fiche luier- en incontinentieafval
infuus (leiding met naald)		o					zie fiche RMA
infuus (leiding zonder naald)			o				zie fiche NRMA
infuus (leiding)			o				zie fiche NRMA
infuus (recipiënt met leiding)			o				zie fiche NRMA
infuus (recipiënt met rest)			o				zie fiche NRMA
infuus glas (recipiënt, leeg)			+			+	zie fiche medisch glasafval
infuus plastic (recipiënt, leeg)			o				zie fiche NRMA
inktcassette (printer, copie)					+		
invoernaalden van catheters		o					zie fiche scherpe voorwerpen
ionenwisselaar					o		
isotoop	o						zie fiche radioactief gecontamineerd afval
karton (bevuild)			o				zie fiche NRMA
karton (samengesteld)						+	zie fiche papier en karton
karton (zuiver)						+	zie fiche papier en karton
kettingpapier						+	vertrouwelijke info?
keukenafval						+	zie fiche keukenafval en aanmaakoverschotten
kisten (verpakking)						+	
kleurstof					o		
knoopcel				+	+		
koffiefilter						+	
kranten						+	zie fiche papier en karton
kunsthart		o					vloeistof! Zie fiche RMA
kunstnier			o				vloeistof! Zie fiche NRMA
kunststof (gips)			o				zie fiche NRMA
kunststof (hars)			o				zie fiche NRMA
kunststof (met bloed)		o					zie fiche RMA
kunststof (zuiver)						+	
kwikbloeddrukmeter (met kwik)					+		
bloeddrukmeter (zonder kwik)						+	
kwiklamp					+		
kwikthermometer					+		
laboglas (met bloed)		o					zie fiche RMA
laboglas (zuiver)						+	zie fiche glasafval

labostaal		o				zie fiche RMA
ledematen		o				zie fiche RMA
lichaamsvocht met bloed		o				zie fiche RMA
lichaamsvocht (geen bloed en derivaten)			o			zie fiche NRMA
lijm (rest)					o	
linnen (wegwerp)			+			zie fiche NRMA
listingpapier (computer)						+
loodaccu				+	+	
luier			+			zie fiche luier- en incontinentieafval
maagvocht			o			vloeistof! Zie fiche NRMA
maaltijdrest (algemeen)						+
maaltijdrest (patiënt)						+
maatbeker (glas, zuiver)						+
maatbeker (kunststof, zuiver)						+
maatbeker (met bloed)		o				zie fiche RMA
macro anatomisch afval		o				zie fiche RMA
magazines						+
mandrin		o				zie fiche RMA
maskers (wegwerp)			o			zie fiche NRMA
matras (antidecubitus)			o			zie fiche NRMA
matras (bevuild)			o			zie fiche NRMA
matras (zuiver)			o			zie fiche NRMA
medisch glas		o				+
medisch glas		o				+
medisch glas (met bloed)		o				zie fiche RMA
medische apparatuur				+		zie fiche AEEA en medische AEEA
methanol					+	
meubilair						+
micro anatomisch afval		o				zie fiche RMA
motorolie				+	+	zie fiche afgewerkte olie
muts (wegwerp)			o			zie fiche NRMA
naald		o				zie fiche scherpe voorwerpen
naaldcontainer (gevuld)		o				zie fiche scherpe voorwerpen
naaldhuls			o			zie fiche NRMA
naaldverpakking						+
narcosemiddel (rest)		o				zie fiche verdovende middelen
nierbekken			o			zie fiche NRMA
olie (afgewerkte)				+	+	zie fiche afgewerkte olie
olie (voeding)				+		zie fiche plantaardige en dierlijke oliën en vetten
onderlegger (wegwerp)			o			zie fiche NRMA

onderzoekbankrol (papier)			o				zie fiche NRMA
ontkalker					o		
ontluchtingsnaald		o					zie fiche scherpe voorwerpen
ontsmettingsmiddel (leeg)						+	
ontsmettingsmiddel (rest, solvent)					o		vloeistof!
ontsmettingsmiddel (rest, waterig)					o		vloeistof!
ontvetter					+		
ontwikkelaar vloeistof					+		zie fiche fotochemicaliën
operatiekledij (wegwerp)			o				zie fiche NRMA
operatielakens (wegwerp)			o				zie fiche NRMA
oplosmiddel (gechloreerd)					+		
oplosmiddel (niet gechloreerd)					+		
orgaandelen		o					zie fiche RMA
overschoen (wegwerp)			o				zie fiche NRMA
oximetercel					o		
PMD (plastic verpakkingen, metalen verpakkingen, drankkarton)						+	
pallet						+	
papier en karton				+			zie fiche papier en karton
papier (doordruk)						o	
papier (etiketten)						o	
papier (gekleurd)				+			vertrouwelijke info?
papier (huishoudrol)						o	
papier (ketting)				+			vertrouwelijke info?
papier (listing)				+			vertrouwelijke info?
papier (onderzoekbankrol)			o				zie fiche NRMA
papier (servet)						o	
papier (wit)				+			vertrouwelijke info?
papier (zakdoek)						o	
pacemaker		o					zie fiche implantaten en protheses
pathologisch afval		o					zie fiche RMA
PCB, PCT, (askarel,...)				o	o		verbruikersverbod sinds 01.01.2006!
petrischaal (bevuild)		o					zie fiche RMA
petrischaal (glas, zuiver)						+	
petrischaal (kunststof, zuiver)						+	
piepschuim (los, korrels, vlokken)						+	
piepschuim (voorgevormd)						+	
pipet (bevuild)		o					zie fiche RMA
pipet (glas, zuiver)						+	
pipet (kunststof, zuiver)						+	

placenta		o					zie fiche RMA
plantenafval						+	zie fiche groenafval
plantsoenafval						+	zie fiche groenafval
plastic drinkbekers						+	
poetsdoek					o	+	afhankelijk van de geabsorbeerde stoffen
porselein (huishoudelijk)						o	
porselein (labo, bevuild)			o				zie fiche NRMA
porselein (labo, zuiver)						o	
proefbuis (glas, zuiver)						+	
proefbuis (kunststof, zuiver)						+	
proefbuis (met bloed)		o					zie fiche RMA
proefdierkrenge		o					zie fiche RMA
radioactief afval	o						zie fiche radioactief gecontamineerd afval
reageerbuis (zie proefbuis)							
redon (met bloed)		o					zie fiche RMA
redon (zonder bloed)			o				vloeistof! Zie fiche NRMA
restchemicaliën					o		
ringmap						+	vertrouwelijke info?
rioolslib				o			
roerstaafje			+				zie fiche NRMA
röntgenfilm, RX-film						+	
röntgencontrastmiddelen		o					zie fiche RMA
scherpe voorwerpen		o					zie fiche scherpe voorwerpen
schoonmaakproduct (recipiënt met rest)						o	
schoonmaakproduct (recipiënt, leeg)						+	
schorten (wegwerp)			o				zie fiche NRMA
sedimentatiebuisjes		o					zie fiche RMA
serum		o					zie fiche RMA
slib rioolputten				o			
slib septische putten				o			zie fiche septisch materiaal
slib vetvangers				o			zie fiche afval van vetvangers
slib zuiveringsinstallaties				o			
smeerolie				+			zie fiche afgewerkte olie
smeervet				o			
soepbenen						o	
solventen (gechloreerd)					+		
solventen (niet gechloreerd)					+		
sondes			o				zie fiche NRMA
spaarlampen					+		
spijsolie (voeding)				+			zie fiche plantaardige en dierlijke oliën en vetten

sproeistoffen					o		
spritbus (manueel)					o		
spritbus (onder druk)					+		
spritzen met restvloeistof		o					zie fiche RMA
spritzen met vaste naald		o					zie fiche scherpe voorwerpen
spritzen zonder naald			o				zie fiche NRMA
sputumbeker (kunststof, bevuild)			o				zie fiche NRMA
sputumbeker (kunststof, zuiver)						+	
stitch-cutter		o					zie fiche scherpe voorwerpen
stoma zakken (bevuild)			o				zie fiche NRMA
tafelkleed (wegwerp)						+	
tand		o					zie fiche RMA
tand met tandvulling (amalgam)		o					zie fiche RMA
tand met tandvulling (kunststof)		o					zie fiche RMA
tandprothese			o				zie fiche NRMA
tandvulling (amalgam)					+		zie fiche amalgaamafval
tandvulling (kunststof)			o				zie fiche NRMA
teststrips			o				zie fiche NRMA
textielafval						+	
thermometer (digitaal)					+		zie fiche AEEA en medische AEEA
thermometer (kwik)					+		
thinners					+		
thoraxdrainageset		o					zie fiche RMA
tijdschriften						+	
TL lamp					+		
tolueen					+		
toner (printer, copie)					+		
transformator (droog)						+	
transformatorolie					o/+		PCB-gehalte!
tubes (glas, zuiver)						+	
tubes (kunststof, zuiver)						+	
tubes (met bloed)		o					zie fiche RMA
tuinafval						+	zie fiche groenafval
urine (verpakt)			o				zie fiche NRMA
urinezak (leeg)			o				zie fiche NRMA
urinedebietmeter			o				zie fiche NRMA
vensterglas						+	
verband (bevuild)			o				zie fiche NRMA
verdovende middelen (rest)		o					zie fiche verdovende middelen
verdovende middelen (vervallen)		o					zie fiche verdovende middelen

verdovingsmiddel (rest)		o				zie fiche verdovende middelen
verdovingsmiddel (vervallen)		o				zie fiche verdovende middelen
verdunner				+		
verf (rest)				o		
verf (vervallen)				o		
vernis (rest)				o		
vernis (vervallen)				o		
verpakkingsafval					+	
verstuivingsmaskers + leiding			o			zie fiche NRMA
verzorgingsmateriaal			o			zie fiche NRMA
vet (mechanisch)					o	
vet (voeding)				+		zie fiche plantaardige en dierlijke oliën en vetten
vleugelnaald		o				zie fiche scherpe voorwerpen
vodden (bevuild)			o	o		
vodden (zuiver)					+	
wegwerpbekers					+	
werkhandschoenen					o	
white spirit				o		
winkelaafval					+	
wonddrainageset (met bloed)		o				zie fiche RMA
wonddrainageset (zonder bloed)			o			vloeistof! Zie fiche NRMA
xyleen				+		
zuur				+		
zuurstofcel				o		
zuurstofmasker			o			zie fiche NRMA

7.2 BIJLAGE 2: AFVALSTOFFENFICHES

AEEA EN MEDISCHE AEEA

WAT?	EURALCODE	20 01 23*, 20 01 35*, 20 01 36 16 02 XX*
Afgedankte elektrische en elektronische apparaten Huishoudelijke apparaten, audio/video/ICT-apparaten Medische apparatuur en laboratorium-apparatuur, test- en meetapparatuur Professionele apparaten van de technische dienst, groendienst, keuken, schoonmaak..	WETTELIJKE STATUS CATEGORIE	Bijzondere afvalstof Gevaarlijke afvalstof (indien gevaarlijke componenten)
WAT NIET?		
Geïmplanteerde en geïnfecteerde producten Radioactief besmette toestellen of toestellen met een radioactieve bron kunnen pas worden afgevoerd na verwijderen van de radioactieve bron of na het verwijderen van de radioactieve contaminatie. Ook chemisch gecontamineerde toestellen moeten eerst worden gedecontamineerd of ontmanteld alvorens af te voeren.		
PREVENTIEMAATREGELEN		
Hergebruik: de ngo Hôpital Sans Frontières aanvaardt tweedehands onderzoeksapparatuur en verzendt deze naar hulpbehoevende verzorgingscentra*		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
	<p>Biologisch gecontamineerde toestellen moeten voor afvoer worden gedecontamineerd. Ze moeten ontsmet zijn zodat geen risico meer bestaat voor microbiologische besmetting.</p> <p>AEEA kunnen gevaarlijke stoffen of onderdelen bevatten maar hiervoor moeten geen bijkomende veiligheids-maatregelen worden opgelegd. Indien het gevaarlijke stoffen bevat moet het transport volgens ADR gebeuren.</p>	

VERPAKKING	
Conform ADR indien het AEEA gevaarlijke stoffen bevat waarvoor classificatie binnen ADR bestaat	<p>*Bij afvoer van afgedankte toestellen voor hergebruik moet eerst het Comité voor Ziekenhuishygiëne zijn goedkeuring verlenen.</p> <p>AEEA met Li-batterijen en gecontamineerde toestellen vallen onder ADR.</p>
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG
	<p>Buiten opgeslagen AEEA moeten worden afgedekt</p> <p>Koel- en vriestoestellen droog, rechtopstaand en zodanig plaatsen dat het koelcircuit niet kan worden beschadigd. De opslag van AEEA moet steeds gebeuren conform artikel 5.2.5.2 van het VLAREMA</p>
OPHALING	
<p>Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van AEEA naar een verwerkingsbedrijf dat specifiek vergund is voor de verwerking van AEEA. AEEA moeten verplicht afzonderlijk worden ingezameld (art. 4.3.2. 7° van Vlarema)</p> <p>Toestellen die een radioactieve bron bevatten, dienen te worden afgevoerd via NIRAS, indien de bron niet verwijderd kan worden uit het toestel</p> <p>AEEA zijn onderworpen aan de aanvaardingsplicht en moeten voldoen aan de in artikel 3.4.4.1.§5 van het Vlarema opgelegde voorwaarden: het apparaat bevat geen afvalstoffen die er vreemd aan zijn of verontreinigingen die een risico voor de gezondheid of de veiligheid kunnen inhouden.</p>	
VERWERKING	
<p>Recyclage: de toestellen worden ontmanteld, verbrijzeld en gesorteerd in verschillende fracties zoals glas, kunststoffen, non-ferrometalen en ferrometalen</p> <p>Stort- en verbrandingsverbod</p>	
NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES	
<p>www.ovam.be (meer informatie + lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen)</p> <p>www.hsf.be (tweede leven voor medische apparatuur)</p>	

www.niras.be (afvoer van radioactief gecontamineerde toestellen)

www.recupel.be (praktische informatie over de inzameling van (medische) AEEA)

www.vlaanderen.be/adr (ADR - Vlaamse Overheid)www.vlaanderen.be/vervoer-van-gevaarlijke-goederen-over-de-weg-adr (ADR - Departement Mobiliteit en Openbare Werken, cel ADR)

AFVAL VAN VETVANGERS

WAT?	EURALCODE	19 08 09
Inhoud van vetvangers	WETTELIJKE STATUS	Bijzondere afvalstof
Afkomstig van voorbehandeling van afvalwater afkomstig van keuken	CATEGORIE	
WAT NIET?		
Afval van olie/waterafscheider (minerale olie) of koolwaterstofafscheider		
PREVENTIEMAATREGELEN		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
	Bij de afvoer zijn maatregelen nodig om de hygiëne te bewaren	
VERPAKKING		
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
OPHALING		
Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van niet-gevaarlijke afvalstoffen (afval van vetvangers)		
VERWERKING		
Verbranden		

Fysisch-chemische behandeling

NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES

www.ovam.be: lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen

www.vlaanderen.be/adr (ADR - Vlaamse Overheid)
www.vlaanderen.be/vervoer-van-gevaarlijke-goederen-over-de-weg-adr (ADR - Departement Mobiliteit en Openbare Werken, cel ADR)

AFVALSTOFFEN MET HECHTGEBONDEN ASBEST

WAT?	EURALCODE	16 01 11*, 17 06 05*
Gebonden asbest: asbestcement in dakbedekking (golfplaten, leien), imitatie-marmer, asbestvinylvloertegels, asbest ingebed in kunststoffen, asbesthoudende remschoenen	WETTELIJKE STATUS CATEGORIE	Bijzondere afvalstof Gevaarlijke afvalstof
WAT NIET?		
Niet-gebonden asbest zoals spuitasbest, asbest in brandwerende deuren, in verwarmingsinstallaties, asbestisolatie rond leidingen, asbestkoord ...		
Deze afvalstoffen met vrij of los gebonden asbest moeten door een door FOD Tewerkstelling erkende asbestverwijderaar worden verwijderd of gedemonteerd		
PREVENTIEMAATREGELEN		
Stofvorming bij elke manipulatie vermijden of maximaal beperken (zie ook bij veiligheidsmaatregelen) zodat risico op inademing asbestvezels wordt beperkt		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
Carcinogeen cat. I	Bij verwijdering van asbestcementhoudende afvalstoffen kan het risico beperkt worden door: het asbestcement te bevochtigen met water (waaraan eventueel een fixatie-middel is toegevoegd), gebruiken van werktuigen met lage snelheid (handzaag, geen slijpschijf), niet breken van platen, dragen van wegwerpkledij die wordt uitgetrokken als gesloten ruimtes worden verlaten, eventueel dragen van een P3-ademhalings-beschermingsmasker (aanbevolen bij werken in binnenruimtes). De eenvoudige handelingen voor het verwijderen van gebonden asbesthoudende materialen mogen enkel worden uitgevoerd door personen die daarvoor een specifieke opleiding hebben gehad.	
VERPAKKING	Sinds 1 januari 1995 is elke werkgever verplicht een asbestinventaris en het eventuele asbestbeheerplan op te stellen	
Afvoer in een ADR-gekeurde verpakking verplicht	Onder bepaalde voorwaarden vrijgesteld van ADR	

INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG
In afgesloten of afgedekte recipiënt	In afgesloten of afgedekte recipiënt
OPHALING	
Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van gevaarlijke afvalstoffen (asbestafval)	
Asbestcementhoudende afvalstoffen moeten verplicht afzonderlijk worden ingezameld (art. 4.3.2 11° van Vlarema)	
VERWERKING	
Vergunde categorie III-stortplaats met afzonderlijk stortvak voor asbestcement	
NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES	
<ol style="list-style-type: none"> 1. www.ovam.be/asbest: meer informatie + lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen 2. http://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/asbest: brochure 'Asbest in en om het huis' 3. http://www.werk.belgie.be/asbest_in_lucht.aspx: de erkende labo's voor detectie van asbest in materialen 4. www.asbestslachtoffers.nl/asbestkaart.html: lijst van handelsnamen van al of niet asbesthoudende producten, gebaseerd op de Nederlandse markt 5. www.hse.gov.uk/asbestos/essentials/index.htm: Engelstalige informatiebladen met praktische tips bij werkzaamheden aan asbesthoudende materialen 6. www.werk.belgie.be/lijst_asbestverwijderaars.aspx: erkende ondernemingen voor het verwijderen van asbesthoudende materialen 7. www.werk.belgie.be/detailA_Z.aspx?id=790: het thema asbest op FOD-website 8. www.werk.belgie.be/erkenningenDefault.aspx?id=4226: erkende labo's voor luchtmetingen van asbest 9. www.vlaanderen.be/adr (ADR - Vlaamse Overheid)www.vlaanderen.be/vervoer-van-gevaarlijke-goederen-over-de-weg-adr (ADR - Departement Mobiliteit en Openbare Werken, cel ADR) 	

AMALGAAMAFVAL

WAT?	EURALCODE	18 01 10* (amalgaamafval) 19 08 13* (slib, leidingen)
Aanmaakresten, amalgaamcapsules, slib van amalgaamafscheimers, oude afvoerleidingen die amalgaamhoudend slib bevatten	WETTELIJKE STATUS CATEGORIE	Gevaarlijke afvalstof
WAT NIET?		
Gevulde tanden met amalgaam (RMA)		
PREVENTIEMAATREGELEN		
Amalgaamafscheimers kunnen via een wisselsysteem worden vernieuwd, waarbij de afscheimers van de kwikhoudende afvalstoffen worden ontdaan.		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
Zie bijhorend veiligheidsinformatieblad van de producten	Zie bijhorend veiligheidsinformatieblad van de producten	
VERPAKKING	Zie klasse 4.3 van het ADR	
Luchtdichte, UN-gekeurde verpakking voor vloeistoffen, conform ADR		
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
Zie bijhorend veiligheidsinformatieblad van de producten	Zie bijhorend veiligheidsinformatieblad van de producten	
OPHALING		
Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van gevaarlijke afvalstoffen (amalgaamafval)		
VERWERKING		

Recyclage van amalgaam

NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES

www.ovam.be: lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen

www.vlaanderen.be/adr (ADR - Vlaamse Overheid)

BOUW- EN SLOOPAFVAL

WAT?	EURALCODE	17 XX XX
Afvalstoffen afkomstig van het bouwen, renoveren en slopen van gebouwen en constructies of van de aanleg en afbraak van verhardingen	WETTELIJKE STATUS CATEGORIE	Bijzondere afvalstof
WAT NIET?		
Metalen, AEEA, uitgegraven grond, asbesthoudend afval, resten en verpakkingen van verven, vernissen, houtveredelingsmiddelen, lijmen, kitten, afvalolie, gevaarlijk afval ...		
PREVENTIEMAATREGELEN		
Voor afbraak of ontmantelingswerken dient volgens het artikel 4.2.3 van het Vlarema een sloopinventaris te worden opgesteld als deze gebeuren in een gebouw met een bouwvolume groter dan 1000 m ³ met een andere functie dan wonen. Selectief sloopbestek: het zoveel mogelijk gescheiden slopen van afvalstoffen, waarbij men voor de eindbestemming de afvalverwerkingshiërarchie respecteert		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
VERPAKKING		
Bigbags of container		
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
	Container	
OPHALING		
Inzameling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van niet-gevaarlijke afvalstoffen (bouw- en sloopafval), tenzij afvoer door de producent zelf		

VERWERKING

Zuiver steenpuin: afvoer naar een vergunde puinbreekinstallatie of een vergunde sorteerinstallatie conform de bepalingen van het eenheidsreglement

Verontreinigd steenpuin: afvoer naar fysico-chemische reinigingsinstallatie of storten

Gemengd bouw- en sloopafval: sorteren

Recyclage van steenpuin, houtafval, kunststoffen, metalen, papier en karton

Restfractie van sortering: verbranden of storten

Stort- en verbrandingsverbod op ongesorteerde bedrijfsafvalstoffen

Stort- en verbrandingsverbod op (selectief ingezamelde) afvalstromen die in aanmerking komen voor nuttige toepassing of materiaalrecyclage

NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES

www.ovam.be: meer informatie + lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen

www.copro.eu

www.certipro.be (Quarea-kwaliteitssysteem)

DIERENKADAVERS

WAT?	EURALCODE	02 01 02
Dode gezelschapsdieren	WETTELIJKE STATUS	Bijzondere afvalstof
	CATEGORIE	Dierlijk bijproduct cat. 1-materiaal
WAT NIET?		
Anatomische delen van dieren afkomstig van geneeskundige behandeling, proefdieren ☒ worden beschouwd als RMA en moeten via het medisch afval worden verwijderd		
PREVENTIEMAATREGELEN		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
	<p>In afwachting van de ophaling moeten de dieren-kadavers zo worden opgeslagen dat de risico's voor besmetting van mens en dier en voor de vervuiling van het leefmilieu worden beperkt.</p> <p>De koelcel of diepvriezer moet na elke lediging worden gereinigd en ontsmet. Op de koelcel of diepvriezer moet het opschrift 'categorie 1-materiaal – uitsluitend geschikt voor verwijdering' aanwezig zijn</p>	
VERPAKKING		
Lekvrije, afsluitbare zakken of recipiënten		
steeds voorzien van het opschrift 'categorie 1-materiaal – uitsluitend geschikt voor verwijdering'		
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
	- Bewaring bij een omgevingstemperatuur hoger dan 5°C: ophaling binnen twee werkdagen.	

	<p>- Bij bewaring in een actief gekoelde, afgesloten ruimte of een recipiënt waarin de temperatuur maximaal 5°C bedraagt: minimaal één ophaling per twee weken</p> <p>- Bij bewaring in een actief gekoelde, afgesloten ruimte of een recipiënt waarin de temperatuur –18°C of kouder is: ophaling op vraag van de dierenarts</p>
<p>OPHALING</p>	
<p>Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van dierlijke bijproducten categorie 1</p> <p>Er is geen erkenning nodig voor de eigenaar die het dode huisdier zelf naar een erkend crematorium, de behandelende dierenarts of een erkend recyclagepark vervoert, of voor de behandelende dierenarts die het dode huisdier transporteert naar de eigen dierenartsenpraktijk.</p>	
<p>VERWERKING</p>	
<p>Verbranding (vergunde verbrandingsinstallatie voor dierlijke bijproducten, vergund en erkend dierencrematorium)</p> <p>Verwerking in een vergunde en erkende verwerkingsinstallatie voor categorie 1-materiaal</p> <p>Dode huisdieren die minder dan 10 kg wegen mogen onder bepaalde voorwaarden (bijvoorbeeld als het politiereglement van de gemeente dit niet verbiedt) door een particulier in de eigen tuin worden begraven</p>	
<p>NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES</p>	
<p>www.ovam.be: meer informatie + lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen</p>	

ETENSRESTEN PATIËNTEN

WAT?	EURALCODE	20 01 08
Etensresten afkomstig van patiënten, cafetaria,	WETTELIJKE STATUS	Bedrijfsafvalstof
	CATEGORIE	categorie 3 dierlijk bijproduct
WAT NIET?		
Verontreinigingen zoals verpakkingsmateriaal, bestek, bекers, glas, ,		
Etensresten afkomstig van patiënten met een ziekte waarvan de wijze van overdracht niet gekend is, moeten beschouwd worden als RMA en op deze wijze worden verpakt en verwerkt.		
PREVENTIEMAATREGELEN		
De voedselbehoefte aanpassen in functie van de aard en het aantal patiënten. De ontwikkeling van een vaste receptuur en een goede voedingsadministratie		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
VERPAKKING		
Verpakking in de blauwe zak is niet verplicht als de etensresten worden opgehaald voor vergisting In vaten, vloeistofdichte container		
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
	Koele ruimte	
OPHALING		
Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van categorie 3-materiaal		

VERWERKING

Vergisting of compostering

Het storten van medisch afval afkomstig van een instelling voor geneeskunde en van RMA afkomstig van een geneeskundige praktijk, is verboden

Vervoederingsverbod

NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES

www.ovam.be: meer informatie + lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen

www.ovam.be/keukenafval

<https://www.departementwvg.be/voedselverlies>

FOETUSSEN

WAT?	EURALCODE	18 01 03*, 18 02 02*
Levenloos geboren foetussen die de wettelijke levensvatbaarheidsgrens nog niet hebben bereikt, en waarvan de ouders niet verzoeken deze te begraven of cremen; foetussen op sterk water	WETTELIJKE STATUS CATEGORIE	Bijzondere afvalstof RMA
WAT NIET?		
<p>Foetussen die de wettelijke levensvatbaarheidsgrens hebben bereikt</p> <p>Foetussen die de wettelijke levensvatbaarheidsgrens nog niet hebben bereikt, waarvan de ouders hebben verzocht deze te begraven of cremen</p>		
PREVENTIEMAATREGELEN		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
	<p>Recipiënten afsluiten volgens de instructies van de leverancier</p> <p>Regelmatig reinigen en desinfecteren van interne transportmiddelen en opslagruimtes</p>	
	<p>VERPAKKING (art. 5.2.3.3. en 5.2.3.4.)</p> <p>Vaten voor vloeibaar en pasteus (N)RMA.</p> <p>☒ met opschrift RISICHOUDEND MEDISCH AFVAL</p>	

INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG
De recipiënten rechtopstaand vervoeren	De recipiënten rechtopstaand stapelen Voorschriften opslagruimte: <i>Instellingen voor geneeskunde: artikel 5.2.3.11</i> <i>Geneeskundige praktijken: artikel 5.2.3.13</i>
OPHALING	
Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van gevaarlijke afvalstoffen (RMA)	
VERWERKING	
Verbrandingsplicht Stortverbod Foetussen kunnen steeds op verzoek van de ouders worden begraven of gecremeerd, waardoor ze niet met het RMA hoeven te worden afgevoerd	
NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES	
www.ovam.be : lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen	

GENEESMIDDELENAFVAL (UITGEZ. CYTOSTATICA)

WAT?	EURALCODE	18 01 09, 18 02 08
Oude en vervallen geneesmiddelen afkomstig van geneeskundige of diergeneeskundige behandelingen	WETTELIJKE STATUS	Bijzondere afvalstof
	CATEGORIE	RMA
WAT NIET?		
Afval van cytostatica, cytostaticabehandelingsafval en -verpakkingen ☒ RMA (Oude en vervallen) geneesmiddelen van huishoudelijke oorsprong → apotheek Verdovende middelen en psychotrope stoffen		
PREVENTIEMAATREGELEN		
Voorraadbeheer geneesmiddelen: gebruik van 'first in/first out'-systeem.		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
Zie bijsluiter	Het maximale gewicht aan afval dat in de verpakking mag, moet worden gerespecteerd, zodat de verpakkingen gestapeld kunnen worden en lekken en scheuren worden voorkomen Recipiënten afsluiten volgens de instructies van de leverancier Regelmatig reinigen en desinfecteren van interne transportmiddelen en opslagruimtes	
VERPAKKING (art. 5.2.3.3. en 5.2.3.4.)		
Vaten voor vloeibaar en pasteus (N)RMA Kartonnen dozen met kunststof binnenzak voor droog RMA		

☒ met opschrift RISICOHOUDEND MEDISCH AFVAL	
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG
De recipiënten rechtopstaand vervoeren	De recipiënten rechtopstaand stapelen Voorschriften opslagruimte: <i>Instellingen voor geneeskunde: Vlarema artikel 5.2.3.11.</i> <i>Geneeskundige praktijken: Vlarema artikel 5.2.3.13.</i>
OPHALING	
Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van gevaarlijke afvalstoffen (RMA)	
VERWERKING	
Verbrandingsplicht	
Stortverbod	
NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES	
www.ovam.be : meer informatie + lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen	

NIET MEDISCH VERPAKKINGSGLAS

WAT?	EURALCODE	20 01 02
Glazen flessen en bokalen verpakkingen)	WETTELIJKE STATUS	Bedrijfsafvalstof
	CATEGORIE	
WAT NIET?		
Vlak glas, gewapend en veiligheidsglas, loodhoudend glas, gelaagd of gelijmd glas, porselein, spiegelglas, glazen verpakkingen van schadelijke stoffen, medisch glas (infuusflessen , spuiten, breekampullen ...), vuurvast glas (pyrex, laboglas), brillenglas, lampen, drinkglazen, glazen vazen, huishoudglas...		
Bespreek met uw inzamelaar welk medisch glas is toegelaten bij het verpakkingsglas (NRMA).		
PREVENTIEMAATREGELEN		
Aandacht dat operatoren die het afval moeten manipuleren zich niet snijden en zich beschermen tegen wegspringende glassplinters (ogen) en geluid bij ledigen glasbol		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
snijden		
VERPAKKING		
Snijbestendig?		
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
Afvalkarren	Kunststof bak, Stevige kartonnen doos Glascontainer	
OPHALING		
Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van niet-gevaarlijke afvalstoffen (glasafval)		
Glasafval moet verplicht afzonderlijk worden ingezameld (art. 4.3.2 2° van Vlarema)		

VERWERKING

Recyclage

Stort- en verbrandingsverbod op ongesorteerde bedrijfsafvalstoffen

Stort- en verbrandingsverbod op (selectief ingezamelde) stromen die in aanmerking komen voor nuttige toepassing of materiaalrecyclage

NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES

www.ovam.be: lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen

HEPAFILTERS

WAT?	EURALCODE	15 02 02*
Filters van LAF-kasten voor bescherming van personen die met producten/biologica werken (de lucht in de werkruimte wordt via de LAF-kast door filters gezogen)	WETTELIJKE STATUS	Gevaarlijke afvalstof
	CATEGORIE	RMA
WAT NIET?		
LAF-kasten en bijhorende filters voor productbescherming die de behandelde producten beschermen tegen besmetting (de buitenlucht wordt via een sterke filter in de kast geblazen om zo een overdruk aan steriele lucht te creëren) ☒ bedrijfsafval		
PREVENTIEMAATREGELEN		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
Infectueus / giftig 	Persoonlijke beschermingsmaatregelen Geen mechanische behandeling met het oog op verpakken of verwerken van de afvalstof (risico op besmetting) De filters voor het verwijderen eerst ontsmetten door het opzuigen van formaldehyde door de filters of via een andere geschikte techniek. OPGEPAST: dan nog is er geen garantie dat de filters vrij zijn van pathogene of giftige stoffen in geval van cytostaticabereiding	
VERPAKKING		
Grotere verpakkingen: 200 l-vaten, palletbox of verpakking in plasticfolie Verpakkingen en signalisatie conform ADR ☒ met opschrift RISICOHOUDEND MEDISCH AFVAL	Cytostatica behoren tot de klasse 6.1 ; 3 ; 8 of 9 van ADR	
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	

OPHALING
Ophaling door een bij de OVAM geregistreeerde inzamelaar van gevaarlijke afvalstoffen (RMA)
VERWERKING
Verbrandingsplicht Stortverbod
NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES
www.ovam.be : lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen www.vlaanderen.be/adr (ADR - Vlaamse Overheid)

IMPLANTATEN EN PROTHESES

WAT?	EURALCODE	18 01 03*, 18 02 02*
Implantaten (pacemakers, pijnpompen, defibrillatoren, kunstharten en dergelijke), protheses...	WETTELIJKE STATUS	Bijzondere afvalstof
	CATEGORIE	RMA
WAT NIET?		
Batterijen: indien mogelijk uit de implantaten en protheses verwijderen en de batterijen samen met overige batterijen selectief inzamelen		
PREVENTIEMAATREGELEN		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
Infectueus 	Het maximale gewicht aan afval dat in de verpakking mag, moet worden gerespecteerd, zodat de verpakkingen gestapeld kunnen worden en lekken en scheuren worden voorkomen	
VERPAKKING (art. 5.2.3.3. en 5.2.3.4.)	Recipiënten afsluiten volgens de instructies van de leverancier	
Vaten voor vloeibaar en pasteus (N)RMA Kartonnen dozen met kunststof binnenzak voor droog RMA ☒ met opschrift RISICOHOUDEND MEDISCH AFVAL	Regelmatig reinigen en indien nodig desinfecteren van interne transportmiddelen en opslagruimtes	
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	

De recipiënten rechtopstaand vervoeren	<p>De recipiënten rechtopstaand stapelen</p> <p>De kartonnen dozen met plastic zak worden overdekt opgeslagen, zodat ze niet nat kunnen worden</p> <p>Voorschriften opslagruimte:</p> <p><i>Instellingen voor geneeskunde</i>: artikel 5.2.3.11.</p>
OPHALING	
Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van gevaarlijke afvalstoffen (RMA)	
VERWERKING	
Verbrandingsplicht	
Stortverbod	
NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES	
www.ovam.be : lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen	

KEUKENAFVAL, ETENSRESTEN EN VOORMALIGE VOEDINGSMIDDELEN

WAT?	EURALCODE	20 01 08
<p>– Resten van fruit, groenten, vlees, vis, zuivel, brood, banket, sauzen, soep... die vrijkomen bij het bereiden van de maaltijden of terugkomen als overschotten van de borden</p> <p>– producten die niet meer geschikt zijn voor menselijke consumptie, bv. vanwege overschreden houdbaarheidsdatum...</p>	<p>WETTELIJKE STATUS</p> <p>CATEGORIE</p>	<p>Bedrijfsafvalstof</p> <p>Dierlijke bijproducten categorie 3</p>
WAT NIET?		
<p>Verontreinigingen zoals verpakkingsmateriaal, bestek, bekertjes, glas, mosselschelpen, soepbeenderen, frituurvet en -olie ...</p> <p>Frituurvetten en -oliën moeten selectief worden ingezameld.</p>		
PREVENTIEMAATREGELEN		
<ul style="list-style-type: none"> – De voedselbehoefte aanpassen in functie van de aard en het aantal patiënten. De ontwikkeling van een vaste receptuur en een goede voedingsadministratie – Meer maatregelen: zie nuttige adressen en websites 		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
VERPAKKING		
In vaten, vloeistofdichte container		
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
	In koele ruimte	

OPHALING

Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van niet-gevaarlijke afvalstoffen (categorie 3-materiaal)

VERWERKING

Compostering }
Vergisting } in installaties erkend voor verwerking van dierlijke bijproducten

Stort- en verbrandingsverbod voor selectief ingezameld keukenafval dat geschikt is voor recyclage

Vervoederingsverbod

NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES

www.ovam.be: meer informatie + lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen

www.ovam.be/keukenafval

Preventie voedselverlies in de zorgsector: <https://www.departementwvg.be/voedselverlies>

LUIER- EN INCONTINENTIEAFVAL

WAT?	EURALCODE	18 01 04
Luiers, incontinentiemateriaal, onderleggers, maandverbanden	ETTELIJKE STATUS	Bijzondere afvalstof
	CATEGORIE	NRMA
WAT NIET?		
/		
PREVENTIEMAATREGELEN		
Gebruik van herbruikbare luiers en herbruikbaar incontinentiemateriaal		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
VERPAKKING (art. 5.2.3.6. en 5.2.3.7.)		
Goed afsluitbare verpakking		
Instellingen voor geneeskunde: blauwe zak voor NRMA		
Geneeskundige praktijken: restafvalzak		
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
	Container	
OPHALING		
Ophaling door OVAM geregistreerde inzamelaar van niet-gevaarlijke afvalstoffen (NRMA)		
VERWERKING		

-

- Verbranding

NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES

www.ovam.be: meer informatie + lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen

MEDISCH GLASAFVAL

WAT?	EURALCODE	18 01 04, 18 02 03
Medisch glas dat geen gevaarlijke stoffen heeft bevat. Bespreek met uw inzamelaar welk medisch glas is toegelaten bij het NRMA.	WETTELIJKE STATUS CATEGORIE	Bijzondere afvalstof NRMA (of afzonderlijk ingezameld als glasafval)
WAT NIET?		
Medisch glasafval Medisch glasafval waarin vaccins, verdovingsmiddelen, antibiotica of andere gevaarlijke stoffen hebben gezeten Vuurvast glas (pyrex, laboglas)		
PREVENTIEMAATREGELEN		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
VERPAKKING		
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
Kunststof bak Stevige kartonnen doos Afvalkarren	Glascontainer	
OPHALING		

NRMA dat door zijn aard of samenstelling vergelijkbaar is met huishoudelijke afvalstoffen (glasafval, papier en karton) moet afzonderlijk worden opgehaald of ingezameld. Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van niet-gevaarlijke afvalstoffen (glasafval)

VERWERKING

Recyclage

NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES

www.ovam.be: lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen

NIET-RISICHOUDEND MEDISCH AFVAL (NRMA)

WAT?	EURALCODE	18 01 04, 18 02 03
Medische afvalstoffen die geen bijzonder risico inhouden en die door hun aard vergelijkbaar zijn met huishoudelijke afvalstoffen, maar door hun samenstelling of waarde-beleving niet vergelijkbaar zijn met huishoudelijke afvalstoffen	WETTELIJKE STATUS CATEGORIE	Bijzondere afvalstof NRMA
WAT NIET?		
<p>Afval uit de niet-medische sfeer. Het is echter niet nodig dit apart te houden. Wanneer afval uit de niet-medische sfeer samen met NRMA wordt ingezameld, wordt het geheel als NRMA beschouwd.</p> <p>Radioactief besmet afval, RMA, vloeibaar en pasteus NRMA</p>		
PREVENTIEMAATREGELEN		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
	<p>Het maximale gewicht aan afval dat in de verpakking mag, moet worden gerespecteerd, zodat lekken en scheuren worden voorkomen</p> <p>Recipiënten afsluiten volgens de instructies van de leverancier</p> <p>Regelmatig reinigen en indien nodig desinfecteren van de interne transportmiddelen en opslagplaats</p>	
VERPAKKING (art. 5.2.3.6. en 5.2.3.7)		
Vaten voor vloeibaar en pasteus NRMA		
<i>Instellingen voor geneeskunde</i> : blauwe zak voor vast NRMA		

<p><i>Geneeskundige praktijken</i>: afvalzak gemengde bedrijfsafvalstoffen (huisvuilzak) voor vast NRMA</p>	
<p>INTERN TRANSPORT</p>	<p>INTERNE OPSLAG</p>
	<p>Voorschriften opslagruimte:</p> <p><i>Instellingen voor geneeskunde</i>: artikel 5.2.3.11.</p> <p><i>Geneeskundige praktijken</i>: artikel 5.2.3.13.</p>
<p>OPHALING</p>	
<p>Door fracties vast NRMA die gerecycleerd kunnen worden (zoals glas, papier en karton, metaal ...) selectief te laten ophalen, worden er niet alleen kosten bespaard op de verwerking, maar kan het NRMA ook een nuttige toepassing krijgen. Het wordt dan niet langer beschouwd als NRMA.</p> <p>Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van niet-gevaarlijke afvalstoffen (vast NRMA)</p> <p>Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van gevaarlijke afvalstoffen (vloeibaar en pasteus NRMA)</p>	
<p>VERWERKING</p>	
<p>Verbranding</p> <p>Stortverbod voor vast NRMA van instellingen voor geneeskunde</p> <p>Recyclage van deelfracties vast NRMA</p>	
<p>NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES</p>	
<p>www.ovam.be: lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen</p>	

PAPIER EN KARTON

WAT?	EURALCODE	20 01 01
Niet-verontreinigd papier en karton, (oa kartonnen dozen en verpakkingsmateriaal)	WETTELIJKE STATUS	Bijzondere afvalstof
	CATEGORIE	
WAT NIET?		
<p>Gebruikte papieren servetten, bevuild papier en karton, brikverpakkingen, waterafstotend papier, dragerpapier van etiketten, thermisch papier, carbonpapier, archieven die vertrouwelijke informatie bevatten</p> <p>Vertrouwelijke documenten ☒ eigen procedure volgen</p>		
PREVENTIEMAATREGELEN		
<p>– Preventietips op affiches: ‘Bezint eer je print’ en ‘Tijd voor een kopiepauze’. De affiches vindt u op de OVAM-website</p> <p>– Mogelijkheid van een tweedehandscircuit voor boeken</p>		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
VERPAKKING		
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
	Kartonnen dozen dichtplooien, zodat ze minder plaats innemen in de papiercontainer	

OPHALING

Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van niet-gevaarlijke afvalstoffen (papier en karton)

Papier en karton moeten verplicht afzonderlijk worden ingezameld (art. 4.3.2 3° van Vlarema)

VERWERKING

Recyclage: karton- en papierproductie

Stort- en verbrandingsverbod op (selectief ingezamelde) stromen die in aanmerking komen voor nuttige toepassing of materiaalrecyclage

NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES

www.ovam.be: meer informatie + lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen

<https://www.fostplus.be/nl/sorteren-recycleren/sorteerregels-papier-karton>

P+MD

WAT?	EURALCODE	20 01 25
Plastic flessen en flacons, schaaltes, vlotjes, bakjes, potjes, tubes, folies, zakjes, metalen verpakkingen en drankkartons	WETTELIJKE STATUS CATEGORIE	Bijzondere afvalstof
WAT NIET?		
Plastic vaten, kartonnen verpakkingen Niet-verpakkingen Palletfolies en bedrijfsmatige verpakkingen (niet vergelijkbaar met huishoudelijke verpakkingen) Verpakkingen met één van deze of beide gevarensymbolen: 		
PREVENTIEMAATREGELEN		
Verminderen van verpakkingen		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
VERPAKKING		
Plastic zakken of rolcontainers		
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	

Plastic zakken of rolcontainers	
OPHALING	
Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van niet-gevaarlijke afvalstoffen (verpakkingen)	
P+MD moet verplicht afzonderlijk worden ingezameld (art. 4.3.2.16° van Vlarema)	
VERWERKING	
Recyclage	
Er geldt een stort- en verbrandingsverbod voor selectief ingezamelde afvalstromen	
NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES	
www.ovam.be : meer informatie + lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen	
www.sorterenophetwerk.be : alle info over sorteren van P+MD op het werk	

PROEFDIEREN		
WAT?	EURALCODE	18 02 02*
Proefdieren en anatomische delen van proefdieren afkomstig van medisch onderzoek	WETTELIJKE STATUS	Bijzondere afvalstof
	CATEGORIE	RMA
WAT NIET?		
Beddingmateriaal ☒ NRMA		
PREVENTIEMAATREGELEN		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
Infectueus 	Persoonlijke beschermingsmaatregelen Recipiënten afsluiten volgens de instructies van de leverancier Regelmatig reinigen en desinfecteren van interne transportmiddelen en opslagruimtes	
VERPAKKING		
Vaten voor vloeibaar en pasteus (N)RMA ☒ met opschrift RISICOHOUDEND MEDISCH AFVAL		
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
De recipiënten rechtopstaand vervoeren	De recipiënten rechtopstaand stapelen Voorschriften opslagruimte: <i>Instellingen voor geneeskunde: artikel 5.2.3.11.</i>	

	<i>Geneeskundige praktijken: artikel 5.2.3.13.</i>
--	--

OPHALING

Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van gevaarlijke afvalstoffen (RMA)
--

VERWERKING

Verbrandingsplicht

Stortverbod

NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES
----

www.ovam.be : lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen
---

(MEDISCHE) SCHERPE VOORWERPEN

WAT?	EURALCODE	18 01 01, 18 02 01
Injectienaalden, (bistouri)mesjes, katheter met naald, glazen breekampullen, pennaalden, veiligheidsnaalden ...	WETTELIJKE STATUS	Bijzondere afvalstof
	CATEGORIE	RMA
WAT NIET?		
Naaldhuls, naaldverpakking, spuiten zonder naald, flexibele invoernaalden		
PREVENTIEMAATREGELEN		
Veiligheidsnaalden ...		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
Prik – of snijgevaar 	Naalden niet herkappen ☒ risico op prikongevallen Maximale vulhoogte respecteren (3/4) en de recipiënten afsluiten volgens de instructies van de leverancier	
VERPAKKING (artikel 5.2.3.3. en 5.2.3.4.)		
Naaldcontainer Volle naaldcontainers moeten in een doos of vat voor RMA worden geplaatst Verpakkingen van scherpe voorwerpen die mogelijk gecontamineerd zijn moeten voldoen aan ADR ☒ met opschrift RISICOHOUDEND MEDISCH AFVAL	Regelmatig reinigen en indien nodig desinfecteren van interne transportmiddelen en opslagruimtes	
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	

De recipiënten rechtopstaand vervoeren	De recipiënten rechtopstaand stapelen Voorschriften opslagruimte: <i>Instellingen voor geneeskunde: artikel 5.2.3.11.</i> <i>Geneeskundige praktijken: artikel 5.2.3.13.</i>
OPHALING	
Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van gevaarlijke afvalstoffen (RMA) Door particulieren gebruikte injectienaalden en pennaalden horen bij het kga en kunnen op het gemeentelijke recyclagepark worden afgegeven. Deze naalden moeten in een naaldcontainer worden opgeslagen en aangeboden	
VERWERKING	
Verbrandingsplicht Stortverbod	
NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES	
www.ovam.be : lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen www.vlaanderen.be/adr (ADR - Vlaamse Overheid) www.vlaanderen.be/vervoer-van-gevaarlijke-goederen-over-de-weg-adr (ADR - Departement Mobiliteit en Openbare Werken, cel ADR)	

SEPTISCH MATERIAAL

WAT?	EURALCODE	20 03 04
Inhoud van septische putten	WETTELIJKE STATUS	Bijzondere afvalstof
Septisch materiaal (fecaal afvalwater van toiletten)	CATEGORIE	
WAT NIET?		
PREVENTIEMAATREGELEN		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
VERPAKKING		
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
	De putten moeten regelmatig worden geledigd	
OPHALING		
Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van niet-gevaarlijke afvalstoffen (septisch materiaal)		
VERWERKING		
De inhoud moet worden afgevoerd naar een rioolwaterzuiveringsinstallatie van Aquafin		
NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES		
www.ovam.be : lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen		

Aquafin
Dijkstraat 8
2630 AARTSELAAR
Tel. 03 450 45 11

VERDOVENDE MIDDELEN EN PSYCHOTROPE STOFFEN

WAT?	EURALCODE	18 01 08*, 18 02 07*
Lege recipiënten, resten van verdovende middelen en psychotrope stoffen, vervallen verdovende en psychotrope stoffen	WETTELIJKE STATUS	Bijzondere afvalstof
	CATEGORIE	RMA
WAT NIET?		
PREVENTIEMAATREGELEN		
Voorraadbeheer geneesmiddelen: gebruik van 'first in/first out'-systeem		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
Zie bijsluiters van de producten	Persoonlijke beschermingsmaatregelen	
	Het maximale gewicht aan afval dat in de verpakking mag, moet worden gerespecteerd, zodat de verpakkingen gestapeld kunnen worden en lekken en scheuren worden voorkomen	
VERPAKKING		
Dekselvat	Recipiënten afsluiten volgens de instructies van de leverancier	
	Regelmatig reinigen van interne transportmiddelen en opslagruimtes	
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG	
De recipiënten rechtopstaand vervoeren	De recipiënten rechtopstaand stapelen	

	<p>De kartonnen dozen worden overdekt opgeslagen, zodat ze niet nat kunnen worden</p> <p>Voorschriften opslagruimte:</p> <p><i>Instellingen voor geneeskunde</i>: artikel 5.2.3.11.</p> <p><i>Geneeskundige praktijken</i>: artikel 5.2.3.13.</p>
OPHALING	
Inzameling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van gevaarlijke afvalstoffen (RMA)	
VERWERKING	
<p>Verbrandingsplicht</p> <p>Stortverbod</p>	
NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES	
<p>www.ovam.be: lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen</p> <p>www.fagg-afmps.be/nl (Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten (FAGG))</p>	
Inzameling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van gevaarlijke afvalstoffen (RMA)	

RADIOACTIEF GECONTAMINEERD AFVAL

WAT?	EURALCODE	18 01 03*, 18 01 04 18 02 02*, 18 02 03
Afvalstoffen die mogelijk radioactief gecontamineerd zijn	WETTELIJKE STATUS CATEGORIE	Radioactieve afvalstof Na verval: RMA of NRMA
WAT NIET?		
PREVENTIEMAATREGELEN		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
	Alle maatregelen om ongecontroleerde verspreiding tegen te gaan, dienen te worden getroffen	
SOORT RADIOACTIEF GECONTAMINEERD AFVAL	VERPAKKING EXCRETA	VERPAKKING EN OPSLAG VAST AFVAL
Kortlevende isotopen ($T_{1/2} < 12u$)	Geen bijzondere maatregelen	In doos, vat of kunststof zak Opslag tot bijna volledig verval ($10 \times T_{1/2}$), daarna bij vast NRMA
Halflevende isotopen met verval < 6 maanden ($T_{1/2}$ tussen 12u en 14 dagen)	Diagnostische dosis: geen bijzondere maatregelen	Bewaren in kunststof zakken of plastic recipiënten met radioactief kenteken

	Therapeutische dosis: diepvriestoilet en bewaren tot bijna volledig verval (20 à 30 x T ½)	Opslag tot bijna volledig verval (10 x T ½), daarna bij vast NRMA
Langlevende isotopen met verval > 6 maanden (T ½ > 14 dagen)	Verzamelen in daartoe bestemde opslagruimte in afwachting van afvoer naar NIRAS	
VERWERKING		
Kortlevende en halfanglevende isotopen: RMA of NRMA, afhankelijk van de eigenschappen Langlevende isotopen: contacteer NIRAS		
NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES		
www.ovam.be : lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen NIRAS: www.niras.be FANC: www.fanc.fgov.be		

RISICOHOUDEND MEDISCH AFVAL (RMA)

WAT?	EURALCODE	18 01 03*, 18.02.02*
Afvalstoffen die een bijzonder risico inhouden doordat ze een microbiologische of virale besmetting, een vergiftiging of een verwonding kunnen teweegbrengen, of afvalstoffen die om ethische redenen een bijzondere behandeling vereisen	WETTELIJKE STATUS CATEGORIE	Bijzondere afvalstof RMA
WAT NIET?		
Radioactief gecontamineerd afval, afzonderlijk ingezamelde afvalstromen die niet biologisch besmet zijn		
PREVENTIEMAATREGELEN		
GEVAARSEIGENSCHAPPEN	VEILIGHEIDSMATREGELEN	
Infectueus en/of scherp en/of giftig 	Persoonlijke beschermingsmaatregelen Het maximale gewicht aan afval dat in de verpakking mag, moet worden gerespecteerd, zodat de verpakkingen gestapeld kunnen worden en lekken en scheuren worden voorkomen Recipiënten afsluiten volgens de instructies van de leverancier	
VERPAKKING (art. 5.2.3.3. en 5.2.3.4.)	Regelmatig reinigen en desinfecteren van interne transportmiddelen en opslagruimtes	
Vaten voor vloeibaar en pasteus (N)RMA Kartonnen dozen met kunststof binnenzak voor droog en niet scherp RMA Verpakkingen en signalisatie conform ADR		

☒ met opschrift RISICOHOUDEND MEDISCH AFVAL	
INTERN TRANSPORT	INTERNE OPSLAG
De recipiënten rechtopstaand vervoeren	<p>De recipiënten rechtopstaand stapelen</p> <p>De kartonnen dozen worden overdekt opgeslagen, zodat ze niet nat kunnen worden</p> <p>Voorschriften opslagruimte:</p> <p><i>Instellingen voor geneeskunde: artikel 5.2.3.11.</i></p> <p><i>Geneeskundige praktijken: artikel 5.2.3.13.</i></p>
OPHALING	
Ophaling door een bij de OVAM geregistreerde inzamelaar van gevaarlijke afvalstoffen (RMA)	
VERWERKING	
<p>Verbrandingsplicht</p> <p>Stortverbod</p>	
NUTTIGE ADRESSEN EN WEBSITES	
<p>www.ovam.be: lijsten van inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen</p> <p>www.vlaanderen.be/adr (ADR - Vlaamse Overheid) www.vlaanderen.be/vervoer-van-gevaarlijke-goederen-over-de-weg-adr (ADR - Departement Mobiliteit en Openbare Werken, cel ADR) www.vlaanderen.be/vervoer-van-gevaarlijke-goederen-over-de-weg-adr (ADR - Departement Mobiliteit en Openbare Werken, cel ADR)</p>	

7.4 BIJLAGE 3: R- EN D-CODES

7.4.1 Verwijderingshandelingen van afvalstoffen

- D1: storten op of in de bodem (bijvoorbeeld op een vuilstortplaats)
- D2: uitrijden (bijvoorbeeld biologische afbraak van vloeibaar of slibachtig afval in de bodem) (*)
- D3: injectie in de diepe ondergrond (bijvoorbeeld injectie van verpompbare afvalstoffen in putten, zoutkoepels of natuurlijk gevormde holten) (*)
- D4: opslag in waterbekkens (bijvoorbeeld het lozen van vloeibaar of slibachtig afval in putten, vijvers of lagunen)
- D5: verwijderen op speciaal ingerichte locaties (bijvoorbeeld in afzonderlijk beklede, afgedekte cellen die van elkaar en van de omgeving zijn afgeschermd)
- D6: lozen/storten in wateren, behalve zeeën en oceanen
- D7: lozen/storten in zeeën en oceanen, inclusief inbrengen in de zeebodem
- D8: biologische behandeling op een andere wijze dan vermeld in dit artikel, waardoor verbindingen of mengsels ontstaan die worden verwijderd volgens een van de methoden vermeld in D1 tot en met D12
- D9: fysisch-chemische behandeling op een andere wijze dan vermeld in dit artikel, waardoor verbindingen of mengsels ontstaan die worden verwijderd volgens één van de methoden vermeld in D1 tot en met D12 (bijvoorbeeld verdampen, drogen, calcineren)
- D10: verbranding op het land
- D11: verbranding op zee (*)
- D12: permanente opslag (bijvoorbeeld plaatsen van houders in mijnen)
- D13: vermengen voorafgaand aan een van de handelingen vermeld in D1 tot en met D12 (**)
- D14: herverpakken voorafgaand aan de behandelingen vermeld in D1 tot en met D13
- D15: opslag in afwachting van de behandelingen vermeld in D1 tot en met D14 (met uitsluiting van voorlopige opslag die voorafgaat aan inzameling op de plaats van productie)
- (*) Verboden op grond van artikel 4.4.1 van het VLAREMA.
- (**) Als er geen andere passende D-code is, kan dat voorbereidende handelingen omvatten, voorafgaand aan verwijdering, inclusief voorbehandeling zoals sorteren, verbrijzelen, verdichten, pelletiseren, drogen, versnipperen, conditioneren of scheiden, voorafgaand aan een van de handelingen vermeld in D1 tot en met D12.

7.4.2 Nuttige toepassing van afvalstoffen

- R1: hoofdgebruik als brandstof of als ander middel voor energieopwekking (*)
- R2: terugwinning/regeneratie van oplosmiddelen
- R3: recyclage/terugwinning van organische stoffen die niet als oplosmiddel worden gebruikt (met inbegrip van compostering en andere biologische omzettingsprocessen) (**)
- R4: recyclage/terugwinning van metalen en metaalverbindingen
- R5: recyclage/terugwinning van andere anorganische materialen (***)
- R6: regeneratie van zuren of basen
- R7: terugwinning van bestanddelen die worden gebruikt om vervuiling tegen te gaan

R8: terugwinning van bestanddelen uit katalysatoren

R9: herraffinage van olie en ander hergebruik van olie

R10: uitrijden voor landbouwkundige of ecologische verbetering

R11: gebruik van afvalstoffen die bij een van de handelingen vermeld in R1 tot en met R10 vrijkomen

R12: uitwisseling van afvalstoffen voor een van de handelingen vermeld in R1 tot en met R11 (****)

R13: opslag van afvalstoffen voor een van de handelingen vermeld in R1 tot en met R12 (met uitsluiting van tijdelijke opslag, voorafgaand aan inzameling op de plaats van productie) (*****)

(*) Hieronder vallen ook verbrandingsinstallaties die specifiek bestemd zijn om vast stedelijk afval te verwerken, op voorwaarde dat hun energie-efficiëntie ten minste:

1° 0,60 bedraagt bij installaties die voor 1 januari 2009 in bedrijf zijn en over een vergunning beschikken overeenkomstig het Omgevingsvergunningsdecreet;

2° 0,65 bedraagt bij installaties waarvoor na 31 december 2008 een vergunning wordt afgegeven, zoals berekend met de volgende formule: energie-efficiëntie = $(E_p - (E_f + E_i)) / (0,97 \times (E_w + E_f))$, waarbij:

a) E_p = de hoeveelheid energie die jaarlijks als warmte of elektriciteit wordt geproduceerd. Bij de berekening wordt energie in de vorm van elektriciteit vermenigvuldigd met een factor 2,6, en warmte die wordt geproduceerd voor commerciële toepassingen, met een factor 1,1 (in GJ/jaar);

b) E_f = de jaarlijkse energie-input in het systeem, afkomstig van brandstoffen die voor de productie van stoom worden gebruikt (in GJ/jaar);

c) E_w = de hoeveelheid energie die is besloten in de jaarlijks verwerkte hoeveelheid afvalstoffen, berekend aan de hand van de netto calorische waarde van de afvalstoffen (in GJ/jaar);

d) E_i = de hoeveelheid energie die jaarlijks wordt geïmporteerd, E_w en E_f niet meegerekend (in GJ/jaar);

e) 0,97 = correctiefactor om rekening te houden met energieverliezen via bodemas en straling.

De formule wordt toegepast overeenkomstig het Europese referentiedocument over de beste beschikbare technieken voor afvalverbranding. De berekeningswijze en de toepassing van de formule worden goedgekeurd en geverifieerd door de OVAM.

(**) Hieronder vallen ook vergassing en pyrolyse, waarbij de componenten worden gebruikt als chemicaliën.

(***) Hieronder valt ook bodemreiniging die resulteert in terugwinning van de bodem en het recycleren van anorganisch bouw materiaal.

(****) Als er geen andere passende R-code is, kan dat voorbereidende handelingen, voorafgaand aan nuttige toepassing, omvatten, inclusief voorbehandeling, zoals demonteren, sorteren, verbrijzelen, verdichten, pelletiseren, drogen, versnipperen, conditioneren, herverpakken, scheiden of mengen, voorafgaand aan een van de handelingen, vermeld in R1 tot en met R11.

(*****) Tijdelijke opslag als vermeld in dit artikel betekent voorlopige opslag die niet plaatsvindt op de plaats van de productie.